

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1988/89: SfU19

Ny utlänningslag m. m.

1988/89
SfU19

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 1988/89: 86 med förslag till utlänningslag m. m. och motioner.

Förslagen i propositionen utgör den sista delen av ett översynsarbete som inleddes år 1987 med primärt syfte att radikalt förkorta handläggnings-tiderna i utlänningsärenden.

Nyheterna i regeringsförslaget avser främst ändrade handläggningsregler för asylärenden. De viktigaste ändringarna i detta avseende är följande.

Alla ärenden där asylskäl åberopas skall i fortsättningen avgöras av invandrarverket. Den rätt som polismyndighet nu har att i vissa fall besluta om direktavvisning även i sådana ärenden upphävs. Invandrarverket får möjlighet att förordna om omedelbar verkställighet av sina avvisningsbeslut i vissa fall.

De nuvarande bestämmelserna om överlämnande och övertagande av s. k. verkställighetsärenden upphävs. Eventuella verkställighetshinder skall i stället beaktas redan när en fråga om avvisning eller utvisning prövas. Nya omständigheter, som inte prövats i avvisnings- eller utvisningsärendet, skall dock kunna medföra att en ny ansökan om uppehållstillstånd prövas innan avvisnings- eller utvisningsbeslutet verkställts.

Muntliga inslag i handläggningen av asylärenden ges större utrymme än hittills.

Utförligare beslutsmotiveringar möjliggörs genom en ändring i sekretesslagen till skydd för uppgifter som har tagits in i skälen till ett beslut.

Flera åtgärder vidtas mot den s. k. dokumentlösheten, dvs. det problem som utgörs av att utlänningar som kommer till Sverige uppger sig sakna både identitetshandlingar och biljetter. Sådana åtgärder avser dels möjligheterna att använda tvångsmedel mot utlänningen, dels andra åtgärder. Tvångsmedlen innefattar både rätt till kroppsvisitation i samband med inresekontroll för att eftersöka identitets- och resehandlingar och utvidgad rätt att ta en utlänning som är över 16 år i förvar. Andra åtgärder är ett utökat kostnadsansvar för ägaren eller brukaren av det fartyg eller luftfartyg som har transporterat en utlänning till Sverige, som inte har erforderliga tillstånd att komma hit, och anteckning om osäker identitet i en flyktings resedokument.

Beslut om förordnande av offentligt biträde skall få fattas av invandrarverket och i vissa fall av polismyndighet.

En del bestämmelser som finns i den nuvarande utlänningslagen skall i fortsättningen finnas i särskilda lagar. Detta gäller de s. k. terroristbestämmelserna, som sammanförs med lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall till en lag om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlag), samt bestämmelserna om anställningstillstånd för utländska sjömän på svenska fartyg i utrikes fart. En rad följdändringar görs också i andra lagar.

I betänkandet behandlas också motioner från den allmänna motionstiden.

Utskottet tillstyrker propositionen i dess helhet och avstyrker bifall till samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats sammanlagt 55 reservationer och 6 särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1988/89:86 föreslagit riksdagen att anta de i propositionen framlagda förslagen till

1. utlänningslag,
2. lag om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen),
3. lag om tillstånd för anställning på fartyg,
4. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
5. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
6. lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall,
7. lag om ändring i lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner,
8. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister,
9. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
10. lag om ändring i lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m.fl.,
11. lag om ändring i datalagen (1973:289),
12. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
13. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173).

Lagförslagen återfinns som bilaga I till betänkandet.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

1988/89:St29 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget i 8 kap. 8 § om utvidgad rätt att besluta om omedelbar verkställighet och beslutar att nuvarande lagregler skall gälla.

2. att riksdagen avslår förslaget i 6 kap. 2 § första stycket 1 och 2 om nya förvarsgrunder för vuxna,

3. att riksdagen beslutar att 6 kap. 2 § andra stycket ändras när det gäller rekvisit för undanhållande från "anledning att anta" till "skäligen kan befaras",

4. att riksdagen avslår förslaget i 6 kap. 3 § om nya kriterier för förvar av barn och beslutar att nuvarande lagregler skall gälla,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att barn endast bör få tas i förvar i yttersta undantagsfall och att den hittillsvarande tilllämpningen av lagen inneburit förvar av barn i alldeles för hög utsträckning,

6. att riksdagen hos regeringen begär att invandrarverket bör få i uppdrag att fortlöpande föra statistik över samtliga beslut om förvar av barn,

7. att riksdagen avslår förslaget i 5 kap. 2 § att ge polisman rätt att kroppsvisitera utlännning vid inresekontroll för att utröna identitet eller resväg,

8. att riksdagen avslår förslaget i 9 kap. 2 § om utvidgat kostnadsansvar för transportören,

9. att riksdagen avslår förslaget i 2 kap. 5 § andra stycket om ny ansökan och att bestämmelserna om verkställighetshinder i nu gällande utlänningslag bör behållas,

10. att riksdagen avslår förslaget i 2 kap. 9 § om presumtion av återkallelse av tillstånd vid oriktiga uppgifter om identitet och beslutar att nuvarande lagregler skall gälla,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en bedömning alltid måste ske av garantierna i det enskilda fallet och att en asylsökande verkligen åtnjuter trygghet i ett första asylland mot att skickas vidare till hemlandet,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid beslut om avvisning med omedelbar verkställighet för den beslutande myndigheten kända humanitära skäl bör beaktas även om de inte anförts av utlännningen,

13. att riksdagen avslår förslaget i 11 kap. 6 § om att socialnämnd eller hälso- eller sjukvårdsmyndighet skall åläggas att lämna ut uppgifter om utlännningen till regeringen, invandrarverket eller polismyndighet,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att anteckning inte bör få göras i resedokument eller främlingspass att utlännningen inte kunnat styrka sin identitet,

15. att riksdagen avslår förslaget i 8 kap. 12 § om tidsfrister för utlännningen att lämna landet,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utlännningen bör få en skälig tid för att avveckla sin vistelse i landet på ett humanant sätt från delgivningen av ett lagakraftägande avlägsnandebeslut,

17. att riksdagen beslutar att 8 kap. 9 § 1 punkten skall ha följande lydelse: "Om en utlännning har överklagat ett beslut om avvisning med förordnande om omedelbar verkställighet enligt 8 §, skall statsrådet pröva om verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition).",

18. att riksdagen avslår förslaget till förändrad lydelse av 43 § rättshjälpslagen vad avser överflyttande av beslutanderätten från rättshjälpsnäm-

den till polismyndighet, invandrarverket eller departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

1988/89:SfU19

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett muntligt förfarande i utlänningsärenden som innehåller regler som leder till större rättssäkerhet såsom kontradiktoriskt förfarande och obligatorisk närvaro för det offentliga biträdet,

20. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att invandrarverket skall överta handhavandet av utredningarna i asylärenden från polisen.

1988/89:Sf30 av Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen angetts om utredning om instansordning, överklagningsmöjligheter och utredningsarbete i asylärenden,

2. att riksdagen beslutar om utökad muntlig handläggning i enlighet med vad som angetts i motionen,

3. att riksdagen beslutar att genomföra lagutredningens förslag om delbeslut beträffande uppehållstillstånd samt om beslutsmotivering,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen angetts om förvarstagande och behovet av att införa ett nytt institut, kvalificerad uppsikt, i första hand vad gäller barn,

5. att riksdagen avslår propositionen såvitt avser kroppsvisitering, omhändertagande av biljetter och ansvar för transportföretag enligt vad som angetts i motionen.

1988/89:Sf31 av Sylvia Pettersson och Ines Uusmann (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förvarstagande och behovet av att införa ett nytt institut, kvalificerad uppsikt, i första hand vad gäller barn.

1988/89:Sf32 av Göran Ericsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att asyl inte automatiskt utan prövning i varje enskilt fall skall meddelas krigsvägrare,

2. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med förslag innebärande att flyktningstatus ej gäller om flyktingen lämnar ett demokratiskt land till vilket flyktingen lyckats nå,

3. att riksdagen beslutar att polismyndighetens rätt till direktavvisning skall kvarstå i den omfattning som råder i dag.

1988/89:Sf33 av Karin Söder (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om redovisning till riksdagen om utveckling av praxis i samband med behandling av asylfall,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grundläggande riktlinjer för bevisvärderingen i asylärenden,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att direktavvisning av barn ej bör äga rum,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att barn ej bör få tas i förvar eller skiljas från sina föräldrar,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att effektivitet och snabbhet vid behandling av ny ansökan om uppehållstillstånd ej bör få överordnas rättssäkerheten,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den som eventuellt skall sändas till tredje asylland skall ha rätt till offentligt biträde.

1988/89: Sf34 av Rune Backlund m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hemliknande lokaler för placeringen av familjer med barn som tagits i förvar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av personal med gedigna kunskaper om barn,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges möjligheter att hjälpa människor i akut behov av skydd och en ökning av flyktingkvoten,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av tolkar och advokater.

1988/89: Sf35 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget om utvidgat kostnadsansvar för transportföretag för utlänningars återresa vid avsaknad av pass, visum, uppehållstillstånd o. d., 9 kap. 2 §,

2. att riksdagen avslår förslaget om rätt att omhänderta returbiljett, 5 kap. 4 §,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att civila personer och inte poliser bör vara de som vid gränsen tar emot flyktingarna/utlänningarna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utlänningen bör upplysas om sin rätt att söka asyl,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den asylsökande före en första utfrågning bör få tillgång till tolk och offentligt biträde,

6. att riksdagen beslutar att ett jourssystem för jurister verksamma inom området upprättas,

7. att riksdagen beslutar att behålla beslutanderätten i rättshjälpsfrågor hos rättshjälpsnämnderna,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ingen utökning av direktavvisningsbeslut bör antas,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ingen viseringsskyldighet bör införas som grundregel i 3 §,

10. att riksdagen beslutar att som flykting avse även den som avses enligt den utvidgade flyktingkonventionen i OAU, tillägg till 3 kap. 3 §,

11. att riksdagen avslår förslaget om kroppsvisitation enligt 5 kap. 2 §,

12. att riksdagen avslår förslaget om förvar enligt 6 kap. 2 § punkterna 1 och 2,

13. att riksdagen beslutar om totalförbud mot att ta barn i förvar, 6 kap. 3 § med undantag av 3 § punkt 2 första stycket,

14. att riksdagen avslår förslaget om anteckning i resedokument om osäker identitet,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att verkstäl-

lighetsbeslutet bör delges den asylsökande och räknas från den dag han/hon erhållit det i sin hand,

16. att riksdagen beslutar att avvísning ej i något läge får ske förrän beslutet vunnit laga kraft,

17. att riksdagen beslutar att verkställighet inhiberas vid överklagning av beslut,

18. att riksdagen beslutar att avvísningsverkställighet inhiberas, då nya skäl framkommit efter överklagan till regeringen och därav följt avvísningsbeslut,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att muntlig handläggning är en rättighet på alla nivåer,

20. att riksdagen beslutar att ej förlänga preskriptionstiden från två år till fyra år,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid återsändande till första asylland, myndigheten bör försäkra sig om att den enskilde har skydd där,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att flyktning under inga omständigheter bör få sändas tillbaka till ett första asylland som inte är bundet av Genèvekonventionen i sin helhet,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att flyktingars/-utlänningars sjukjournal bör ha samma sekretesskydd som svenska medborgares.

1988/89:Sf36 av Maria Leissner m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget om att införa ett generellt viseringstvång som grundregel i 3 §,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de som flyr undan krig och inbördeskrig också skall kunna omfattas av asylreglerna,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att invandrarverket skall vara den myndighet som skall handlägga även den första asylutredningen,

4. att riksdagen avslår förslaget om kroppsvisitation i 5 kap. 2 §,

5. att riksdagen avslår förslaget om omhändertagande av returbiljetter i 5 kap. 4 §,

6. att riksdagen avslår förslaget om förvar av utlänning på grund av oklar identitet i 6 kap. 2 § punkt 1,

7. att riksdagen avslår förslaget om förvar av utlänning för utredning om oklar identitet. 6 kap. 2 § punkt 2,

8. att riksdagen beslutar om ett totalt förbud mot att ta barn i förvar,

9. att riksdagen avslår förslaget om anteckning om oklar identitet i främlingspass,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tidsfrist vid avvísningsbeslut av regeringen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grunderna för omedelbar verkställighet,

12. att riksdagen avslår förslaget om utökat betalningsansvar för transportföretag,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en redovisning av hur reglerna om straff för den som i vinningssyfte organiserar illegal invandring i Sverige tillämpas.

1988/89: Sf37 av Lahja Exner och Ines Uusmann (båda s) vari yrkas att riksdagen beslutar att det av utlänningslagens 2 kap. 4 § punkt 1 skall framgå att undantag från huvudregeln kan göras i särskilda fall av uppskjuten invandrarprövning.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1988/89

1988/89: Sf362 av Karin Söder och Pär Granstedt (båda c) vari yrkas att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som i denna motion anförts.

1988/89: Sf373 av Bertil Persson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att utländska tandläkarstuderande i Sverige som efter avlagd examen vill verka här också tillåts göra detta.

1988/89: Sf501 av Birthe Sörestedt och Bengt Silfverstrand (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av speciellt utbildad personal vid första förhör med flyktingar som ankommer till Sverige.

1988/89: Sf502 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande viseringstvånget för flyktingar,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående viseringstvånget för chilenska medborgare,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om information till berörda länder och transportföretag om att asylsökande inte avkrävs visum för att resa in i Sverige,

8. att riksdagen beslutar överföra beslut om direktavvisning från polisen till invandrarverket,

9. att riksdagen beslutar om rätt till offentligt biträde för alla asylsökande i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att den allmänna rättshjälpen skall gälla även vid överklagande av beslut om flyktingstatus och för utfärdandet av resedokument,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående första asyllandsprincipen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående motivering av beslut i asylärenden,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående förvarstagande av asylsökande,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i

motionen anförts om vikten av att asylsökande ges "skäligt rådrum" och möjlighet att lämna landet under värdiga former,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att föräldrar inte utvisas om det innebär att de skiljs från minderåriga barn,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående bättre utredningar av barnens situation i asyl-ärenden,

21. att riksdagen beslutar om ett totalt förbud mot att ta barn i förvar,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående möjligheterna att tillåta arbete under former som liknar beredskapsarbete under asylsökandes väntetid,

29. att riksdagen begär att regeringen närmare utreder möjligheten att skapa asylnämnder i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89: Sf504 av Sonja Rembo (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sådana förändringar i utlänningsförordningen bör vidtas att flykting kan erhålla temporärt arbetstillstånd under den tid utredning om uppehållstillstånd pågår.

1988/89: Sf506 av Alexander Chrisopoulos och Berith Eriksson (båda vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring så att utländska medborgare som gifter sig med svenska medborgare eller med personer som har rätt att vistas i landet, får permanent uppehållstillstånd vid äktenskapets ingående.

1988/89: Sf508 av Knut Wachtmeister och Ingrid Sundberg (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om lagfäst rätt till dispensmöjligheter vid anställning av invandrare i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89: Sf510 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att översynen av utlänningslagen skall leda till att den s. k. terroristparagrafen stryks.

1988/89: Sf524 av Maria Leissner (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag om en sådan ändring i utlänningslagen beträffande homosexuellas rätt till asyl som anges i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationellt initiativ i fråga om homosexuella flyktingar.

1988/89: Sf528 av Stig Gustafsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upphävande av bestämmelserna om s. k. kommunarrest.

1988/89: Sf530 av Ingrid Ronne-Björkqvist m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående översyn av den s. k. tvåårsregeln för utvisning av misshandlade flyktingkvinnor.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89: So302.

1988/89: Sf531 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen av regeringen begär en redogörelse för vad som ligger till grund för terroriststämpeln på kurder i Sverige, vad de kommunarresterade anklagas för och vilka bevis som åberopas när kurder anklagas för mordet på Olof Palme.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89: U534.

1988/89: Sf532 av Hans Göran Franck m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om förslag om offentligt biträde åt asylsökande samt om advokatjour.

1988/89: Sf535 av Torgny Larsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av gällande regler för uppehållstillstånd i enlighet med vad i motionen anförts.

1988/89: Sf536 av Sten Andersson i Malmö (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att straffbelägga att gömma personer som nekats asyl i Sverige.

1988/89: Sf538 av Lola Björkquist (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att handläggarna tar personlig kontakt med de asylsökande vid svårbedömda fall.

1988/89: Sf539 av Lola Björkquist och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de s. k. kommunarresternas avskaffande,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tilläggsdirektiv för kommittén för översyn av terroristbestämmelserna i utlänningslagen.

1988/89: Sf541 av Hans Göran Franck m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att viseringstvånget för chilenska medborgare snarast hävs.

1988/89: Sf542 av Jill Lindgren och Per Gahrton (båda mp) vari yrkas att riksdagen beslutar ändra bestämmelserna om kommunarrest i syfte att tillgodose de berördas rättigheter i de hänsenden som angivits i motionen.

1988/89: Sf545 av Inger Schörling m. fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar inrätta ett antal "asylnämnder" i Sverige, varvid föreskrivs att asylnämnden och inte polisen eller invandrarverket skall avgöra om den asylsökande får stanna eller inte och att beslut skall fattas så fort som möjligt, dock icke snabbare än att flyktingens rättssäkerhet kan tillgodoses samt att asylnämnden kan bestå av en domare som ordförande samt lekmän och sakkunniga,

2. att riksdagen beslutar att asylnämndens beslut skall kunna överklagas till länsrätten och därefter vidare inom rättsapparaten,

3. att riksdagen beslutar att riksdag och regeringen står för principbeslut som skall vara vägledande för asylnämnderna,

6. att riksdagen beslutar att inga flyktingar får hållas i fängsligt förvar om de inte har begått brott; och aldrig barn,

7. att riksdagen beslutar att all direkt avvisning vid gränsen skall upphöra och polisens roll som förhørsledare skall överföras till representanter för asylnämnden,

9. att riksdagen beslutar att terroristbestämmelserna skall tillämpas enbart efter individuell prövning i domstol,

10. att riksdagen beslutar att personal och förhørsledare skall lyssna mer på barnen,

11. att riksdagen beslutar att psykolog då skall vara närvarande,

14. att riksdagen beslutar att den som söker uppehållstillstånd/asyl skall få arbete och undervisning under ansökningstiden.

1988/89: SfU19

1988/89: Sf547 av Sten Svensson m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utlänningslagen vad gäller dess stadgande om rätten till asyl,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behov av sådana regler att asylsökandes identitet säkrare kan bestämmas,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om skyldigheten för arbetsgivare att göra anmälan till polismyndighet när utländsk medborgare tillträder och avslutar anställning,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av att möjlighet ges till tidsbegränsat arbetstillstånd för asylsökande i avvaktan på att väntetiderna nedbringas till en rimlig nivå.

1988/89: U511 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att visumtvånget inte bör användas för att förhindra utländska medborgare att söka politisk asyl i Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att visumtvånget för chilenska medborgare bör avskaffas.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Sf511.

Motion väckt under den allmänna motionstiden 1987/88

1987/88: U521 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att begränsa de skadeverkningar som den kurdiska folkgruppen i Sverige åsamkats i samband med jakten på Olof Palmes mördare.

Allmänt om propositionen

År 1987 inleddes ett översynsarbete av invandrar- och flyktingpolitiken med primärt syfte att radikalt förkorta handläggningstiderna i utlänningsärenden. Detta arbete har varit uppdelat i fyra delar:

- En huvudsakligen teknisk översyn av utlänningslagstiftningen (lagutredningen).
- Utredning om nya rutiner för handläggningen av asylärenden (asylärendeutredningen).
- Översyn av organisationen vid statens invandrarverk (organisationsutredningen SIV 89).
- Ny ordning för bistånd åt asylsökande under väntetiden.

Den nya ordningen för bistånd åt asylsökande infördes den 1 maj 1988 (prop. 1987/88: 80, SfU 17, rskr. 160). Riksdagen fattade under våren 1988 vidare beslut om principerna för en ny organisation för statens invandrarverk, vilken innebär en ny, regionaliserad verksamhetsorganisation (prop. 1987/88: 158, SfU 28, rskr. 339). Riksdagen beslöt samtidigt att korrigera vissa delar av tidigare gällande riktlinjer för flyktingmottagandet. Nya rutiner för asylärenden och detaljorganisation för invandrarverket förbereds för närvarande enligt dessa riktlinjer. Riksdagen har nyligen också fattat närmare beslut om resurserna för och inriktningen av arbetet i den nya verksamhetsorganisationen (prop. 1988/89: 105, SfU 17, rskr. 225). I den nu föreliggande propositionen, som grundas huvudsakligen på lagutredningens betänkande (SOU 1988: 1) Översyn av utlänningslagen, föreslås en ny utlänningslag. Lagförslaget skall ses som det sista ledet i det angivna översynsarbetet av invandrar- och flyktingpolitiken.

Alla åtgärder som omfattas av arbetet – inkl. de som nu föreslås – avses träda i kraft den 1 juli 1989.

Den föreslagna lagen skall ersätta 1980 års utlänningslag (1980: 376). Nyheterna i lagförslaget avser främst ändrade handläggningsregler för asylärenden. Härutöver föreslås ändringar i regelsystemet för att göra detta tydligare och enklare än hittills.

De viktigaste ändringarna i handläggningsreglerna är följande.

Alla ärenden där asylskäl åberopas skall i fortsättningen avgöras av invandrarverket. Den rätt som polismyndighet nu har att i vissa fall besluta om direktavvisning även i sådana ärenden upphävs. Invandrarverket får möjlighet att förordna om omedelbar verkställighet av sina avvisningsbeslut i vissa fall.

De nuvarande bestämmelserna om överlämnande och övertagande av s. k. verkställighetsärenden upphävs. Eventuella verkställighetshinder skall i stället beaktas redan när en fråga om avvisning eller utvisning prövas. Nya omständigheter, som inte prövats i avvisnings- eller utvisningsärendet, skall dock kunna medföra att en ny ansökan om uppehållstillstånd prövas innan avvisnings- eller utvisningsbeslutet verkställs.

Muntliga inslag i handläggningen av asylärenden ges enligt förslaget större utrymme än hittills.

Utförligare beslutsmotiveringar möjliggörs genom en ändring i sekretesslagen till skydd för uppgifter som har tagits in i skälen till ett beslut.

Flera förslag tar sikte på problemet med den s. k. dokumentlösheten, nämligen att utlänningar som kommer till Sverige uppger sig sakna både identitetshandlingar och biljetter. Sådana förslag rör dels möjligheterna att använda tvångsmedel mot utlänningen, dels andra åtgärder. Förslagen om tvångsmedel avser både kroppsvisitation för att i samband med inresekontroll eftersöka identitets- och resehandlingar och utvidgade möjligheter att ta utlänningar som är över 16 år i förvar. Andra åtgärder som föreslås är ett utökat kostnadsansvar för ägaren eller brukaren av det fartyg eller luftfartyg som har transporterat en utlänning till Sverige, som inte har erforderliga tillstånd att komma hit, och anteckning om osäker identitet i en flyktings resedokument.

Beslut om förordnande av offentligt biträde föreslås få fattas av invandrarverket och i vissa fall polismyndigheten i stället för som hittills av rättshjälpsnämnderna.

De viktigaste ändringarna för att ge en tydligare och enklare reglering än hittills är en uppdelning av lagen i kapitel och en omdisposition i vissa fall mellan lag och förordning, så att vad som är huvudregler anges i lag tillsammans med de viktigaste undantagen, och regeringen ges bemyndigande att föreskriva andra undantag.

En del bestämmelser som finns i den nuvarande utlänningslagen föreslås i fortsättningen bli intagna i särskilda lagar. Detta gäller de s. k. terroristbestämmelserna, som enligt förslaget sammanförs med lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall till en lag om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlag), samt bestämmelserna om anställningstillstånd för utländska sjömän på svenska fartyg i utrikes fart. Vidare föreslås en rad följdändringar i andra lagar.

Den föreslagna lagen med sin uppdelning i kapitel utgör enligt utskottets mening en mera överskådlig och lättillgänglig författning än den nu gällande lagen. Även den föreslagna omdisponeringen av regler mellan lag och förordning är till gagn för förståeligheten och är också av principiella skäl lämpligare. Utskottet vill dock i likhet med lagrådet påpeka att den valda tekniken att skapa en ny lag, vari många paragrafer överförs från tidigare lag utan ändrat innehåll, medför svårigheter för tillämpningen genom att förarbetena får sökas bakåt i flera led. Motiveringen till många bestämmelser i den nya lagen får således sökas i förarbetena till 1980 års utlänningslag eller ännu längre tillbaka, eftersom denna lag i sin tur på samma sätt byggde på 1954 års utlänningslag.

Ett av huvudproblemen inom invandrings- och flyktingpolitiken är de långa handläggningstiderna i utlänningsärenden. Utskottet anser att det framlagda förslaget är väl ägnat att tillgodose det uttalade syftet att bidra till en radikal förkortning av dessa handläggningstider.

Det materiella innehållet i förslagets olika delar bedömer utskottet i det följande.

Allmänt

Enligt folkrätten bestämmer varje stat själv vilka regler som skall gälla för inresa på dess territorium. Någon generell rätt för en utlänning att besöka en stat finns således inte.

I utlänningslagen (1980: 376), UtlL, anges på vilka villkor utlänningar får resa in i och ut ur Sverige samt uppehålla sig och ha anställning här. Närmare bestämmelser om lagens tillämpning finns i den av regeringen utfärdade utlänningsförordningen (1980: 377), UtlF.

Regeringen får enligt 10 § UtlL föreskriva att utlänningar inte utan tillstånd får resa in i eller uppehålla sig i Sverige. Regeringen har också meddelat sådana föreskrifter. Dessa innebär att utlänningar enligt huvudregeln i svensk rätt skall ha pass eller liknande legitimationshandling (1 § UtlF) samt visering (24 § UtlF) eller uppehållstillstånd (30 § UtlF) för att få resa in i och uppehålla sig i Sverige. Föreskrifterna är emellertid försedda med omfattande undantag. I fråga om visering gäller generellt undantag för dem som har permanent uppehållstillstånd samt för medborgare i de nordiska länderna och för medborgare i ytterligare ett åttiotal länder.

I propositionen föreslås att skyldigheten för utlänningar att ha pass, visering samt uppehålls- och arbetstillstånd föreskrivs i lag tillsammans med de viktigaste undantagen, medan övriga undantag föreskrivs i förordning av regeringen med stöd av bemyndigande i lagen. Någon förändring i sak, annat än viseringsfrihet för den som har tidsbegränsat uppehållstillstånd, föreslås inte.

Förslaget till omDisposition har föranlett två motionsyrkanden såvitt avser viseringskravet. I motionerna Sf36 (yrkande 1) av Maria Leissner m. fl. och Sf35 (yrkande 9) av Ragnhild Pohanka och Eva Goës yrkar motionärerna avslag på förslaget om viseringstvång som grundregel.

Den omDisposition i fråga om vissa regler som föreslås i propositionen skall ses mot bakgrund av att man i 1954 års lagstiftningsärende, vars huvudprinciper följdes också i 1980 års lagstiftningsärende, utgick från att omfattande restriktioner rörande utlänningars inresa och vistelse i Sverige endast skulle behövas under en begränsad tid. I gällande lag ges därför regeringen bemyndigande att föreskriva skyldighet för utlänningar att ha pass, visering samt uppehålls- och arbetstillstånd. Dessa skyldigheter föreskrivs därefter i förordning. Som framhålls i propositionen (s. 53) har vad som i 1954 års lagstiftningsärende framstod som regler av undantagskaraktär kommit att bli huvudregler som sannolikt inte kommer att ändras under överskådlig tid. Även om strävandena till ett vidgat samarbete inom Europa på skilda områden på sikt skulle leda till ett avskaffande av pass- och viseringstvång m. m. mellan de berörda länderna, skulle kravet på pass och andra villkor för inresa och vistelse i Sverige kvarstå för flertalet utlänningar.

Utskottet delar bedömningen i propositionen att vad som i praktiken är huvudregler bör anges i lag och mindre betydelsefulla undantag i förordning. Samma ordning bör i detta avseende gälla för de olika formerna av tillstånd. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen och avstyrker bifall till motionerna Sf35 yrkande 9 och Sf36 yrkande 1.

Visering till Sverige innebär rätt att resa in i och vistas i landet under en viss kortare tid. Visering kan ges såväl för rena turistbesök som för besök hos släktingar eller för arbete. För att visering skall medges krävs i praxis att utlänningen kan försörja sig här och att han inte kan antas komma att begå brott eller bryta mot utlänningslagens bestämmelser. Visering medges inte om utlänningen kan antas ha för avsikt att bosätta sig här utan att ha fått uppehållstillstånd.

Som framgått ovan har regeringen enligt nuvarande regler bemyndigande att föreskriva såväl viseringsskyldighet som undantag från sådan. Enligt de föreslagna nya reglerna skall regeringen kunna föreskriva undantag.

Det svenska viseringskravet omfattar ungefär hälften av världens länder. Regeringen har genom en ändring i UtIF (SFS 1988: 1600) fr. o. m. den 1 januari 1989 föreskrivit viseringsskyldighet för medborgare i Chile, för vilka tidigare gällt viseringsfrihet.

I flera motioner tas frågan upp om viseringstvångets betydelse för möjligheten att söka asyl.

Bengt Westerberg m. fl. hänvisar i motion Sf502 till de riktlinjer som riksdagen har slagit fast för asylpolitiken. Motionärerna anför att ett viseringstvång för flyktingar är oförenligt med flyktningbegreppet och med våra internationella förpliktelser. De anser att regeringen genom överenskomelser med Polen och DDR hindrat flyktingar, som saknar inresevisum till Sverige, att komma hit och att ett visumtvång för chilencare kan godtas endast under förutsättning att man inte försvårar flyktingars möjlighet att söka asyl. Motionärerna begär att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs om viseringstvång för flyktingar (yrkande 5) och för chilenska medborgare (yrkande 6) samt att berörda länder och transportföretag informeras om att asylsökande inte avkrävs visum för att resa in i Sverige (yrkande 7).

Också Lars Werner m. fl. kritiserar i motion U511 att viseringstvånget används för att täppa till flyktvägarna och göra det omöjligt för flyktingar att komma till Sverige och söka politisk asyl. Motionärerna begär att riksdagen ger regeringen till känna att visumtvånget inte bör användas för att hindra utländska medborgare att söka politisk asyl i Sverige (yrkande 1) samt att visumtvånget för chilenska medborgare bör avskaffas (yrkande 2).

Hans Göran Franck m. fl. begär i motion Sf541 yrkande 1 att viseringstvånget för chilenska medborgare snarast hävs.

Såsom inledningsvis anförts reglerar varje stat själv tillträdet till sitt territorium. Någon grund som ger en annan stat rätt att kräva att sådana regler ändras finns inte. I FN:s flyktningkonvention (Genèvekonventionen) anges vilka rättigheter och förmåner en konventionsstat är skyldig att tillförsäkra flyktingar som vistas inom dess område. Bl. a. gäller att en flykting inte får avvisas eller utvisas till gränsen mot ett område där han riskerar politisk förföljelse. Däremot innebär inte konventionen någon förpliktelse att hjälpa flyktingar att komma till ett land där flyktingen kan få asyl. Några sådana skyldigheter finns inte heller i någon av UNHCR:s rekommendationer.

Riksdagen behandlade vid 1985/86 års riksmöte ingående vad som förevarit mellan Sverige och Tyska demokratiska republiken (DDR) med anledning av den omfattande tillströmning av asylsökande som skett via DDR till Trelleborg. Frågan behandlades både av konstitutionsutskottet (KU 1985/86: 25) och socialförsäkringsutskottet (SfU 1985/86: 21).

Konstitutionsutskottet uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande (s. 28) följande:

Utskottet vill till en början konstatera att Sverige, inte bara genom FN:s flyktingkommissarie utan även genom egna initiativ, gjort betydande insatser på förevarande område inom ramen för svensk flyktingpolitik. Det har i något sammanhang gjorts gällande att Sverige genom ett avtal med DDR i strid mot den fastlagda invandrapolitiken och föreliggande konventioner m. m. har hindrat flyktingar från att komma till Sverige via DDR. Utskottet får, efter att ha tagit del av vad som redovisats från utrikesdepartementet och övrig utredning, slå fast att något avtal med DDR inte har slutits i frågan. Vad som förekommit är fastmer att DDR har anslutit sig till internationell praxis så till vida att det numera beaktas om den som önskar transitera genom DDR till Sverige har svenskt inresevisum när så erfordras. Det skulle visserligen inte utan fog kunna hävdas att den gängse inställningen i asylfrågor har rubbats, men endast under förutsättning att Sverige vore första asylland för dem som i stort antal via DDR kom till Trelleborg under 1985. Majoriteten av dem hade emellertid enligt vad som upplysts vistats i Turkiet och alltså befunnit sig i ett första asylland.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte anledning till någon formell kritik mot regeringens åtgärder. Det förhållandet att i någon mån personer för vilka Sverige kan vara att anse som första asylland nu får söka sig andra vägar hit är i och för sig beklagligt. Den uppkomna situationen innebar emellertid betydande påfrestningar från olika utgångspunkter. Genom den generösa svenska flyktingpolitiken, inom ramen för FN:s flyktingkommissaries arbete och på annat sätt, föreligger alltså utomordentliga möjligheter för dem som bäst behöver en tillflykt i Sverige att få detta. Vid detta förhållande föranleder granskningen inte något ytterligare uttalande från utskottets sida.

Socialförsäkringsutskottet återgav i sitt likaledes av riksdagen godkända betänkande den redogörelse som utskottet erhållit från dåvarande statssekreteraren Jonas Widgren, arbetsmarknadsdepartementet, om vilka kontakter som hade förekommit mellan Sverige och DDR. Utskottet ansåg att någon invändning inte kunde riktas mot regeringens handlande i frågan.

Utskottet ansåg senast vid förra årets riksmöte (se SfU 1987/88: 27) att det inte fanns anledning för riksdagen att ändra uppfattning beträffande transiteringen genom DDR. Utskottet ansåg vidare att eftersom något avtal i frågan inte fanns med DDR borde ett föreliggande motionsyrkande om uppsägning av avtalet inte heller föranleda någon riksdagens åtgärd samt att det inte heller fanns anledning till att initiera några ytterligare kontakter med DDR. Utskottet konstaterade vidare att det utan viseringskravet skulle vara förenat med stora svårigheter att reglera invandringen och avstyrkte bifall till föreliggande motioner.

Statsrådet Georg Andersson uppgav den 13 oktober 1988 i svar på en riksdagsfråga om de politiska flyktingarna från Chile att svenska myndig-

heter där tar ut skyddsbehövande på den s. k. flyktingkvoten samt att besked om kvotuttagning kan lämnas inom 48 timmar då förfrågan härom görs av chilenska hjälporganisationer eller av oppositionella partier.

Det införda viseringstvånget för chilenare måste enligt utskottets uppfattning bedömas mot bakgrunden av att ett mycket stort antal asylsökande från Chile kommit till Sverige. Av dessa har utan tvivel många haft goda skäl att söka sig hit. Många har dock befunnits sakna asylskäl och i stället sökt sig hit av ekonomiska skäl. Den svenska flyktingmottagningen är emellertid inte dimensionerad för mottagning även av s. k. ekonomiska flyktingar och kan inte heller avpassas för ett sådant ändamål. Vårt bistånd till människor som på andra håll i världen lever under knappa omständigheter skall alltså utgå i form av bidrag till det internationella utvecklingssamarbetet.

Enligt uppgifter som utskottet i samband med beredningen av propositionen inhämtat från arbetsmarknadsdepartementet kan den som behöver fly från Chile i första hand via någon medborgarrättsorganisation genom ambassadens förmedling få hjälp med att komma till Sverige inom ramen för flyktingkvoten. Den skyddsbehövande beviljas av invandrarverket ett permanent uppehållstillstånd i Sverige. Han får främlingspass och också rent praktisk hjälp med resan till Sverige. Frågan om flyktingskap eller annan grund för uppehållstillståndet prövas sedan efter ankomsten till Sverige. Samma förfarande kan tillämpas för skyddsbehövande i El Salvador. Såsom framgår av regeringens skrivelse 1988/89: 82 om flyktingpolitiken (s. 31) har i samtliga fall, där någon medborgarrättsorganisation i Chile anmält att ett skyddsbehov förelåg, tillstånd att komma till Sverige inom ramen för flyktingkvoten snabbt kunnat erbjudas, och detta kommer enligt skrivelsen givetvis att gälla också i framtiden.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning såvitt avser transitering genom DDR och i fråga om svårigheterna att utan viseringskrav reglera invandringen. Mot den nyss angivna bakgrunden i fråga om införande av visumtvång och med beaktande av de garantier för att kunna hjälpa dem som måste fly från Chile som redogjorts för avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf502 yrkandena 5, 6 och 7, U511 yrkandena 1 och 2 och Sf541 yrkande 1.

Upphålls- och arbetstillstånd

En utlänning får inte uppehålla sig i Sverige under längre tid än tre månader utan att ha uppehållstillstånd (30 § UtlF). Undantag gäller för nordiska medborgare och i vissa fall för barn under 16 år vars föräldrar har rätt att vistas i Sverige. I propositionen föreslås att kravet på uppehållstillstånd tas in i lag (1 kap. 4 §), tillsammans med undantaget för medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge, och att regeringen bemyndigas att föreskriva andra undantag och att förkorta den uppehållstillståndsfria tiden.

I 31 § UtlF finns regler om när uppehållstillstånd får ges. Tillstånd får ges till utlänningar som har rätt till skydd i Sverige (flyktingar, krigsvägrare och personer med flyktingliknande skäl, s. k. de facto-flyktingar). Vidare får uppehållstillstånd ges om det finns andra skäl av humanitär art eller om

utlänningen har viss anknytning till Sverige. Slutligen får tillstånd beviljas den som fått arbetstillstånd eller på annat sätt har sin försörjning tryggad eller som skall studera eller göra besök här.

Arbetstillstånd ges för viss tid. Tillstånd får avse ett visst slag eller vissa slag av arbete och förenas med de övriga villkor som behövs.

Enligt propositionen överförs kraven på uppehålls- och arbetstillstånd till lag tillsammans med de viktigaste reglerna om när uppehållstillstånd får ges. Regeringen bemyndigas att föreskriva att tillstånd kan ges även i andra fall.

Sedan år 1981 gäller som huvudregel att uppehålls- och arbetstillstånd skall ha erhållits före inresan i Sverige (33 § UtIF). Den som söker uppehållstillstånd vid eller efter ankomsten eller som är här när ansökan prövas får normalt avslag. Bestämmelsen infördes för att skapa bättre möjligheter för en konsekvent invandringspolitik. Vissa grupper är emellertid undantagna från förbudet att resa in i Sverige för bosättning utan att först ha beviljats uppehållstillstånd. Det är till en början de utlänningar som är befriade från kravet på uppehållstillstånd samt de som omfattas av reglerna om rätt till asyl eller annat skydd i 3, 5 eller 6 § UtIL. Vidare är det utlänningar som skall förena sig med en nära familjemedlem som är stadigvarande bosatt i Sverige. Här krävs dessutom att de har sammanlevt med varandra utom riket. Slutligen kan undantag göras för det fall utlänningen av något annat skäl av synnerlig vikt bör tillåtas att uppehålla sig i Sverige medan hans ansökan om uppehållstillstånd prövas.

I propositionen föreslås att även reglerna om vilka som kan få ansökan om tillstånd beviljad när de befinner sig i Sverige förs över till lag (2 kap. 5 § första och andra styckena resp. 6 § andra stycket lagförslaget). Reglerna föreslås i huvudsak vara oförändrade. Härutöver framläggs emellertid vad gäller uppehållstillstånd ett förslag i 2 kap. 5 § tredje stycket. Detta förslag hänger samman med de förslag om ändrade regler för handläggning av verkställighetsärenden som behandlas i ett följande avsnitt. Förslaget, som mött erinringar i motioner, kommer därför att behandlas i samband med behandlingen av de föreslagna nya reglerna om handläggningen av verkställighetsärenden.

Beträffande uppehållstillstånd för make/maka eller samboende gäller enligt praxis en ordning med s. k. uppskjuten invandringssprövning om äktenskapet eller samboendet har uppkommit i anslutning till eller snarast efter inresan. Denna ordning innebär att utlänningen vanligen beviljas uppehållstillstånd för sex månader i taget fyra gånger innan han accepteras som invandrare.

Frågan om uppskjuten invandringssprövning tas upp i tre motioner. Alexander Chrisopoulos och Berith Eriksson begär i motion Sf506 förslag till lagändring så att utländska medborgare som gifter sig med svenska medborgare eller med personer med rätt att vistas i landet får permanent uppehållstillstånd vid äktenskapets ingående. Ingrid Ronne-Björkqvist m. fl. begär i motion Sf530 en översyn av den s. k. tvåårsregeln för utvisning av misshandlade flyktingkvinnor. Lahja Exner och Ines Uusmann be-

går i motion Sf37 att det av lagtexten skall framgå att undantag i särskilda fall kan göras från huvudprincipen om uppskjuten invandrarprövning.

I det av riksdagen godkända betänkandet SfU 1983/84: 30 med anledning av proposition 1983/84: 144 om invandrings- och flyktingpolitiken prövade utskottet ett antal motioner i frågan. Motionerna avstyrktes med hänvisning till att utskottet, som ansåg att det var nödvändigt att vara speciellt varsam vid handläggningen av dessa ärenden, ansåg att de överväganden som gjorts i propositionen i denna fråga var tillfredsställande. I propositionen framhölls att, när ett äktenskap eller ett samboende bröts före tvåårsperiodens utgång, samtliga omständigheter i det enskilda fallet borde beaktas vid prövningen av om utlännningen skulle få stanna. Som exempel på sådana omständigheter angavs att det fanns barn i förhållandet eller att utlännningen hade blivit misshandlad eller annars illa behandlad i äktenskapet eller samboendet, riskerade att bli socialt utstött vid återkomsten till hemlandet eller hade hunnit bli väl etablerad i arbetslivet. Vidare framhölls angelägenheten av att undvika beslut som framstod som stötande för rättskänslan.

Utskottet inhämtade vid behandling av motioner i frågan vid 1985/86 års riksmöte under hand från invandrarverket att verket – mot bakgrund av de uttalanden som gjorts i den nämnda propositionen och i utskottsbetänkandet – i de ärenden där ömmande omständigheter fördes fram tog största möjliga hänsyn till dessa vid prövningen av frågan om fortsatt tillstånd trots att förbindelsen brutits före tvåårsperiodens utgång.

Utskottet fann med hänsyn till det anförda inte anledning att frånga sitt tidigare ställningstagande i fråga om prövningsförfarandet i dessa tillståndsärenden (se SfU 1985/86: 21). Utskottet gjorde samma bedömning vid behandlingen av liknande motioner i sitt betänkande SfU 1986/87: 21.

Statsrådet Georg Andersson erinrade i interpellationssvar den 29 november 1988 om de av riksdagen antagna riktlinjerna för dessa ärenden och betonade att regeringen i de fall ett förhållande brutits på grund av misshandel eller andra allvarliga trakasserier innan tvåårsgränsen uppnåtts tar mycket stor hänsyn till det och tillåter utlännningen att stanna trots att anknytningen upphört.

Utskottet vill erinra om att flyktingkvinnors asylärenden prövas enligt vanliga regler för sådana ärenden och att någon tvåårsregel inte finns i dessa. Utskottet vidhåller vidare sitt tidigare ställningstagande i frågan och avstyrker bifall till motionerna Sf37, Sf506 och Sf530.

Bertil Persson anför i motion Sf373 att det är angeläget att de utländska tandläkarstuderande som efter avlagd examen vill verka i Sverige också får detta samt begär (yrkande 1) ett tillkännagivande härom.

Torgny Larsson begär i motion Sf535 ett tillkännagivande om behovet av en översyn av gällande regler för uppehållstillstånd för elitidrottsmän.

Frågan om utomnordisk arbetskraftsinvandring behandlades i proposition 1983/84: 144 om invandrings- och flyktingpolitiken. Som undantag från den tidigare fastlagda principen att utomnordisk arbetskraftsinvandring inte borde vara tillåten nämndes i propositionen främst nyckelfunktioner inom industrin och näringslivet i övrigt samt inom vissa andra sam-

hällsyråderna. Vidare nämndes personer som behövs för kvalificerad forskning, produktutveckling eller introduktion av en ny teknologi, liksom inom det kulturella området. Även andra undantag borde enligt propositionen kunna göras under särskilda förhållanden, inte minst i fall då arbetstagare med den utbildning och erfarenhet som behövdes i ett visst fall inte fanns att tillgå i Sverige. Liksom tidigare fick det ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med arbetsmarknadens parter genom praxis klarlägga i vilka fall undantag borde kunna ske. — I UtIF föreskrivs också att arbetsmarknadsstyrelsen — i den utsträckning det är möjligt och efter hörande av arbetsmarknadens parter — skall meddela riktlinjer för tillståndsärenden med hänsyn till läget på arbetsmarknaden. Invandrarverket skall, innan verket beviljar arbetstillstånd, samråda med arbetsmarknadsstyrelsen. Detta anses ha skett, om verket följer meddelade riktlinjer (55 § UtIF).

Arbetskraftsinvandringen från icke-nordiska länder är sedan början av 1970-talet mycket begränsad (se prop. 1985/86:98 om invandrapolitiken, SfU 20). Arbetstillstånd ges i princip endast till den som har även annan anknytning hit än möjligheten att få arbete samt till den som skall utföra arbete inom ett område där det råder brist på arbetskraft.

I den nu föreliggande propositionen uttalar föredragande statsrådet (s. 61) att hon inte har för avsikt att i detta sammanhang föreslå några förändringar i de riktlinjer för arbetskraftsinvandring och för beviljande av arbetstillstånd som har lagts fast av statsmakterna i olika sammanhang under åren. I regeringens skrivelse 1988/89:82 om flyktingpolitiken, som utskottet behandlar i sitt betänkande SfU18, påpekas att uppehålls- och arbetstillstånd av rena arbetsmarknadsskäl beviljas i princip bara om arbetskraftsbehovet inte kan tillgodoses inom Sverige och att detta kan gälla montörer, vikarierande läkare m. fl. Dessutom beviljas arbetstillstånd för exempelvis artister och idrottsmän.

Enligt utskottets uppfattning finns inte skäl att nu ompröva de uttalanden i proposition 1983/84:144 om utomnordisk arbetskraftsinvandring som ovan redovisats och som riksdagen godkänt. Frågorna om uppehålls- och arbetstillstånd för de grupper som avses i motionerna Sf373 och Sf535 får därför prövas enligt gällande regler, och utskottet avstyrker bifall till motionerna Sf373 yrkande 1 och Sf535.

Enligt nuvarande regler fattas beslut om visering samt om uppehålls- och arbetstillstånd huvudsakligen av invandrarverket. Visering får även ges av bl. a. chefen för utrikesdepartementet.

I propositionen föreslås att inte endast beslut om visering utan även beslut om uppehållstillstånd skall få meddelas av utrikesdepartementet (2 kap. 7 §). Enligt propositionen (s. 60 och 151) avses denna rätt gälla inom departementets verksamhetsområde, dvs. främst tillstånd till personer med diplomatisk anknytning eller anknytning till internationella organ.

Av 12 kap. 2 § lagförslaget framgår att lagen skall tillämpas endast i den utsträckning som regeringen föreskriver i fråga om diplomatiska tjänstemän som är anställda av främmande stater i Sverige m. fl.

Enligt utskottets uppfattning bör rätten för utrikesdepartementet att

meddela uppehållstillstånd rätteligen avse personer inom departementets verksamhetsområde som ej är undantagna från skyldigheten att ha uppehållstillstånd, dvs. personer som inte är tjänstemän vid beskickningar, konsulat eller internationella organ eller sådan tjänstemans familjemedlem eller privat tjänare.

Med stöd av bemyndigande i 9 § UtlL har regeringen förordnat om skyldighet för hotell och pensionat resp. för arbetsgivare att i vissa fall göra anmälan om upplåtande av bostad åt resp. anställning av en utlänning (61 resp. 62 § UtlF).

Sten Svensson m. fl. begär i motion Sf547 yrkande 9 ett tillkännagivande om att anmälningskyldigheten för arbetsgivare bör avskaffas.

I propositionen föreslås att bemyndigandet skall överföras till den nya lagen (12 kap. 1 §). Föredragande statsrådet förklarar emellertid samtidigt att anmälningskyldigheterna synes vara av begränsat värde och att de administrativa kostnaderna är höga. Såväl bostads- som arbetsgivaranmälningar bör därför enligt statsrådet nu avskaffas.

Med hänsyn till det återgivna uttalandet om avskaffande av arbetsgivaranmälningar anser utskottet att motion Sf547 yrkande 9 bör vara tillgodosedd, och utskottet avstyrker bifall till motionen.

Arbete m. m. för asylsökande

Enligt gällande riktlinjer för invandringspolitiken skall invandringen kontrolleras för att göra det möjligt att anpassa den till landets resurser och politiken på olika områden. Kontrollen innebär, som ovan framgått, att den som vill invandera till Sverige i princip skall ha arbete, bostad och arbetstillstånd ordnade före inresan. Undantag från denna huvudregel gäller bl. a. för flyktingar och nära familjemedlemmar till den som redan finns i Sverige. Dessa kan beviljas tillstånd efter inresan.

En utlänning som har ansökt om tillstånd att få stanna i Sverige har inte rätt att arbeta under den tid han väntar på besked i tillståndsärendet. Denna ordning gäller oavsett vilka skäl han har åberopat till stöd för sin ansökan.

Kommunerna har enligt lag skyldighet att se till att grundläggande svenskundervisning anordnas för invandrare så snart som möjligt efter ankomsten till Sverige. Skyldigheten avser bl. a. utländska medborgare som efter att ha ansökt om uppehållstillstånd regelmässigt vistas i kommunen i avsikt att bosätta sig i riket. På förläggningarna bedrivs svenskundervisning som uppdragsutbildning i huvudsak enligt läroplanen för den grundläggande svenskundervisningen. Undervisningen omfattar 20 timmar i veckan och bekostas av staten via invandrarverket.

I fem motioner tas frågan upp om arbete och annan sysselsättning för asylsökande. Sten Svensson m. fl. begär i motion Sf547 yrkande 10 ett tillkännagivande om möjlighet till tidsbegränsat arbetstillstånd för asylsökande i avvaktan på att väntetiderna nedbringas till en rimlig nivå, och Sonja Rembo begär i motion Sf504 ett tillkännagivande om temporärt arbetstillstånd för asylsökande. Knut Wachtmeister och Ingrid Sundberg be-

går i motion Sf508 att ett förslag läggs fram om lagfäst dispensmöjlighet för anställning av asylsökande. Bengt Westerberg m. fl. begär i motion Sf502 yrkande 25 ett tillkännagivande om möjligheterna att tillåta arbete under former som liknar beredskapsarbete under asylsökandes väntetid. Inger Schörling m. fl. slutligen begär i motion Sf545 yrkande 14 att riksdagen beslutar att den som söker uppehållstillstånd/asyl skall få arbete och undervisning under ansökningstiden.

Utskottet har tidigare, och senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88: 27, framhållit att man i första hand måste komma till rätta med de problem som uppkommer under väntetiden genom att hålla nere handläggningstiderna och vidhållit att arbetstillstånd bör beviljas först då beslut om uppehållstillstånd ges samt att en annan ordning kan befaras leda till en uppluckring av principen om den reglerade invandringen. Utskottet hänvisade också till att kommande förslag om ändrad utlänningslag m. m., liksom den nya organisationen av invandrarverket, kunde antas få stor betydelse för att faktiskt nedbringa väntetiderna i asylärenden avsevärt. Utskottet pekade också på de svårigheter som förelåg att placera flyktingar och invandrare med uppehållstillstånd i arbetslivet och på behovet att i första hand satsa arbetsmarknadsresurser på dessa.

Statsrådet Georg Andersson besvarade den 6, 13 och 20 oktober 1988 riksdagsfrågor om arbete och sysselsättning för asylsökande. Han påpekade därvid att beredskapsarbete huvudsakligen används i tider av arbetsbrist och att det i det rådande arbetsmarknadsläget inte fanns någon omedelbar anledning att öka antalet beredskapsarbeten. Alla ansträngningar borde i stället enligt statsrådet inriktas på att flyktingar, som redan hade arbetstillstånd, anställdes på de lediga arbeten som fanns. Statsrådet framhöll att särskilda åtgärder hade vidtagits i detta syfte och att regeringen följde den fortsatta utvecklingen med uppmärksamhet.

Utskottet har vidare i sitt nyligen avgivna betänkande 1988/89: SfU17 hänvisat till att i proposition 1988/89: 105 om ny organisation, hantering av asylärenden och resurser för statens invandrarverk m. m. uttalats att man i förläggningens verksamheten bör motverka att tristess, isolering och passivering uppstår samt att en särskild arbetsgrupp för närvarande arbetar med att undersöka hur meningsfull verksamhet kan organiseras vid förläggningarna.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att de i motionerna påtalade problemen med sysselsättning för asylsökande i första hand bör lösas genom att väntetiderna i asylärenden förkortas. Så kan nu förväntas bli fallet, och utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf502 yrkande 25, Sf504, Sf508, Sf545 yrkande 14 och Sf547 yrkande 10.

Återkallelse av tillstånd

Visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd får enligt 11, 17 resp. 23 § UtlF återkallas om utlänningsmotivet har lämnat oriktiga

uppgifter eller svikligen förtigt omständigheter av betydelse för tillståndet. Visering och arbetstillstånd samt uppehållstillstånd för den som inte rest in i Sverige får återkallas om det i övrigt föreligger särskilda skäl.

I propositionen föreslås en skärpning av reglerna så att återkallelse av ett tillstånd skall ske om utlänningsen har lämnat oriktiga uppgifter om sin identitet, såvida det inte kan antas att uppgiften inte har inverkat på frågan om tillstånd eller andra särskilda skäl talar emot det (2 kap. 9 §).

Lars Werner m. fl. yrkar i motion Sf29 yrkande 10 avslag på förslaget om presumtion för återkallelse vid oriktiga uppgifter om identitet.

Enligt propositionen (s. 64 och 152) motiveras regeln främst av en önskan att markera det allvar med vilket det tilltagande bruket att inte medföra identitetshandlingar vid ankomsten till Sverige måste betraktas. Utgångspunkten är att ett tillstånd skall återkallas om det har getts till en person under en viss identitet som senare visar sig vara oriktig. Kan det emellertid antas att uppehållstillstånd skulle ha meddelats, även om den rätta identiteten hade varit känd, på grundval av de förhållanden som i övrigt förelåg vid tillståndsgivningen, skall ingen återkallelse ske. Återkallelse bör också kunna underlåtas i vissa fall, även om de oriktiga uppgifterna har inverkat på frågan om tillstånd. Detta bör gälla där starka humanitära skäl talar för att utlänningsen — trots att de oriktiga uppgifterna inverkat på frågan om tillstånd — likväl bör tillåtas att vistas i landet.

Utskottet anser mot den angivna bakgrunden och med beaktande av det utrymme som enligt propositionen ges att underlåta återkallelse av tillstånd att propositionen i denna del bör bifallas. Motion Sf29 yrkande 10 avstyrks därmed.

Olika former av avlägsnandebeslut

En utlänningsen som kommer till eller befinner sig i Sverige utan erforderligt pass eller tillstånd kan enligt nuvarande regler komma att avvisas eller utvisas, beroende på inom vilken tid efter ankomsten till Sverige som avlägsnandebeslutet fattas. Beslut om avlägsnande som fattas mer än tre månader efter inresan måste ske i form av utvisning. Avvisning, som främst avser avlägsnande av formella skäl, får inom tremånadersgränsen också ske på s. k. materiella avvisningsgrunder, dvs. på grund av omständigheter som hänför sig till utlänningsens person.

I propositionen föreslås att användningen av begreppen avvisning och utvisning skall ändras. Avvisning skall enligt 4 kap. 1 § lagförslaget få ske utan tidsgräns om en utlänningsen inte uppfyller de formella krav som gäller för inresa och vistelse i Sverige, således när han saknar pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd, när han är skyldig att ha resp. tillstånd. Avlägsnande skall vidare ske genom avvisning när utlänningsen antingen inte behövt visering men stannat kvar sedan den viseringsfria tiden gått ut eller visserligen haft visering men dröjt sig kvar sedan viseringen gått ut.

Avlägsnande på materiella grunder såsom medellöshet och risk för brottslig verksamhet skall liksom hittills ske genom avvisning (4 kap. 2 §). Tidsgränsen tre månader behålls för dessa fall.

Avlägsnande när en utlänning som haft uppehållstillstånd uppehåller sig här efter det att uppehållstillståndet har gått ut eller återkallats skall ske genom utvisning (4 kap. 3 §), liksom avlägsnande på grund av brott (4 kap. 7 §). Avlägsnande på grund av asocialitet skall inte längre kunna ske.

Förslagen i propositionen i denna del har inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet har inte någon erinran mot förslagen.

Frågor om asyl

Rätt till asyl m. m.

I FN:s konvention den 28 juli 1951 om flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen) avses med uttrycket flykting – utom personer som blivit att anse som flyktingar enligt vissa äldre överenskommelser – den som till följd av händelser som inträffat före den 1 januari 1951, och i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att begagna sig av sagda lands skydd, eller den som, utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit. Enligt konventionen kunde varje fördragsslutande stat välja huruvida uttrycket ”händelser som inträffat före den 1 januari 1951” för statens del skulle avse händelser ”i Europa” eller ”i Europa eller annorstädes”. De stater som valt att låta endast händelser i Europa omfattas av statens förpliktelser har när som helst kunnat utvidga sina förpliktelser att avse händelser även annorstädes.

Genèvekonventionen har senare kompletterats med 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning. Genom detta protokoll förpliktade sig anslutande stater att tillämpa konventionens flyktingbestämmelser utan begränsning till händelser före år 1951 eller i Europa. De stater som anslutit sig till konventionen med den geografiska begränsningen till Europa har emellertid kunnat behålla denna begränsning.

Bland de stater som begränsat sin anslutning till Genèvekonventionen till att avse händelser i Europa märks Turkiet och Italien.

De afrikanska staterna har en egen konvention om flyktingar (OAU-konventionen). Konventionen, som antogs år 1969, har en betydligt vidare flyktingdefinition. Även personer som har flytt till följd av extern aggression, ockupation, utländsk dominans eller händelser som allvarligt stört den allmänna ordningen i hemlandet anses som flyktingar.

Enligt 3 § Utll skall en *flykting* inte utan synnerliga skäl vägras fristad i Sverige, om han behöver skydd här. Definitionen av flykting överensstämmer med den som finns i Genèvekonventionen. Ibland används därför benämningen konventionsflyktingar för dessa människor. Härutöver finns i paragrafen en definition av uttrycket ”politisk förföljelse” som inte har någon motsvarighet i konventionen.

Enligt 5 § UtIL har också *krigsvägrare* i allmänhet rätt att få vistas i Sverige. Med krigsvägrare avses i första hand den som har avvikit från pågående militärtjänst som äger rum på en krigsskådeplats eller kan komma att förläggas dit. Motsvarande gäller i allmänhet i fråga om den som har flytt från sitt hemland för att undgå att bli uttagen till militärtjänstgöring på krigsskådeplats. I det senare fallet måste emellertid risken för krigstjänstgöring ha varit påtaglig.

Utöver flyktingar och krigsvägrare ger lagen skydd även åt andra personer som inte vill återvända till sitt hemland på grund av de politiska förhållandena där och som har åberopat tungt vägande omständigheter till stöd för detta. Skyddet för denna grupp med flyktingliknande skäl regleras i 6 § UtIL. Det är här fråga om personer som inte har varit utsatta för eller löper risk att drabbas av så allvarlig förföljelse att de bör betraktas som konventionsflyktingar men som ändå på grund av de politiska förhållandena i hemlandet utsatts för eller riskerar så svåra trakasserier att det inte är rimligt att begära att de skall återvända dit. Paragrafen omfattar normalt inte den som har tvingats lämna sitt land på grund av yttre aggression, ockupation eller inbördeskrig eller som riskerar förföljelse på grund av kön eller homosexualitet. Undantagsvis kan emellertid dessa omständigheter vara sådana att 6 § anses tillämplig. För de personer som avses i 6 § används ofta termen *de facto-flyktingar*.

Bestämmelserna om konventionsflyktingar, krigsvägrare och de facto-flyktingar föreslås överförda till den nya lagen utan ändring i sak. Definitionen av politisk förföljelse, som inte har någon motsvarighet i konventionen, föreslås dock utgå ur lagtexten. I propositionen föreslås vidare att begreppet *asyl* skall användas för det tillstånd att uppehålla sig i Sverige som ges till konventionsflyktingar, krigsvägrare och de facto-flyktingar. Detta innebär visserligen att Sverige kommer att använda ett asylbegrepp som i viss mån avviker från vad som är vedertaget internationellt – att tala om asyl endast i samband med skydd åt konventionsflyktingar – men fördelarna av att det klart anges vilka förutsättningarna är för rätt till skydd i Sverige, av att långtgående jämställdhet mellan grupper med i det närmaste samma behov av skydd nås samt av att lagtexten blir mer lättförståelig anses väga över eventuella nackdelar.

I fråga om rätten till asyl för olika kategorier finns ett antal motioner.

Sten Svensson m. fl. anför i motion Sf547 att bestämmelsen om de facto-flyktingar bör slopas och att i stället bestämmelserna om konventionsflyktingar och om humanitära skäl skall tillämpas generöst samt begär ett tillkännagivande därom (yrkande 1).

Maria Leissner begär i motion Sf524 ett förslag om en ändring i utlänningslagen beträffande homosexuellas rätt till asyl som skapar rättssäkerhet för denna grupp människor (yrkande 1) och ett tillkännagivande om behovet av ett internationellt initiativ i frågan (yrkande 2).

I två motioner väckta med anledning av propositionen tas frågan om s. k. krigsflyktingar upp. Maria Leissner m. fl. anför i motion Sf36 att många människor som flytt undan krig eller inbördeskrig och som nu kan få uppehållstillstånd av humanitära skäl behöver ett starkare skydd. Re-

geringen bör därför enligt motionärerna överväga och lägga fram förslag om hur de som flyr från krig och inbördeskrig skall kunna omfattas av asylreglerna, och motionärerna begär ett tillkännagivande härom (yrkande 2). Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 10 att riksdagen beslutar att även "en person som på grund av aggression utifrån, ockupation, främmande herravälde eller händelser som allvarligt stör den allmänna ordningen i delar av eller hela hans hemland, tvingas lämna sin bostad för att söka skydd på annat sätt utanför hemlandet" skall ges flyktingstatus genom tillägg i 3 kap. 3 § lagförslaget.

I motion Sf32 kritiserar Göran Ericsson bestämmelserna om asyl för krigsvägrare, och han begär ett tillkännagivande att de inte automatiskt bör få asyl (yrkande 1).

Bestämmelserna om skydd åt asylsökande som inte är flyktingar men som ändå anför vägande skäl av politisk-humanitär art mot att återvända till hemlandet infördes år 1976. Bestämmelserna, som alltså avser krigsvägrare och de facto-flyktingar innebar att tidigare praxis på området lagfästes. Införandet av bestämmelserna innebar att Sverige tidigare än andra länder gav dessa grupper ett lagstadgat skydd.

Ett motionsyrkande om avskaffande av bestämmelsen om de facto-flyktingar och i stället en generösare tillämpning av bestämmelsen om konventionsflyktingar och av bestämmelsen om uppehållstillstånd av humanitära skäl behandlades av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande SfU 1983/84: 30 om invandrings- och flyktingpolitiken. Utskottet hänvisade därvid till att det av proposition 1983/84: 144 framgick att i andra länder fanns en praxis som gav skydd åt utlänningar som anförde flyktingliknande skäl och att diskussioner pågick inom Europarådets flyktingkommitté om att ge de aktuella grupperna ett skydd mot återsändande till hemlandet. De olägenheter som onekligen var förknippade med de aktuella bestämmelserna och som gjorde sig särskilt gällande i avvissningssituationer kunde därför förutses komma att successivt minska i takt med att det pågående arbetet inom Europarådet ledde fram till konkreta resultat. Det vore därför enligt utskottets mening olyckligt om Sverige, som tidigare än andra länder hade kodifierat skyddet för personer med flyktingliknande skäl och som därför hade anledning att vara pådrivande i internationella sammanhang i denna fråga, skulle återgå till den ordning som gällde före 1976. Utskottet ville också erinra om att det i propositionen framhölls att det även med en generös tolkning av flyktingbestämmelsen i 3 § utlänningslagen fanns naturliga gränser för vilka som kunde ges flyktingstatus. Den som efter en extensiv tolkning ändå inte uppfyllde flyktingrekvisiten borde därför liksom tidigare ges rätt att stanna här i landet med stöd av en uttrycklig bestämmelse i 6 § utlänningslagen. — Utskottet anslöt sig sålunda till de överväganden i frågan som fanns i propositionen och avstyrkte bifall till den föreliggande motionen. Utskottet ville emellertid med skärpa understryka vikten av att asylsökande som uppfyller förutsättningarna för att få flyktingstatus enligt 3 § verkligen erkändes som konventionsflyktingar och att det förhållandet att de ändå kan få stanna enligt 6 § inte får inverka vid prövningen av flyktingkapet.

Utskottet anser att de tidigare uttalandena i frågan alltjämt har stark giltighet och avstyrker bifall till motion Sf547 yrkande 1.

Även frågan om homosexuellas rätt till asyl behandlades i betänkandet SfU 1983/84: 30. Frågan behandlades också av riksdagen i samband med behandlingen av proposition 1986/87: 124 om de homosexuellas situation i samhället jämte motioner. Socialutskottet redogjorde därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1986/87: 31 för gällande lagstiftning och dess förarbeten samt konstaterade att en homosexuell person som förföljdes i sitt hemland på grund av sin homosexuella läggning i praxis beviljades uppehållstillstånd i Sverige av humanitära skäl enligt 31 § utlänningsförordningen medan 3 § utlänningslagen inte var tillämplig. Enligt socialutskottets uppfattning erbjöd tillämpningen av utlänningsförordningen i praktiken ett tillfredsställande skydd för homosexuella som av sådana skäl behövde en fristad i Sverige. Anledning saknades enligt socialutskottet att närmast av formella skäl göra ett ingrepp i flyktinglagstiftningen och därmed skapa ett svenskt flyktingbegrepp som inte hade någon motsvarighet i FN:s flyktingkonvention. — Socialutskottet delade vidare den oro som kommit till uttryck bl. a. i en motion över att förföljelse mot homosexuella från tid till annan förekom i vissa länder men ansåg det uppenbart att, om en uttalad förföljelse mot homosexuella just på grund av deras sexuella läggning skulle uppstå i något land, det var möjligt att erbjuda en fristad i Sverige utan ändring av gällande bestämmelser. Socialutskottet ville samtidigt fästa uppmärksamheten på att förföljelse uppstod på samma sätt på olika håll i världen mot många grupper människor. Det var därför viktigt att ha en allmän beredskap för att vid behov kunna agera för människor som var i behov av en fristad på grund av förföljelse i sitt hemland. Utvecklingen i andra länder måste av dessa skäl följas noga. Socialutskottet utgick från att regeringen följde såväl tillämpningen av utlänningslagstiftningen som utvecklingen i länder där politisk förföljelse förekom eller kunde befaras uppstå. Av det anförda följde enligt socialutskottets mening att det också ankom på regeringen att ta de internationella initiativ som visade sig påkallade för att lösa homosexuellas flyktingproblem. Socialutskottet ansåg inte att det fanns behov av något riksdagens uttalande i den frågan.

Socialförsäkringsutskottet ansåg vid sin behandling under förra årets riksmöte (se SfU 1987/88: 27) av motionsyrkanden om ett klagorand i utlänningslagen av att homosexuella omfattades av flyktingbegreppet och om behovet av internationella initiativ i frågan om homosexuella flyktingar, inte att det fanns skäl för riksdagen att uttala annan uppfattning i fråga om möjligheten att bereda homosexuella skydd mot förföljelse och om behovet av internationella initiativ än vad som gjorts i socialutskottets nämnda betänkande.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att homosexuella som förföljs på grund av sin homosexualitet kan beredas skydd med tillämpning av gällande bestämmelser och att någon ändring i dessa därför inte behövs.

Utskottet anser inte heller att det finns skäl för riksdagen att uttala annan uppfattning i fråga om behovet av internationella initiativ än vad som gjordes i socialutskottets nämnda betänkande.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf524 .

I fråga om möjligheterna att ge asyl till s. k. krigsflyktingar anser utskottet i likhet med vad som anförts i propositionen (s. 77) att det inte är lämpligt att ytterligare utvidga den starka rätt till skydd i Sverige som asylreglerna är avsedda att garantera och att en annan sak är att många utlännningar ändå bör beviljas upphållstillstånd i Sverige just därför att förhållandena i hemlandet är sådana att upphållstillstånd bör beviljas av humanitära skäl. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf35 yrkande 10 och Sf36 yrkande 2.

I olika sammanhang har upprepade gånger framhållits att prövning av en asylsökandes skäl måste göras i varje enskilt fall. Utskottet utgår från att så sker även beträffande den som uppger sig vara krigsvägrare och avstyrker bifall till motion Sf32 yrkande 1.

Rune Backlund m. fl. anför i motion Sf34 att vårt engagemang utomlands bör öka så att vi på ett aktivare sätt genom våra beskickningar hjälper människor i akut behov av skydd samt att detta kan ske genom en utökning av flyktingkvoten. Motionärerna begär ett tillkännagivande härom (yrkande 3).

Utskottet behandlade motioner om höjning av flyktingkvoten senast i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89: SfU17. Utskottet framhöll därvid att flyktingkvoten sedan år 1976 angetts till ca 1 250 personer per år, medan antalet faktiskt överförda flyktingar däremot varierat mellan åren. Sålunda har såväl år 1987 som år 1988 kvoten överskridits med ca 200 personer. Dessutom har ytterligare ett antal personer beviljats inreisetillstånd som kvotflyktingar. Då i årets budgetproposition förutsatts att regeringen – utöver den nämnda kvoten på 1 250 personer – kan besluta om överföring av flyktingar och övriga åtgärder som bedöms nödvändiga under budgetåret, avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att riksdagen nu skulle besluta om en högre flyktingkvot.

Utskottet vill gärna betona vikten av att varje möjlighet tas till vara att genom överföring inom flyktingkvoten hjälpa dem som behöver skydd. Behovet av en ökad aktivitet hos de svenska beskickningarna utomlands i detta avseende har aktualiserats genom det vidgade visumtvånget som har behandlats ovan och kan mycket väl aktualiseras ytterligare genom vissa av de åtgärder som föreslås i propositionen. Utskottet utgår från att regeringen beaktar detta behov och anser inte att något tillkännagivande behövs med anledning av motion Sf34 yrkande 3.

Karin Söder anför i motion Sf33 att utlänningslagens bestämmelser är generellt utformade och får sin innebörd genom bl. a. tolkning och att successiva förändringar av praxis noga måste följas av riksdagen. Motionären anför vidare att invandrarverket har fått i uppdrag att sammanställa och redovisa tillämpad praxis, att behovet av en sådan redogörelse är stort för de asylsökande själva liksom för deras ombud samt att riksdagen i samband med behandlingen av en sådan redogörelse också kan inhämta erfarenheter från sakkunniga i asylärenden. Motionären begär ett tillkännagivande om behovet av en sådan redovisning till riksdagen om utvecklingen av praxis för behandlingen av asylärenden (yrkande 1). I motionen anför

hon vidare att det för myndigheter och flyktingombud vore av stort värde att ha tillgång till av riksdagen antagna grundläggande synpunkter på bevisvärderingen i asylärenden, och hon begär ett tillkännagivande om detta behov (yrkande 3).

Bakgrunden till uppgiften i motionen om ett uppdrag till invandrarverket att sammanställa praxis i asylärenden synes vara ett uttalande av föredragande statsrådet i proposition 1983/84: 144 om invandrings- och flyktingpolitiken, där hon starkt underströk vikten av att gällande regler, riktlinjer, motivuttalanden och praxis blev föremål för en systematisk dokumentation och spridning. Statsrådets uttalande i denna del föranledde inte något uttalande från riksdagens sida (se SfU 30).

Utskottet har senast i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89: SfU17 uttalat förståelse för att arbetet med en dokumentation av praxis i asylärenden kan medföra vissa problem, inte minst beroende på att förhållandena i de asylsökandes hemländer förändras. Utskottet har i betänkandet vidare instämt i ett uttalande i proposition 1988/89: 105 om ny organisation, hantering av asylärenden och resurser för statens invandrarverk m. m. att en decentraliserad handläggning av asylärenden till utredningsslussarna ställer stora krav på att huvudenhetens ledning ser till att det blir en enhetlig praxis vid alla utredningsslussar och att ändringar i praxis och aktuell länderkunskap sprids till personalen vid utredningsslussarna. Utskottet har i betänkandet vidare utgått från att frågan om en dokumentation och spridning av praxis utanför invandrarverket skulle bli aktuell inom verket i samband med denna decentralisering samt ansett att något uttalande från riksdagens sida med anledning av en motion i frågan mot denna bakgrund inte var erforderligt.

Utskottet, som i och för sig anser att en redovisning inför riksdagen av praxis i asylärenden kan ske i samband med den redogörelse för flyktingpolitiken som regeringen lämnar, vidhåller sin tidigare uppfattning och anser inte heller nu att något uttalande från riksdagen i frågan behövs. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf33 yrkande 1.

I fråga om vägledande riktlinjer för bevisvärdering vill utskottet framhålla att denna värdering till slut alltid måste göras i varje enskilt fall. Den dokumentation och spridning av praxis som ovan nämnts bör dock kunna i viss mån tillgodose behovet av vägledning i denna fråga. Utskottet avstyrker bifall även till yrkande 3 i motion Sf33.

Principen om första asylland m. m.

Någon ovillkorlig rätt att få en fristad i Sverige finns inte ens för konventionsflyktingar. För en sådan flykting gäller att han inte utan synnerliga skäl skall vägras fristad i Sverige, om han behöver sådant skydd (3 § UtIL). Med synnerliga skäl avses enligt motivuttalanden (prop. 1954: 41 s. 77, LU 14, rskr. 155 och prop. 1975/76: 18 s. 107, InU 24, JuU 15, rskr. 121 och 122) dels situationer då det av hänsyn till rikets säkerhet framstår som omöjligt att bevilja asyl, dels omständigheter som enligt Genèvekonventio-

nen diskvalificerar en flykting från konventionens skydd. Sådana omständigheter kan vara brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och liknande gärningar samt grova icke-politiska brott före ankomsten till Sverige.

För en krigsvägrare eller en de facto-flykting gäller att han inte utan särskilda skäl skall vägras rätt att vistas här, om han behöver skydd här (5 resp. 6 § UtIL). Som särskilda skäl angavs i motivuttalanden (prop. 1975/76: 18 s. 108 f., jfr även prop. 1983/84: 144 s. 37) bl. a. att förhållandena är sådana att det bedöms vara nödvändigt för att reglera invandringen.

Någon ändring i sak föreslås inte i propositionen. Undantagen från rätten till asyl anges emellertid enligt förslaget i lagen. Detta gäller även den mycket viktiga s. k. första asylland-principen.

Första asylland-principen uttrycks i nuvarande lag inte på annat sätt än att en förutsättning för rätt till fristad eller rätt att vistas här är att utlänningen behöver sådant skydd. Denna förutsättning anses inte föreligga om något annat land är första asylland, dvs. det första land utlänningen kom till efter flykten från sitt hemland, om han i det landet är skyddad mot förföljelse eller mot att återsändas till förföljelselandet. Principen gäller dock inte (se prop. 1983/84: 144, SfU 30 s. 15) om utlänningen enbart har rest igenom annat land på väg till Sverige (en route-regeln) eller om han visserligen vistats någon tid i det andra landet men vistelsen föranletts av akut sjukdom, trafiktekniskt hinder eller annan omständighet som utlänningen inte rätt över. Principen tillämpas inte heller om utlänningen har särskild anknytning till Sverige.

I den nya lagen föreslås första asylland-principen få sitt uttryck i 3 kap. 4 § andra stycket 4. Enligt förslaget får asyl vägras en utlänning om han före ankomsten till Sverige har uppehållit sig i ett annat land än hemlandet och, om han återsänds dit, är skyddad mot förföljelse eller, i förekommande fall, mot att sändas till en krigsskådeplats eller till hemlandet och också mot att sändas vidare till ett annat land där han inte har motsvarande skydd. Regeringen föreslås vidare få bemyndigande att föreskriva undantag från första asylland-regeln för de fall då utlänningens anknytning till Sverige är av sådan art att han inte bör nekas att få sin ansökan om asyl prövad här.

I fyra motioner framställs yrkanden rörande tillämpningen av första asylland-principen.

Bengt Westerberg m. fl. kritiserar i motion Sf502 att Sverige träffat överenskommelser med de övriga nordiska länderna och med Förbundsrepubliken Tyskland om en ömsesidig återtagningsskyldighet, att första asylland-principen kommit att användas som ett medel för tredje land att förvägra en asylsökande asyl, att den ges olika innebörd i skilda länder och att resultatet därav blir att en asylsökande kan skickas fram och tillbaka mellan ett land och ett annat. Vidare anförs att Sverige tillämpar principen strikt så att även korta uppehåll i andra länder kan utgöra skäl för avvísning och att detta gäller bl. a. dem som gått över bergen från Iran till Turkiet. Motionärerna anser att en route-regeln i praxis urholkats av handläggande myndigheter. Motionärerna kritiserar vidare att icke-europeer avvisas till Turkiet, som enbart åtagit sig att skydda europeiska flyktingar,

liksom att irakier avvisas till Iran. De anför att UNHCR:s exekutivkommitté rekommenderat att asyl inte skall vägras enbart därför att asyl kunde ha sökts i en annan stat och att en princip av liknande innebörd stöddes av den svenska delegationen vid FN-konferensen om territoriell asyl år 1977. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att första asylland-principen inte bör få tillämpas om den asylsökandes vistelse i första land/länder är av genomresenatur samt att för tillämpning bör krävas att det är utrett att den asylsökande är en konventionsflykting och att första asyllandet har biträtt Genèvekonventionen och verkligen kommer att bevilja asyl (yrkande 11).

Lars Werner m. fl. anför i motion Sf29 att förslaget i propositionen att en stat som tillträtt och tillämpar flyktingkonventionen utan prövning i det enskilda fallet skall anses utgöra ett första asylland för de persongrupper konventionen omfattar inte kan accepteras. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att en bedömning alltid måste ske av garantierna i det enskilda fallet att en asylsökande verkligen åtnjuter trygghet i ett första asylland mot att skickas vidare till hemlandet (yrkande 11).

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 ett tillkännagivande om att myndigheten vid återsändande till första asylland skall försäkra sig om att den enskilde får skydd där (yrkande 21) och ett tillkännagivande om att en flykting aldrig får sändas tillbaka till ett första asylland som inte är bundet av Genèvekonventionen i dess helhet (yrkande 22).

Göran Ericsson anför i motion Sf32 att de under 1980-talet snabbt ökande strömmarna av flyktingar med nödvändighet passerar en eller flera västliga demokratier innan de når Sverige och att flyktingarna bör söka asyl i det första demokratiska land de når. Motionären anser därför att en route-regeln bör avskaffas och begär att regeringen skall återkomma med förslag som innebär att när en flykting når ett land som ratificerat Genèvekonventionen skall det landet anses vara första asylland (yrkande 2).

Utskottet behandlade frågan om första asylland i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1983/84:30 med anledning av proposition 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken. Utskottet tillstyrkte därvid förslaget i propositionen om en uppmjukning av tillämpningen av principen om första asylland. Denna uppmjukning innebar att den omständigheten att den asylsökande, sedan han lämnat hemlandet, hade rest genom ett annat eller andra länder på vägen hit och där tillfälligt stannat till som ett led i resandet, inte skulle hindra att hans asylansökan prövades i Sverige. En asylsökande skulle inte heller avvisas om han hade viss starkare anknytning till Sverige men inte hade någon sådan anknytning till det land till vilket han kunde avvisas.

Utskottet underströk, såvitt gällde tillämpningen i praxis av principen om första asylland, att den inte fick tillämpas på ett sådant sätt att resultatet framstod som stötande för rättskänslan och att principen inte heller fick tillämpas på ett sätt som kunde anses strida mot de humanitära principer som Sverige bekände sig till.

Utskottet vidhöll denna uppfattning senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88:27. Utskottet – som utgår från att det i varje asylärende görs en bedömning av huruvida den asylsökande i det ifrågasatta första asyllandet är skyddad på grund av landets lagstiftning, interna-

tionella åtaganden eller kända praxis – anser inte heller nu att det finns anledning till annat uttalande i frågan. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf29 yrkande 11, Sf32 yrkande 2, Sf35 yrkandena 21 och 22 och Sf502 yrkande 11.

1988/89: Sfu19

Handläggningen av asylärenden

Beslutande myndighet m. m.

En utlännings som kommer till Sverige får enligt 28 § UtlL avvisas bl. a. om han saknar pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd, när det behövs, eller om han tänker besöka något annat nordiskt land utan att ha erforderligt tillstånd.

En utlännings får dessutom enligt 29 § UtlL avvisas bl. a. om det kan antas att han kommer att sakna tillräckliga medel för sin vistelse i Sverige eller i något annat nordiskt land samt för sin hemresa. Detsamma gäller om han tänker söka sitt uppehälle i Sverige eller i något annat nordiskt land och det skäligen kan antas att han inte kommer att försörja sig ärligt eller att han kommer att bedriva verksamhet som kräver arbetstillstånd utan att ha sådant tillstånd.

De angivna avvisningsgrunderna föreslås som ovan framgått i huvudsak oförändrade föras över till den nya lagen.

Kontrollen av in- och utresande vid rikets gränser sköts i första hand av polismyndigheten. Det är också polismyndigheten som fattar beslut om avvisning enligt 28 eller 29 § UtlL, om inte ärendet enligt bestämmelserna i 33–35 §§ skall överlämnas till invandrarverket för beslut.

De fall där polismyndigheten skall överlämna ärenden till invandrarverket är sådana där det enligt myndigheten föreligger skäl för avvisning enligt 28 eller 29 § UtlL men där utlänningsen påstår att han i det land som han skulle komma att sändas till löper risk antingen att bli utsatt för politisk förföljelse eller att bli sänd till en krigsskådeplats eller straffad för att han har övergett en krigsskådeplats eller annars vägrat att fullgöra krigstjänstgöring. Detsamma gäller om utlänningsen påstår att han i det land han skulle komma att sändas till inte är skyddad mot vidareändning till ett land där han löper denna risk (33 § UtlL). Överlämnande skall också ske när utlänningsen förklarar att han inte vill återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där (34 § UtlL).

Om utlänningsens påstående om risken för att utsättas för politisk förföljelse eller för att bli sänd till krigsskådeplats e.d. är uppenbart oriktigt, skall ärendet enligt huvudregeln inte överlämnas till invandrarverket. Om de skäl utlänningsen åberopar för att på grund av de politiska förhållandena i hemlandet inte vilja återvända dit kan lämnas utan avseende, eller om det är uppenbart att han inte löper risk att sändas vidare till hemlandet, när han skall sändas till ett annat land, skall ärendet enligt huvudregeln inte heller överlämnas till invandrarverket. Ett av polismyndigheten fattat avvisningsbeslut i dessa ärenden måste anmälas till invandrarverket och får inte verkställas förrän verket har förklarat att det inte övertar ärendet. Om verket övertar ärendet förfaller polismyndighetens avvisningsbeslut.

Avvisningsärenden skall enligt 35 § UtlL överlämnas till invandrarverket i andra fall när en polismyndighet anser det tveksamt om en utlänning mot vilken det finns grund för avvisning också skall avvisas.

I propositionen föreslås att invandrarverket som första instans skall fatta beslut i alla ärenden där behovet av asyl – såsom detta begrepp används i den nya lagen – har åberopats (4 kap. 4 §). Detsamma skall gälla ärenden som rör nära familjemedlemmar till asylsökande. Som behandlas i ett följande avsnitt skall invandrarverket kunna förordna om omedelbar verkställighet av sina avvisningsbeslut i vissa fall, huvudsakligen motsvarande de fall där polismyndigheten nu får besluta om direktavvisning.

Två motioner berör frågan om beslutande myndighet i dessa fall. Bengt Westerberg m. fl. begär i motion Sf502 yrkande 8 att beslut om direktavvisning förs över från polisen till invandrarverket. Göran Ericsson begär i motion Sf32 yrkande 3 att polismyndighetens rätt till direktavvisning skall kvarstå i samma omfattning som tidigare.

En begäran om asyl kommer av naturliga skäl även i fortsättningen normalt att framställas till polisen i samband med inresan i landet. Om en utlänning, när fråga uppkommer om avvisning, begär att få stanna i Sverige och åberopar sådana skäl som anges i 3 kap. lagförslaget – något som enligt vad som framhålls i propositionen (s. 162) alltid bör tolkas som en begäran om uppehållstillstånd – skall alltså ärendet avgöras av invandrarverket. Liksom för närvarande åligger det polismyndigheten att förvissa sig om vilka grunder utlänningen åberopar till stöd för sin begäran. Påstår utlänningen att han är att anse som flykting, krigsvägrare eller de facto-flykting skall polismyndigheten överlämna frågan om huruvida han skall meddelas uppehållstillstånd/asyl eller avvisas till verket för att fatta beslut. Detta gäller även om det för polismyndigheten framstår som uppenbart att de åberopade grunderna inte kan medföra rätt till asyl. Utlänningen behöver inte uttryckligen ansöka om asyl. Frågan skall överlämnas till verket även i ett sådant fall om polismyndigheten anser att de åberopade skälen skulle kunna medföra asyl. Polismyndigheten måste vara lyhörd för sådana omständigheter i utlänningens berättelse som kan tyda på att det är fråga om ett asylärende.

Skyldigheten att till invandrarverket överlämna även ärenden om nära familjemedlemmar till en utlänning som söker asyl motsvarar enligt propositionen (s. 162) gällande fast praxis. Härigenom möjliggörs ett gemensamt ställningstagande till hela familjens rätt att stanna här och beslut som medför familjesplittring förebyggs.

I fråga om polismyndighetens skyldighet enligt 4 kap. 4 § tredje stycket att överlämna ärenden till invandrarverket om det enligt polismyndighetens bedömning är tveksamt om avvisning bör ske påpekas i specialmotiveringen att regeln överensstämmer med den nuvarande bestämmelsen i 35 § första stycket andra meningen UtlL. Denna bestämmelse reglerar bl. a. fall då det på grund av utlänningens personliga förhållanden finns starka humanitära skäl för att låta honom få stanna.

Utskottet vill i detta avseende understryka betydelsen av att polismyndigheten i alla ärenden där fråga kan vara om uppehållstillstånd av asylskäl

eller starka humanitära skäl är lyhörd för vad utlänningen menar och vid tveksamhet överlämnar ärendet till invandrarverket.

Förslaget att flytta över ärenden om direktavvisning av asylsökande från polismyndigheten till invandrarverket framlades redan av asylutredningen i dess betänkande (SOU 1986: 48) Rättssäkerheten vid direktavvisningar. Som skäl till förslaget anfördes bl. a. internationella rekommendationer som säger att beslut i asylärenden alltid skall fattas av den centrala utlänningsmyndigheten. Ett regeringsförslag i frågan har länge efterlysts. Utskottet hälsar med tillfredsställelse att förslaget nu föreligger. Motion Sf502 yrkande 8 får härigenom anses tillgodosedd. Utskottet avstyrker med det anförda också bifall till motion Sf32 yrkande 3.

Det är enligt utskottets mening naturligt att frågan om rätten till asyl tas upp både av utlänningen och polisen när direktavvisning aktualiseras. Något särskilt tillkännagivande om att utlänningen vid gränsen bör upplysas om sin rätt att söka asyl, såsom begärs i motion Sf35 yrkande 4 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës, behövs därför enligt utskottets uppfattning inte.

Inger Schörling m. fl. begär i motion Sf545 dels ett beslut om att inrätta ett antal asylnämnder i Sverige som skall avgöra om asylsökande får stanna eller inte (yrkande 1), dels ett beslut om att asylnämndens beslut skall kunna överklagas till länsrätten och därefter vidare inom rättsapparaten (yrkande 2), dels ett beslut om att riksdagen och regeringen står för principbeslut som skall vara vägledande för asylnämnderna (yrkande 3), och dels ett beslut om att polisens roll som förhållsledare skall överföras till representanter för asylnämnden (yrkande 7 delvis).

Tanken på särskilda fristående asylnämnder framfördes av ombudsmanen mot etnisk diskriminering (DO) i ett remissvar över betänkandet Rättssäkerheten vid direktavvisningar. Utskottet ansåg i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88: 21 med hänsyn till det pågående förändringsarbetet beträffande asylärendehanteringens att en utredning om ett ändrat prövningsförfarande då inte var motiverad.

Även om förslaget om asylnämnder enligt utskottets mening kan vara en tänkbar lösning i ett längre perspektiv vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning och anser att den nya organisationen för mottagning av asylsökande och handläggning av asylärenden som till stora delar har beslutats, och som den föreslagna nya utlänningslagen är den sista delen av, först måste prövas i praktiken. Utskottet anser att de föreslagna nya reglerna är väl ägnade att stärka rättssäkerheten i asylärenden genom den ökade muntliga handläggningen och genom att alla sådana ärenden skall avgöras av invandrarverket. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf545 yrkandena 1–3 och 7 i denna del.

Utredande myndighet

Den nya organisation för hantering av asylärenden som beslutats och som för närvarande genomförs innebär följande.

Utredningsslussar skall inrättas för utredningar i asylärenden. Polisens utredningsresurser koncentreras till slussarna, där de asylsökande bor un-

der utredningen, så att utredningen normalt skall kunna genomföras inom två veckor från ansökan. Vid utredningsslussarna skall finnas personal från invandrarverket för handläggning av och beslut i asylärenden. Personal från invandrarverket skall i direkt anslutning till polisens utredning göra en sortering i klara ärenden och andra ärenden samt omgående fatta beslut i de klara ärendena. I ärenden som inte är så klara att det är möjligt att ge den sökande tillstånd redan vid utredningsslussarna eller att direkt avvisa vederbörande, skall invandrarverket normalt fatta beslut senast inom sex veckor från det att polisens utredning är slutförd. Detta förutsätter dock att den asylsökandes offentliga biträde utan dröjsmål kommer in med yttrande.

Denna ordning innebär alltså att förhör med asylsökande i första hand skall hållas av polisen. Som berörs i ett avsnitt nedan om muntlig handläggning kommer emellertid invandrarverkets möjligheter att komplettera den av polisen utförda delen av utredningen att ökas väsentligt.

Frågan om vem som skall ha ansvaret för olika delar av utredningen berörs i flera motioner.

Maria Leissner m. fl. anför i motion Sf36 att UNHCR bl. a. genom rekommendationer från exekutivkommittén framhållit att det bör vara samma myndighet som utreder och fattar beslut. Motionärerna anser att ett nästa steg i reformeringen av asylhanteringen bör vara att låta invandrarverkets personal ta över även det första förhöret. De begär i yrkande 3 ett förslag härom från regeringen. I motion Sf29 yrkade 20 av Lars Werner m. fl. begärs också förslag om att invandrarverket skall överta handhavandet av utredningarna i asylärenden från polisen.

I motion Sf35 yrkade 3 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës begärs tillkännagivande att civila personer och inte poliser vid gränsen bör vara de som skall ta emot flyktingarna/utlänningarna. I motion Sf501 anför Birthe Sörestedt och Bengt Silfverstrand att det är av största vikt att speciellt utbildade socionomer, psykologer eller andra som i flyktingens ögon inte representerar ordningsmakten har den första kontakten med en flykting och kan utföra de första förhören. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av speciellt utbildad personal vid första förhör med flyktingar som ankommer till Sverige.

I olika sammanhang har framhållits de skäl som starkt talar för att radikalt minska väntetiderna i asylärenden: humanitära såväl som rättssäkerhetsmässiga, allmänt invandrapolitiska och ekonomiska. Den nya organisationen för hanteringen av asylärenden är en väsentlig komponent i arbetet för att åstadkomma detta. I detta arbete kan enligt utskottets uppfattning den utredningskompetens och -erfarenhet som finns inom polismyndigheten inte undvaras. Utskottet anser det därför inte vara möjligt att nu överföra uppgiften att göra den grundläggande utredningen i asylärenden till invandrarverkets personal. Vad beträffar det omedelbara mottagandet vid gränsen av inresande till Sverige — av vilka asylsökande utgör en bråkdel — är denna ett led i vår gränskontroll, som måste utföras under myndighetsansvar av personal som är utbildad för uppgiften och som besitter den nödvändiga kompetensen.

Utredningar om barn i asylärenden

I tre motioner tas frågor om barnutredningar upp. Bengt Westerberg m. fl. begär i motion Sf502 yrkande 19 ett tillkännagivande om behovet av bättre utredningar om barnens situation i asylärenden. Karin Söder och Pär Granstedt begär i motion Sf362 (delvis) ett tillkännagivande om att asylutredningar med barn bör utföras av särskilt utbildad personal. Inger Schörling m. fl. begär i motion Sf545 ett beslut om att personal och förhållningsledare skall lyssna mer på barnen (yrkande 10) och ett beslut att psykolog då skall vara närvarande (yrkande 11).

I propositionen framhålls (s. 80) att bland de asylsökande har barnen en särskilt utsatt position. Många av dem har utsatts för svåra påfrestningar till följd av osäkra förhållanden i hemlandet i allmänhet eller på grund av våld som har riktats mot dem själva eller deras anhöriga. Ett snabbt uppbrott från den invanda livsmiljön och resan till ett främmande land under omständigheter som ofta är svåra för barn att förstå kan ytterligare drabba barnen hårt. Barnen måste därför i asylärenden uppmärksammas som individer som kan ha egna individuella skäl för uppehållstillstånd och inte som bihang till föräldrarna. I samband med utredning av asylärenden utfrågas därför numera vårdnadshavare om medföljande barns förhållanden, bl. a. deras fysiska och psykiska tillstånd, men också om eventuella egna asylskäl för barnen. Med utgångspunkt däri får avgöras om barnet självt bör höras, om sociala myndigheter bör kopplas in eller om någon annan åtgärd bör vidtas. Enligt av socialstyrelsen nyligen framlagda allmänna råd bör asylsökande – däribland barn – ges en inledande hälsoundersökning så snart som möjligt. För vissa grupper, bl. a. barn, skall denna inledande undersökning kunna följas upp av en läkarundersökning. Uppgifter från dessa undersökningar skall efter medgivande från vårdnadshavaren kunna ingå i det utredningsmaterial som skall ligga till grund för beslut i ärendet om uppehållstillstånd.

Regeringen har i oktober 1988 också beslutat att ännu en förtroendeläkare skall tillsättas för att bedöma läkarintyg i utlänningsärenden. Denne skall ha barn- och ungdomspsykiatri som speciell kompetens.

Den beskrivna målsättningen för förfarandet ger enligt föredragande statsrådet goda förutsättningar för att i asylärenden som inte leder till omedelbar avvísning ta hänsyn till barnens särskilda situation.

Utskottet delar denna uppfattning och utgår från att regeringen uppmärksamt följer hur målsättningen efterlevs. Något riksdagens uttalande med anledning av motionerna Sf362 i denna del, Sf502 yrkande 19 och Sf545 yrkandena 10 och 11 är enligt utskottets mening inte påkallat.

Särskilda regler finns om förhandling i bl. a. ärenden om utvisning av personer som bedöms utgöra en risk för rikets säkerhet (48 § UtlL), ärenden om förlängning av tiden för förvar (53 § UtlL) och i annat ärende enligt UtlL hos invandrarverket eller regeringen om det finns anledning till det.

Enligt 14 § förvaltningslagen (1986:223) skall en part, som vill lämna uppgifter i ett ärende som avser myndighetsutövning mot någon enskild, få tillfälle till det, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång. I andra fall bestämmer myndigheten om handläggningen skall vara muntlig.

I propositionen föreslås att särskilda regler om förhandling i de angivna typerna av ärenden behålls. I övrigt föreslås att i stället för 14 § förvaltningslagen skall finnas en särskild regel i utlänningslagen om muntlig handläggning (11 kap. 1 §). Muntlig handläggning skall ingå i ett asyl-ärende vid invandrarverket om en sådan handläggning kan antas vara en fördel för utredningen eller i övrigt främja ett snabbt avgörande av ärendet. Muntlig handläggning skall också annars företas på begäran av utlännings- och utlänningsmyndigheterna om inte en sådan handläggning skulle sakna betydelse för frågan om uppehållstillstånd. Med muntlig handläggning avses såväl informella telefonkontakter och sammanträffanden som mer formella förhandlingar. I propositionen (s. 84) förordas i första hand informella sammanträffanden mellan invandrarverkets personal, utlänningsmyndigheterna och, i förekommande fall, dennes biträde. Sammanträffandet bör som regel avse kompletterande utredning, inte ytterligare ett utredningsförhör utöver det som polisen inledningsvis skall hålla med den asylsökande.

I propositionen framhålls (s. 84) att förutsättningarna för muntlig handläggning genom den omorganisation av invandrarverket som avses träda i kraft den 1 juli 1989 i betydande grad kommer att förbättras.

Frågan om muntlig handläggning tas upp i flera motioner.

Lars Werner m. fl. anför i motion Sf29 att det i propositionen framlagda förslaget till muntlig handläggning är så urvattnat att det förlorat all väsentlig betydelse. Motionärerna begär därför ett förslag om muntligt förfarande i utlänningsärenden som leder till större rättssäkerhet såsom kontradiktoriskt förfarande och obligatorisk närvaro för det offentliga biträdet (yrkande 19).

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 19 ett tillkännagivande om att muntlig handläggning är en rättighet på alla nivåer.

Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark anför i motion Sf30 att muntlig handläggning bör ske i form av förhandling, att muntlig handläggning regelmässigt bör förekomma om ett ärende drar ut på tiden såväl hos invandrarverket som hos arbetsmarknadsdepartementet, och att beslut skall fattas i nära anslutning till den muntliga handläggningen. Det offentliga biträdet bör enligt motionärerna alltid beredas tillfälle att närvara. De begär i yrkande 2 att riksdagen beslutar om utökad muntlig handläggning i enlighet med det anförda.

I motion Sf538 yrkande 1 av Lola Björkquist begärs tillkännagivande att

handläggarna bör ta personlig kontakt med de asylsökande vid svårbedömda fall.

I frågan om liknande regler bör införas även för handläggningen i regeringskansliet anförs i propositionen (s. 85) att genom den muntliga handläggningen vid invandrarverket bör alla de omständigheter som kan vara av betydelse för avgörandet av en asylsökandes rätt att stanna i landet ha kommit fram och underlaget således vara komplett när invandrarverket fattar sitt beslut och att anledning därför saknas att införa en liknande handläggning i samband med överklagande. I frågan om tidpunkten för meddelande av beslut sägs att, om det i ett asylärende förekommit muntlig handläggning, beslut i vissa fall bör kunna meddelas vid eller i nära anslutning till den muntliga handläggningen. Tid för överklagande kommer då, om utlänningsen är närvarande och därigenom får del av beslutet, att kunna räknas från avkunnandet. Myndighetens underrättelse enligt 21 § förvaltningslagen kan därmed fullgöras på ett enkelt sätt. Förfarandet är också ägnat att förkorta den totala handläggningstiden för ärendet.

Den nya bestämmelsen om muntlig handläggning tillsammans med den nya organisationen för invandrarverket och dess hantering av asylärenden innebär enligt utskottets uppfattning en betydande förbättring av möjligheterna till en korrekt bedömning av dessa ärenden. Utskottet anser att resultatet av den nya handlägningsordningen bör avvaktas och vill för närvarande inte förorda längre gående regler om den muntliga handläggningen utan avstyrker med det anförda bifall till motionerna Sf29 yrkande 19, Sf30 yrkande 2 och Sf35 yrkande 19. Motion Sf538 yrkande 1 får anses tillgodosedd med det i propositionen framlagda förslaget.

Tillgången på tolkar och advokater

Frågan om behovet av advokater och tolkar tas upp i flera motioner. Rune Backlund m. fl. anförs i motion Sf34 att både tolkar och advokater är viktiga personer i handläggningen och att sådana måste finnas i tillräckligt antal. Regeringen bör enligt motionärerna noga följa utvecklingen i fråga om tillgången på tolkar och omgående i samarbete med advokatsamfundet se över om tillgången på jurister som kan fungera som biträden i flyktingärenden är tillräcklig. De begär i yrkande 4 ett tillkännagivande om behovet av tolkar och advokater. Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 5 (delvis) ett tillkännagivande om att den asylsökande före en första utfrågning bör få tillgång till tolk. I samma motion yrkande 6 begär motionärerna att riksdagen beslutar att ett jourssystem för jurister verksamma inom området upprättas. Hans Göran Franck m. fl. begär i motion Sf532 (delvis) att regeringen snarast lägger fram ett förslag om advokatjour för riksdagen.

Utskottet instämmer i vad som framförts i motionerna om betydelsen av tillräcklig tillgång på tolkar. Detta innebär bl. a. att tolkar skall finnas att tillgå på ett så tidigt stadium som möjligt i en utredning. Utskottet utgår emellertid från att regeringen och invandrarverket har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och anser inte att något riksdagens uttalande behövs

med anledning av motionerna Sf34 yrkande 4 i denna del och Sf35 yrkande 5 i denna del.

1988/89: SfU19

Utskottet anser det vidare vara viktigt att jurister med kunskaper och erfarenhet av flyktingfrågor finns i tillräckligt antal. Utskottet anser emellertid att, även om regeringen bör följa utvecklingen, frågan om ett jourssystem för advokater och jurister i första hand är en fråga för advokatsamfundet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf34 yrkande 4 i denna del, Sf35 yrkande 6 och Sf532 i denna del.

Delbeslut

Lagutredningen föreslog att uppehållstillstånd borde kunna meddelas som delbeslut, så snart det var klarlagt att sådant tillstånd kunde meddelas på någon annan grund än flyktingskap, medan frågan om flyktingskap fick vänta. Fördelarna skulle vara att väntetiden förkortades, och om utlänningsen ändå skulle vilja ha frågan om asyl besvarad skulle han anmäla detta inom viss tid efter beslutet.

Något förslag om delbeslut läggs inte fram. I propositionen (s. 86) anges att invandrarverket redan nu torde ha möjlighet att meddela uppehållstillstånd i form av ett delbeslut, dvs. på annan grund än den som åberopats eller på en av flera åberopade grunder och att detta följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer. Vidare understryks att verket har skyldighet att alltid ta ställning till åberopade asylskäl (jfr prop. 1983/84: 144, SfU 30), dvs. även efter det att ett "delbeslut" meddelats.

I motion Sf30 yrkande 3 (delvis) av Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark begärs att utredningsförslaget om delbeslut genomförs.

Utskottet delar bedömningen i propositionen att någon bestämmelse om delbeslut inte behövs och avstyrker bifall till motion Sf30 yrkande 3 i denna del.

Beslutsmotiveringar m. m.

Enligt 20 § förvaltningslagen är myndigheter skyldiga att vid ett ärendes avgörande lämna en beslutsmotivering. Undantag gäller om beslutet inte går någon part emot, om det av annan anledning är uppenbart obehövligt att upplysa om skälen eller om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller något jämförbart förhållande, eller om ärendet är så brådskande att det inte finns tid att utforma skälen.

Ytterligare undantag gäller enligt 102 § andra stycket UtL för beslut om visering, arbetstillstånd och tidsbegränsat uppehållstillstånd. I övrigt är 20 § förvaltningslagen tillämplig på beslut i utlänningsärenden.

Vid införandet av bestämmelsen i 102 § UtL ansågs grunden för avvísning ofta vara entydig, nämligen att utlänningsen inte innehade pass och tillstånd för att resa in i riket eller att han kunde antas komma att sakna erforderliga medel för sin vistelse här. Ett återgivande av innehållet i det åberopade lagrummet ansågs i dessa fall kunna godtas som skäl för ett avvísningsbeslut.

Kritik mot att beslut i utlänningsärenden är bristfälligt motiverade har bemötts med invändningen att beslutsmotiveringar lämnas i den utsträckning som är möjlig med hänsyn till sekretessreglerna.

Sekretess gäller enligt 7 kap. 14 § första stycket sekretesslagen (1980: 100) för uppgift som rör utlänning, om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utlänningen och utländsk stat eller myndighet eller organisation av utläningar.

Sekretess gäller enligt 7 kap. 14 § andra stycket sekretesslagen bl. a. verksamhet för kontroll över utläningar för uppgifter om enskildas personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men (omvänt skaderekvisit). Sekretess gäller också för anmälan eller annan utsaga av en enskild om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgett utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs (rakt skaderekvisit). Sekretessen gäller dock inte beslut som meddelas i sådana ärenden.

Enligt propositionen bör huvudregeln om beslutsmotivering följas även i utlänningsärenden. Beslut i ärenden rörande visering, arbetstillstånd och tidsbegränsat uppehållstillstånd skall dock även i fortsättningen vara undantagna från kravet på beslutsmotiveringar (11 kap. 3 §).

För att inte känsliga uppgifter om utlänningens personliga förhållanden skall röjas genom att de tas in i beslutet föreslås en ändring i 7 kap. 14 § andra stycket sekretesslagen. Enligt förslaget skall den sekretess i utlänningsärenden som föreskrivs i lagrummet gälla för uppgifter i skälen till ett beslut. Detta innebär att en uppgift om en enskilds personliga förhållanden är sekretessbelagd, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Förslaget innebär också att vissa avsteg görs från principen att förvaltningsmyndigheternas beslut skall vara offentliga i så stor utsträckning som möjligt.

I en motion från den allmänna motionstiden i år, Sf502 yrkande 12 av Bengt Westerberg m.fl., begärs ett tillkännagivande om behovet av motivering av beslut i asylärenden och om behovet att sekretessbelägga uppgifter i motiveringarna för att skydda den asylsökandes intressen.

Motion Sf502 yrkande 12 är enligt utskottets mening tillgodosedd genom förslaget i propositionen och påkallar därför inte någon åtgärd.

Det framlagda förslaget om ändring i sekretesslagen innebär att frågan om sekretess eller offentlighet för en uppgift kommer att få avgöras i samband med att uppgiften begärs utlämnad.

I motion Sf30 yrkande 3 (delvis) begär Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark ett beslut att förordnande om sekretess skall meddelas av den myndighet som meddelar asylbeslutet.

Lagutredningens förslag innebar att beslutsmyndigheten, om den i skälen till sitt beslut tog in uppgifter för vilka gällde sekretess, skulle kunna förordna i beslutet att sekretessen för uppgifterna skulle bestå.

I lagrådsremissen, som i detta avseende innehöll samma förslag som propositionen, framhöll föredragande statsrådet att den av lagutredningen föreslagna ordningen skulle medföra att den tillämpande myndigheten i samband med beslut i ett utlänningsärende utan närmare direktiv fick avgöra om offentlighets- eller sekretessintresset skulle tilläggas störst tyngd. En sådan befogenhet föreskrivs enligt gällande rätt endast för domstolar i

mål eller ärende i domstolens rättsskipande eller rättsvårdande verksamhet. Enligt tryckfrihetsförordningen skall begränsningen av rätten att ta del av allmänna handlingar anges noga i en särskild lag. I princip har en icke närmare reglerad möjlighet att göra en intresseavvägning vid prövning av utlämnande av uppgifter till enskilda nästan uteslutande förbehållits riksdag och regering. Domstolarna har emellertid en i viss mån motsvarande befogenhet bl. a. när det gäller att avgöra när sekretessbelagda uppgifter skall tas in i en dom. Denna frihet för domstolen att göra en avvägning i det enskilda fallet beror bl. a. på att det finns en lång tradition med åtföljande erfarenhet att falla tillbaka på.

Om man skulle införa en rätt för en myndighet som handlägger utlänningsärenden att bestämma om sekretess för uppgifter i beslutet skall bestå, får detta enligt föredragande statsrådet ses som ett principgenombrott, och enligt statsrådets mening är denna konstruktion inte lämplig för någon annan verksamhet än den hos domstolar och andra myndigheter som i detta sammanhang kan jämföras med sådana.

Lagrådet förordar i sitt yttrande (prop. s. 384) den av lagutredningen föreslagna ordningen.

Enligt föredragande statsrådets mening i propositionen (s. 90) är emellertid de skäl som lagrådet anfört till stöd för sin ståndpunkt i denna del inte av den arten att de motiverar en avvikelse från gällande principer om offentlighet hos förvaltningsmyndigheterna.

Utskottet delar statsrådets uppfattning och avstyrker bifall till motion Sf30 yrkande 3 i denna del.

Kontrollbehov

I propositionen anges att några mer omfattande ändringar av gällande regler om den yttre eller inre utlänningskontrollen samt därmed sammanhängande möjligheter att vidta tvångsåtgärder inte framstår som påkallade men att de problem som orsakas av att utläningar anländer till Sverige utan identitets- och resehandlingar måste uppmärksammas. Avsaknaden av handlingar skapar enligt propositionen stora problem för de flyktingmottagande länderna när det gäller att föra en rättvis flyktingpolitik. Det blir ofta omöjligt att kontrollera den asylsökandes berättelse. Även i de fall där detta är möjligt tar det betydligt längre tid än som annars skulle ha varit fallet. Detta påverkar i sin tur den tid som alla asylsökande får vänta på beslut. Eftersom det i praktiken är möjligt att återsända en asylsökande till ett s. k. första asylland endast om återsändandet sker i nära anslutning till utresan därifrån, blir följden av att utläningen saknar handlingar att det är omöjligt att konstatera varifrån han närmast har kommit och därmed också omöjligt att sända honom tillbaka. — Bland dem som gör sig av med sina handlingar finns enligt propositionen personer som tveklöst skulle få stanna i Sverige även om deras identitet och tidigare vistelseort kunde påvisas men också personer som lika tveklöst skulle återsändas, i vart fall till ett första asylland, och personer om vilkas rätt att stanna i Sverige tveksamhet kan råda. Motivet till att de asylsökande gjort sig av med sina identitetshandlingar kan också variera. Det förekommer att de

som organiserar resorna för asylsökande uppmanar dem att göra sig av med identitets- och resehandlingar innan de ger sig ut på den sista etappen av resan. Skälet för detta kan vara antingen att försvåra ett avvísande av den asylsökande eller att använda passen – och eventuella returbiljetter – på nytt. Det vanligaste skälet för att göra sig av med pass och färdbiljetter bedöms i propositionen med all sannolikhet vara att den asylsökande anser att hans möjlighet att få stanna i Sverige blir större om handlingarna inte visas fram. Detta torde särskilt ofta vara fallet om det av handlingarna skulle framgå att han redan har vistats i ett annat land där han antingen redan har fått eller skulle kunna få asyl och dit han alltså skulle kunna skickas tillbaka. En allvarlig aspekt i sammanhanget är vidare misstanken att brottslingar – även terrorister – genom att komma till Sverige utan identitetshandlingar kan få möjlighet att etablera sig här under falskt namn och på sikt också förvärva svenskt medborgarskap i detta namn.

De problem som dokumentlösheten medför anges sammanfattningsvis i propositionen vara att utredningen i asylärenden försvåras, förlängs och försämras, att möjligheten att bedriva en generös flyktingpolitik försämras genom att stora resurser måste läggas ned på utredningar om utlänningarnas resväg och hemvist samt att det kan leda till bestående identifieringsproblem beträffande personer som tillåts bosätta sig här.

De åtgärder, bl. a. i form av tvångsmedel, i syfte att motverka dokumentlösheten som föreslås och som närmare redovisas nedan skall enligt propositionen ses mot den angivna bakgrunden.

Tvångsmedel

Förvar

För att en utlänning skall få tas i förvar krävs enligt 50 § UtlL att det antingen är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas eller att ett verkställbart beslut om avvisning eller utvisning har fattats. Vidare krävs att det med hänsyn till hans personliga förhållanden eller övriga omständigheter skäligen kan befaras att han kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet här eller att hans identitet är oklar. Om utlänningen är under 16 år får han inte utan synnerliga skäl tas i förvar. Detsamma gäller hans vårdnadshavare eller, om de är flera, en av dem.

Om det bedöms tillräckligt, kan utlänningen i stället för att tas i förvar hållas under uppsikt. Detta kan ske genom att han åläggs att på vissa tider anmäla sig hos polismyndigheten i orten eller ges föreskrifter om att lämna ifrån sig pass eller om andra villkor.

Ett förvarstagande får enligt 53 § UtlL inte utan synnerliga skäl pågå mer än två veckor eller – när ett avvisnings- eller utvisningsbeslut har meddelats – två månader. Ett beslut om förlängning av förvar skall föregås av förhandling. Ett beslut om uppsikt gäller för varje gång högst sex månader.

En utlänning kan också, främst i samband med in- och utresa, kvarhållas av polismyndigheten för utredning i upp till sex timmar utan att ett förvarsbeslut fattas. Ett sådant kvarhållande får ske om det behövs för att utreda utlänningens rätt att vistas i Sverige (8 § tredje stycket UtlL).

Regler om placeringen av utlänningar som har tagits i förvar finns i 81 § UtIF. En vuxen utlänning som har tagits i förvar skall tas in i kriminalvårdsanstalt, allmänt häkte eller polisarrest eller tas om hand på annat lämpligt sätt. Barn under 16 år som har tagits i förvar får inte alls tas in i kriminalvårdsanstalt eller häkte och i polisarrest endast om det finns synnerliga skäl för det och omhändertagandet där kan antas bli mycket kortvarigt. Om barnets vårdnadshavare samtidigt hålls i förvar, skall denne eller, om båda hålls i förvar, åtminstone den ene av dem omhändertas tillsammans med barnet.

I propositionen föreslås vidgade möjligheter att ta *utlänningar som fyllt 16 år* i förvar. Dessa vidgade möjligheter avser i första hand förvar på grund av oklar identitet och för utredning. Enligt 6 kap. 2 § lagförslaget skall således en vuxen utlänning få tas i förvar om

1. hans identitet är oklar vid ankomsten till Sverige eller när han därefter ansöker om uppehållstillstånd och han inte kan göra sannolikt att den identitet han uppger är riktig samt hans rätt att få resa in i eller vistas i Sverige inte kan bedömas ändå, eller

2. det är nödvändigt för att en utredning om hans rätt att stanna i Sverige skall kunna genomföras, eller

3. det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning samt det med hänsyn till hans personliga förhållanden eller övriga omständigheter finns anledning att anta att han annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

Liksom hittills skall en utlänning i stället för att tas i förvar kunna ställas under uppsikt (6 kap. 5 §).

Som krav för att *utlänningar under 16 år* – barn – skall få tas i förvar föreslås i propositionen (6 kap. 3 § lagförslaget) gälla att det dels är sannolikt att utlänningen kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning, dels också

1. finns en uppenbar risk för att han annars håller sig undan och därigenom äventyrar en förestående verkställighet som inte bör fördröjas, eller

2. finns anledning att anta att han annars bedriver brottslig verksamhet i Sverige.

Om ett barn under 16 år skulle komma att skiljas från sin vårdnadshavare eller, om de är flera, en av dem genom att vårdnadshavaren eller barnet tas i förvar skall åtgärden få vidtas endast om det finns synnerliga skäl. Detta motsvarar vad som redan i dag gäller i praxis.

I lagförslaget anges vidare särskilt att ett barn inte får tas i förvar om det är tillräckligt att barnet ställs under uppsikt.

Utredningsförvar, som endast gäller vuxna, skall enligt 6 kap. 6 § i lagförslaget inte få pågå längre än 48 timmar. Annat förvar skall liksom hittills få pågå längst två veckor eller – om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats – högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för längre tid. Ny prövning av förvarsbeslutet skall ske fortlöpande inom samma tider, och denna prövning skall föregås av förhandling (6

kap. 7 §). Ett beslut om uppsikt skall liksom hittills gälla högst sex månader i taget.

Möjligheten att hålla kvar en utlänning för utredning högst sex timmar behålls enligt förslaget (6 kap. 1 §).

I fråga om förvar av *vuxna* är enligt propositionen (s. 96) en klart uttalad möjlighet att ta en utlänning i förvar redan på den grunden att hans identitet är oklar ytterligare en åtgärd för att komma till rätta med den s.k. dokumentlösheten. Det framhålls dock att det inte alltid kan krävas att utlänningen skall kunna styrka sin identitet för att undgå ett beslut om förvarstagande utan det bör vara tillräckligt att han gör sannolikt att den identitet som han uppger är riktig.

Beträffande förvar för genomförande av utredning framhålls i propositionen (s. 97) att en utlänning som inte vill inställa sig till ett förhör visserligen kan hämtas till polisen och hållas kvar där för utredning under en kortare tid (sex timmar) och att kvarhållandemöjligheten också kan utnyttjas i samband med utlänningens ankomst till Sverige. Om många asylsökande anländer samtidigt kan det dock vara svårt eller omöjligt för polisen att hinna genomföra ett förhör under de sex timmar som utlänningen får hållas kvar för utredningen. Samtidigt är det uppenbart att ingen utlänning som åberopar asylskäl bör tillåtas att resa in i landet utan att ens ett inledande förhör har hållits. En möjlighet skulle visserligen kunna vara att utöka den tid av sex timmar som utlänningen får kvarhållas för utredning utan att ett förvarsbeslut meddelas. Detta framstår emellertid enligt föredragande statsrådet som en sämre lösning än att medge att beslut om förvar får meddelas. Ett beslut om förvar får, till skillnad från beslut om kvarhållande, inte fattas av en enskild polisman och kan dessutom överklagas. Tidsgränsen 48 timmar för utredningsförvar torde vidare enligt föredragande statsrådet undanröja eventuell tveksamhet i frågan om förvarsregeln står i överensstämmelse med UNHCR:s i oktober 1986 utfärdade rekommendationer i detta ämne.

I fråga om förvar av *barn* uttalar föredragande statsrådet i propositionen (s. 99) att hon inte kan finna annat än att det alltjämt är nödvändigt att även barn kan tas i förvar i vissa fall. Om förvarstagande av barn omöjliggjordes helt skulle detta få till resultat att avlägsnandebeslut rörande barnfamiljer i vissa fall inte skulle kunna verkställas, och detta kan enligt statsrådets mening inte vara en rimlig ordning. I lagen bör emellertid ges klarare uttryck för när barn över huvud taget får tas i förvar än vad som är fallet för närvarande.

Statsrådet framhåller till en början att för förvar av barn alltjämt bör krävas antingen att det har fattats avlägsnandebeslut som skall verkställas eller att det är sannolikt att ett sådant beslut kommer att fattas. De nuvarande kraven att det därutöver måste föreligga risk för antingen undanhållande eller brottslig verksamhet bör också behållas men högre krav än för vuxna bör ställas med avseende på undanhållanderisken. I propositionen föreslås därför att det skall föreligga en *uppenbar* risk för undanhållande och att därigenom en förestående verkställighet som inte bör fördröjas blir äventyrad. Den utformning av lagtexten som föreslås samt de exemplifieringar som anförs i specialmotiveringen bör enligt statsrådets mening leda

till att intentionerna bakom de nuvarande bestämmelserna uppfylls bättre och att därigenom förvarstagande av barn kommer att vidtas i färre fall än för närvarande. Vidare framhåller hon att i fråga om barn också föreslås en uttrycklig regel om att det alltid först måste övervägas om inte syftet med ett förvarstagande i stället kan uppnås genom att barnet ställs under uppsikt.

I specialmotiveringen (s. 175) påpekas att barn under 16 år bör få tas i förvar endast när det finns synnerligen starka skäl för det. I fråga om risken för undanhållande anges att det måste anses att det är barnet som håller sig undan även om det är fråga om ett litet barn som helt utan eget agerande göms undan av föräldrarna. Risk för undanhållande måste finnas i det enskilda fallet. Den kan t. ex. framgå av barnets eller vårdnadshavarens uppgifter eller beteende. I fråga om äventyrande av en förestående verkställighet som inte bör fördröjas anges att detta framför allt torde kunna anses vara fallet om verkställighet skall ske till ett s. k. första asyländ. Statsrådet påpekar att avvísning till ett första asyländ i allmänhet måste ske inom mycket kort tid efter ankomsten, om den alls skall gå att genomföra. Det kan också enligt statsrådet anses vara viktigt att verkställigheten inte fördröjs i ärenden där det redan har gått en längre tid efter det verkställbara avlägsnandebeslutet, särskilt om det är barnet eller barnets vårdnadshavare som själva avsiktligt har fördröjt verkställigheten.

Som exempel på sådana synnerliga skäl som skall föreligga för att ett barn skall få skiljas från sin vårdnadshavare eller, om de är flera, en av dem anges i specialmotiveringen (s. 176) att det beträffande en av föräldrarna föreligger risk för undanhållande men inte beträffande den andra. Likaså kan det någon gång anses vara ett synnerligt skäl för att skilja barnet från någon av föräldrarna att man behöver kunna ta föräldern i förvar med stöd av 2 § första stycket 1 eller 2 för att kunna utröna familjens identitet eller genomföra en utredning om familjens rätt att stanna i Sverige. Att undvika familjesplittring genom att ta såväl barn som vårdnadshavare i förvar får givetvis inte förekomma, om inte förutsättningarna för förvar föreligger beträffande samtliga.

I specialmotiveringen anges vidare att uppsikt kan ske exempelvis genom att barnet får bo hos en släkting eller på annat lämpligt ställe och inte utan särskilt tillstånd får lämna det område där denna bostad är belägen. Det påpekas också att det område där barnet får vistas naturligtvis inte bör vara så begränsat att det i realiteten är fråga om ett förvar. I detta avseende hänvisas till följande uttalande av lagrådet (prop. s. 372) i fråga om utformningen av institutet uppsikt.

Enligt Europakonventionen har den som berövats friheten rätt att inför domstol påfordra att lagligheten av ett frihetsberövande prövas. Varje åliggande för en person att vistas på en viss plats eller inom ett visst område t. ex. en kommun torde inte kunna anses som ett frihetsberövande i konventionens mening. Är emellertid platsen till ytan så liten som en förläggning eller en utredningssluss kan antas vara föreligger med stor sannolikhet ett frihetsberövande. Jfr Guzzardimålet, Europadomstolens publikationer, serie A 39, där den europeiska domstolen fann att det förclåg ett frihetsberövande då en person ålagts att vistas på en liten ö utanför Sardi-

nien. Enligt lagrådets mening bör därför som villkor vid beslut om uppsikt inte få föreskrivas att en utlänning skall vistas på en förläggning eller utredningssluss.

Med hänsyn till lagrådets uttalande påpekas i propositionen (s. 178) att ett åläggande för en utlänning att vistas inom ett mer begränsat område än en viss ort eller en viss kommun, t. ex. en flyktingförläggning, skulle kunna vara att anse som ett förvar.

I propositionen framhålls vidare (s. 99) att om förhållandena är sådana att ett barn trots allt måste tas i förvar, är det viktigt att i möjligaste mån minska de negativa konsekvenserna som ett förvarstagande kan få för barnet. Det ligger i sakens natur att förvaret innebär en begränsning i barnets rörelsefrihet. Det är dock angeläget att barnet under tiden i förvar får vistas under i övrigt så normala förhållanden som möjligt. Härmed avses framför allt förvarslokalernas utformning och betydelsen av att det där finns personal med kunskap om barn och barns utveckling. Föredragande statsrådet förklarar också att det bör vara möjligt att nu ta bort den kvarvarande möjligheten att, om det finns synnerliga skäl för det, hålla barn i förvar i polisarrest.

Frågor om förvar av vuxna och barn tas upp såväl i motioner väckta med anledning av propositionen som i motioner väckta under den allmänna motionstiden.

Maria Leissner m. fl. begär i motion Sf36 yrkande 6 avslag på förslaget om förvar på grund av oklar identitet och i yrkande 7 avslag på förslaget om förvar för utredning.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf29 yrkande 2 avslag på förslaget om nya förvarsgrunder för vuxna och i yrkande 3 att uttrycket "finns anledning att anta" i fråga om risken för undanhållande eller för brottslig verksamhet i 2 kap. 2 § andra stycket lagförslaget ändras till "skäligen kan befaras".

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 12 avslag på förslaget om förvar på grund av oklar identitet eller för utredning.

Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark begär i motion Sf30 yrkande 4 (delvis) ett tillkännagivande att förvar ej bör ske på grund av oklar identitet eller för att genomföra utredning.

Bengt Westerberg m. fl. i motion Sf502 yrkande 21 och Maria Leissner m. fl. i motion Sf36 yrkande 8 begär beslut om totalt förbud mot att ta barn i förvar.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf29 avslag på förslaget om nya kriterier för förvar av barn (yrkande 4) samt ett tillkännagivande om att barn skall få tas i förvar endast i yttersta undantagsfall och att den hittillsvarande tillämpningen av lagen inneburit förvar av barn i alldeles för hög utsträckning (yrkande 5). Motionärerna begär vidare att invandrarverket ges i uppdrag att fortlöpande föra statistik över beslut om förvar av barn (yrkande 6).

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 13 ett beslut om förbud mot att ta barn i förvar utom om anledning finns att anta att barnet annars bedriver brottslig verksamhet.

Karin Söder begär i motion Sf33 yrkande 5 ett tillkännagivande att barn inte får tas i förvar eller skiljas från sina föräldrar.

Inger Schörling m. fl. begär i motion Sf545 yrkande 6 ett beslut att inga flyktingar får hållas i fängsligt förvar om de inte har begått brott, och aldrig barn.

I motionerna Sf30 yrkande 4 (delvis) av Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark och Sf31 av Sylvia Pettersson och Ines Uusman begärs ett tillkännagivande om förbud mot förvar av barn och om att ett nytt institut, kvalificerad uppsikt, behöver införas i första hand vad gäller barn.

Rune Backlund m. fl. begär i motion Sf34 ett tillkännagivande om behovet av hemliknande lokaler för familjer med barn som tagits i förvar (yrkande 1) samt ett tillkännagivande att den personal som har ansvaret för familj och barn under förvarstiden bör ha gedigna kunskaper om barn (yrkande 2).

Utskottet instämmer i de bedömningar som gjorts i propositionen om behovet av de nya *förvarsgrunderna för vuxna*. Utskottet vill, liksom föredragande statsrådet, erinra om att redan i den inledande bestämmelsen i lagförslaget anges att lagen skall tillämpas så att utlänningars frihet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall och att i detta ligger bl. a. att det alltid bör göras en bedömning om den för individen lindrigare åtgärden uppsikt kan användas i stället för förvar. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen i vad den avser förvarsgrunderna oklar identitet och utredningsbehov och avstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkande 2, Sf30 yrkande 4 i denna del, Sf35 yrkande 12 och Sf36 yrkandena 6 och 7.

Vad beträffar det i 6 kap. 2 § andra stycket använda uttrycket "finns anledning anta" i stället för det tidigare använda "skäligen kan befaras" såvitt avser risk för undanhållande eller för brottslig verksamhet så har någon kommentar inte gjorts i propositionen. I specialmotiveringen sägs endast (s. 175) att bestämmelserna på denna punkt överensstämmer med den nu gällande huvudregeln i 50 § UtIL. Någon skillnad i sak mellan de båda uttrycken avses således inte, och utskottet utgår från att bytet av uttryck heller inte kommer att medföra någon skillnad i tillämpningen. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf29 yrkande 3.

Utskottet, som alltså anser att förvar av vuxna i vissa fall bör kunna beslutas oavsett om de begått brott, avstyrker också bifall till motion Sf545 yrkande 6 i denna del.

Den nuvarande bestämmelsen om förutsättningarna för att ta *barn i förvar* infördes år 1985 (prop. 1983/84: 144, Sfu 30). I propositionen (s. 112) anslöt sig föredragande statsrådet till invandrapolitiska kommitténs uppfattning att, när en utlänning var under 16 år, varken han eller hans vårdnadshavare skulle få tas i förvar om det inte förelåg synnerliga skäl. Hon ville emellertid göra den preciseringen att det principiella förbudet inte borde gälla andra än barnet och den ena av vårdnadshavarna. I den mån det lät sig göra borde man dock söka undvika att splittra familjen genom att placera någon av föräldrarna i förvar. Synnerliga skäl att ta utlänningar under 16 år i förvar förelåg i direktavvisningssammanhang, men föredragande

statsrådet ville heller inte utesluta att så även annars undantagsvis kunde vara fallet, exempelvis i samband med verkställighet. Statsrådet betonade också att det, om det blev nödvändigt att ta den som var under 16 år och hans vårdnadshavare i förvar, var angeläget att förvarstiden blev så kort som möjligt.

Föredragande statsrådet ansåg att detta lagstiftningsärende det också framstå som lämpligt att tillämpningen av förvarsinstitutet följdes upp av invandrarverket för att motverka att det användes utan tvingande skäl. Det ankom på regeringen att meddela föreskrifter som behövdes härför, och statsrådet skulle återkomma i annan sammanhang till den frågan.

Utskottet uttalade i SfU 1983/84: 30 bl.a. att det självfallet var önskvärt att utlänningar, vuxna såväl som barn, i de berörda situationerna över huvud taget inte skulle tas in i lokaler som var avsedda för helt andra ändamål. Fram till dess att andra förvarslokaler hade anskaffats var det enligt utskottets uppfattning nödvändigt att med kraft fortsätta ansträngningarna att för de undantagsfall där barn i framtiden togs i förvar finna en så normal miljö som möjligt för barnen och åtminstone en av vårdnadshavarna. Det fick enligt utskottet ankomma på berörda myndigheter att i detta hänseende ta erforderliga initiativ. Utskottet ansåg att det i yttersta undantagsfall tills vidare måste accepteras att barn togs in tillsammans med vårdnadshavarna i polisarrest under några timmar och att det av rent praktiska skäl inte torde vara möjligt att vid t. ex. direktavvisning lösa lokalproblemen på annat sätt.

Vid det följande riksmötet (se SfU 1984/85: 27) underströk utskottet att ansträngningarna att hitta andra förvarslokaler än kriminalvårdsanstalt, allmänt häkte eller polisarrest måste intensifieras. I yttersta undantagsfall måste det dock under ytterligare en tid accepteras att barn – exempelvis i samband med en direktavvisning – togs in tillsammans med vårdnadshavare i polisarrest under några timmar.

Under riksmötet 1985/86 (se SfU 1985/86: 21) hänvisade utskottet till sina tidigare uttalanden och underströk åter vikten av att barn inte placeras i häkte eller arrestlokal.

I betänkande SfU 1987/88: 9 redogjorde utskottet för de tidigare uttalandena i frågan och anförde sammanfattningsvis att utskottet sålunda vid olika tillfällen kraftigt understrukt betydelsen såväl av att barn endast i undantagsfall tas i förvar som att de i dessa fall endast undantagsvis placeras i lokaler avsedda för andra ändamål. Utskottet påpekade vidare att av den undersökning om förvarsbeslut som invandrarverket i samråd med rikspolisstyrelsen gjort på regeringens uppdrag och som överlämnats till invandrarministern framgick att ett stort antal beslut om förvar, inte minst avseende barn under 16 år, hade tagits främst av polismyndigheten i Stockholm, Arlanda vaktdistrikt, under den tid undersökningen avsåg, dvs. maj–september 1987 och att regeringen därför uppdragit åt justitiekanslern (JK) att utreda omständigheterna kring förvarstagande enligt UtIL vid det nämnda vaktdistriktet samt att därvid ägna särskild uppmärksamhet åt beslut att ta barn under 16 år i förvar. Utskottet konstaterade med tillfredsställelse att förbud nu rädde mot att placera barn i kriminalvårdsanstalt eller häkte men ansåg det samtidigt vara djupt oroande

att barn togs i förvar i den utsträckning som invandrarverkets utredning gav vid handen. Utskottet, som ännu en gång ville understryka vikten av att barn endast undantagsvis togs i förvar, ansåg att resultatet av JK:s nämnda utredning borde avvaktas innan riksdagen vidtog någon åtgärd.

I betänkande SfU 1987/88:27 redogjordes i korthet för förhållandena för barn i förvar vid invandrarverkets förläggning i Carlsund och för JK:s utredning. Utskottet ville i avvaktan på beredningen av lagutredningens betänkande och socialstyrelsens utredning om behovet av åtgärder för asylsökandebarn inte förorda något totalt förbud mot att barn tas i förvar. Utskottet ville emellertid understryka betydelsen av en restriktiv tillämpning av förvarstagandebestämmelserna och betydelsen av att – för de fall ett förvarstagande bedömdes oundgängligen nödvändigt – det skedde i godtagbara former och i lämpliga lokaler.

Utskottet delar bedömningen i propositionen att barn alltså måste kunna tas i förvar i vissa fall. Detta gäller enligt utskottets uppfattning endast i de fall då det är oundgängligen nödvändigt och sedan det noga övervägts om syftet med åtgärden inte kan nås genom att barnet ställs under uppsikt.

De motionärer som förordat att ett nytt institut benämnt kvalificerad uppsikt införs har inte närmare utvecklat vad de avser att detta bör innebära, och utskottet vill erinra om lagrådets ovan (s. 44) återgivna uttalande beträffande bedömningen av föreskrifter om vistelse inom flyktingförläggning eller utredningssluss.

Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motionerna Sf30 yrkande 4 i denna del, Sf31, Sf33 yrkande 5 i denna del, Sf36 yrkande 8, Sf502 yrkande 21 och Sf545 yrkande 6 i denna del.

I kritiken mot propositionens förslag såvitt avser möjligheterna att ta barn i förvar har de föreslagna bestämmelserna tolkats så att de skulle ge större utrymme än för närvarande för förvarstagande. Utskottet har för sin del svårt att finna fog för ett sådant påstående. I nuvarande lagstiftning är förvarsgrunderna i botten desamma för vuxna som för barn, men därutöver krävs det synnerliga skäl för att ta barn i förvar. I det nya lagförslaget har som nämnts möjligheterna vidgats att ta vuxna i förvar. För barnens del är däremot liksom tidigare förvar möjligt endast när det är sannolikt att barnet kommer att avvisas eller utvisas eller när det är fråga om verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut samt det därutöver finns risk för att barnet håller sig undan eller finns anledning anta att barnet annars bedriver brottslig verksamhet. Riskerna för undanhållande skall i fortsättningen vara uppenbar, i stället för som för närvarande endast skäpligen kunna befaras, och genom undanhållandet skall en förestående verkställighet som inte bör fördröjas äventyras. Den tidigare möjligheten att – i de situationer när det är sannolikt att barnet kommer att avvisas eller utvisas eller när det är fråga om verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut – ta barn i förvar om identiteten är oklar har tagits bort i den nya lagstiftningen. Möjligheten att ta barn i förvar har sålunda minskats i detta hänseende. Att det allmänna villkoret i nuvarande lagstiftning – att förvar får tillgripas endast om det finns synnerliga skäl för det – har

tagits bort kan för den mycket begränsade grupp barn där förvarstagande aktualiseras på grund av risk för brottslig verksamhet möjligen ge utrymme för ett ökat förvarstagande. Vad avser den tveklöst betydelsefullaste förvarsgrunden, nämligen risken för undanhållande, uppvägs det nuvarande allmänna villkoret att förvar får tillgripas endast om det finns synnerliga skäl av skärpningen och preciseringen av undanhållanderisken i lagförslaget. Genom denna skärpning och precisering ges enligt utskottets uppfattning bättre uttryck åt i vilka situationer förvarstagande får tillgripas än med nuvarande uttryckssätt. Utskottet vill också erinra om att statsrådet som ovan nämnts framhållit i specialmotiveringen att barn bör få tas i förvar endast när det finns synnerligen starka skäl.

Utskottet finner att de nya kriterierna för förvarstagande av barn och föreskrifterna för att förhindra familjesplittring väl ger uttryck åt den starka restriktivitet som måste iaktas i fråga om sådana förvarsbeslut. De föreslagna inskränkningarna i den nuvarande rätten att ta barn i förvar och motivuttalandena till bestämmelsen i frågan ger enligt utskottets uppfattning garantier för att förvar kommer att tillgripas endast om det finns mycket starka skäl för åtgärden. Utskottet noterar också med tillfredsställelse att den kvarvarande möjligheten att sätta barn i förvar i polisarrest nu kan tas bort. — Utskottet tillstyrker propositionen även i denna del och avstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkandena 4 och 5, Sf33 yrkande 5 i denna del och Sf35 yrkande 13.

Utskottet utgår vidare från att regeringen och ansvariga myndigheter noga följer utvecklingen i fråga om förvarstagande av barn. För att avgöra detta måste de ansvariga myndigheterna fortlöpande se till att det finns ett underlag för uppföljningen. Något tillkännagivande om uppdrag till invandrarverket att föra statistik anser utskottet dock inte påkallat, och utskottet avstyrker bifall till motion Sf29 yrkande 6.

I propositionen har också starkt framhållits betydelsen av förvarslokaler utformning och personalens kompetens. Utskottet anser att yrkandena 1 och 2 i motion Sf34 därmed är tillgodosedda.

I motion Sf502 hänvisar Bengt Westerberg m. fl. till att ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) kritiserat behandlingen av förvarstagna utlänningar, bl. a. att förvarstagna utlänningar sällan överförs från polisarrest eller häkte till kriminalvårdsanstalt och att kontakt med rättsliga biträden, vänner och anhöriga hindrats. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att regeringen bör få i uppdrag att genom kontakter med berörda myndigheter åtgärda missförhållandena (yrkande 14).

DO har i en skrivelse till kriminalvårdsstyrelsen påtalat brister i behandlingen av förvarstagna utlänningar vid främst allmänna häktet i Stockholm. Inom häktet har, enligt vad utskottet inhämtat, tillsatts en arbetsgrupp för att söka komma till rätta med bristerna. Enligt vad utskottet vidare inhämtat från häktet har också situationen där under den senaste tiden avsevärt förbättrats. Antalet förvarstagna utlänningar har gått ned betydligt, vilket sammanhänger bl. a. med att förvarstagna utlänningar numera kan placeras i särskilda lokaler vid Carlslund. De utlänningar som ändå förvaras på häktet är nu samlade på en egen avdelning. En besöksordning har införts som innebär att besökande normalt kan tas emot utan

föranmälan mellan kl. 8 och 18. Om besöket inte kan genomföras omedelbart på grund av att inget besöksrum finns tillgängligt, reserveras en tid för besöket senast följande dag.

Utskottet vill understryka betydelsen av att gällande föreskrifter om behandlingen av förvarstagna utlänningar iakttas. Utskottet utgår från att regeringen noga följer utvecklingen i detta hänseende och vidtar de åtgärder som behövs. Något särskilt uppdrag i frågan anser utskottet inte påkallat och avstyrker därför bifall till motion Sf502 yrkande 14.

Kroppsvsitation

Polisman, liksom personal vid tullen och kustbevakningen och passkontrollant i vissa fall, får i samband med inreskontroll undersöka bl. a. bagageutrymmen i bilar och andra transportmedel i syfte att hindra att utlänningar reser in i Sverige i strid mot reglerna i utlänningslagstiftningen (8 § UtL).

I propositionen föreslås att befogenheten vidgas till att i den utsträckning som det är nödvändigt företa kroppsvsitation i samband med inresekontroll för att eftersöka identitets- och resehandlingar (5 kap. 2 § lagförslaget).

I fyra motioner yrkas avslag på förslaget om kroppsvsitation, nämligen motionerna Sf36 yrkande 4 av Maria Leissner m.fl., Sf29 yrkande 7 av Lars Werner m.fl., Sf35 yrkande 11 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës samt Sf30 yrkande 5 (delvis) av Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark.

I propositionen framhålls (s. 101) att det ingripande som en kroppsvsitation innebär självfallet inte får vara större än vad som behövs för att uppnå det avsedda resultatet. Det bör vara tillräckligt att polismannen, tulltjänstemannen eller annan som sköter inreskontrollen känner i eller utanpå fickor och kläder samt kontrollerar medfört bagage, dvs. sådana åtgärder som ibland kallas ytlig kroppsvsitation eller provisorisk skyddsvsitation. Syftet med undersökningen skall vara att eftersöka pass och andra identitetshandlingar samt handlingar som utvisar utlänningens resväg till Sverige, exempelvis biljetter. Det får aldrig bli fråga om någon rutinmässig vsitation av utlänningar som kommer hit utan det måste finnas anledning att anta att en utlänning underlåter att visa upp medförda handlingar. I de fall där det saknas skäl att ifrågasätta utlänningens uppgifter om resväg eller orsaken till att han saknar handlingar bör någon undersökning inte få företas. I specialmotiveringen (s. 170) påpekas att möjligheten till kroppsvsitation är av intresse främst för att den s. k. första asyllandprincipen skall kunna tillämpas. För att undersökning skall få ske krävs också att dokument som styrker identitet eller resväg behövs för de syften som angivits.

Utskottet anser att den möjlighet till kroppsvsitation som föreslås behövs som en av flera åtgärder för att motverka dokumentlösheten. Utskottet vill emellertid kraftigt understryka angelägenheten av att de riktlinjer som getts i propositionen för när kroppsvsitation kan tillgripas och hur den bör utföras noga följs i den praktiska tillämpningen. Utskottet tillstyrker med det anförda bifall till propositionen i denna del och avstyrker bi-

Andra kontrollåtgärder

Fingeravtryck och fotografi

Polismyndigheten får enligt nuvarande regler ta fingeravtryck och fotografi av varje utlänning som vid ankomsten till Sverige eller senare söker uppehållstillstånd här och som inte kan styrka sin identitet (8 c § UtIL). Fingeravtryck och fotografi får också tas om förutsättningarna för förvarstagande är uppfyllda (50 a § UtIL).

Fotografi och fingeravtryck föreslås i propositionen få tas under samma förutsättningar som tidigare (5 kap. 5 §).

Omhändertagande av returbiljett m. m.

En utlännings pass får omhändertas om han söker uppehållstillstånd här vid ankomsten eller senare (8 b § UtIL). En utlännings returbiljett får omhändertas om han saknar erforderliga handlingar för inresa eller vistelse i Sverige eller om han kan antas komma att ansöka om uppehållstillstånd samt det inte framstår som osannolikt att han kommer att vägras tillstånd, och det kan befaras att han gör sig av med biljetten så att han inte själv kan betala sin återresa (8 a § UtIL).

Polismyndigheten föreslås i propositionen få omhänderta pass eller annan identitetshandling (5 kap. 3 §) samt returbiljetter (5 kap. 4 §) under huvudsakligen samma förutsättningar som nu gäller för pass och returbiljetter.

I motionerna Sf36 yrkande 5 av Maria Leissner m.fl., Sf35 yrkande 2 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës samt Sf30 yrkande 5 (delvis) av Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark yrkas avslag på förslaget om rätt att omhänderta returbiljett.

Lagutredningen föreslog att möjligheten att ta hand om biljetter skulle slopas. Som skäl angavs huvudsakligen svårigheter att få systemet att fungera tillfredsställande. Enligt propositionen bör emellertid denna möjlighet att begränsa statens kostnader inte slopas.

Utskottet delar bedömningen i propositionen av denna fråga och avstyrker bifall till motionerna Sf30 yrkande 5 i denna del, Sf35 yrkande 2 och Sf36 yrkande 5.

Anteckning i resedokument m. m.

Enligt artikel 28 i Genèvekonventionen skall den stat som tar emot en flykting utfärda resedokument för denne. Resedokumentet gäller som pass och innebär också en skyldighet för den utfärdande staten att tillåta innehavaren att resa tillbaka in i landet. Liksom ett vanligt pass innehåller resedokumentet uppgifter om innehavarens identitet.

Resedokument utfärdas av invandrarverket (5 § UtIF).

Om en utlännning inte kan visa upp någon handling som gäller som pass och saknar möjlighet att skaffa en sådan handling eller om det annars finns synnerliga skäl, får invandrarverket utfärda främlingspass för honom (6 § UtlF).

I propositionen föreslås att invandrarverket liksom hittills skall utfärda resedokument för flyktingar och statslösa samt att ytterligare föreskrifter om resedokument får meddelas av regeringen (3 kap. 7 §). Enligt propositionen avser regeringen att föreskriva att i resedokument och i främlingspass skall kunna antecknas att en persons identitet inte är styrkt.

I tre motioner begärs tillkännagivande att någon anteckning om oklar identitet inte skall få göras i resedokument eller i främlingspass, nämligen i motionerna Sf36 yrkande 9 av Maria Leissner m.fl., Sf29 yrkande 14 av Lars Werner m.fl. och Sf35 yrkande 14 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës.

Åtgärden i fråga har föreslagits av lagutredningen. UNHCR har i remissvar över lagutredningens betänkande avstyrkt att utredningsförslaget i denna del genomförs och därvid anfört att det skulle strida mot Genèvekonventionens bestämmelser om obligatorisk rätt till ett resedokument för flyktingar att på detta sätt inskränka möjligheten för den som är beroende av dokumentet att förflytta sig över gränserna. Föredragande statsrådet förklarar i propositionen att hon inte kan dela UNHCR:s uppfattning i denna fråga.

Utskottet, som vill framhålla att lagrådet inte har haft någon invändning mot förslaget i denna del, delar den i propositionen uttalade uppfattningen att det kan ifrågasättas om det egentligen är rimligt att alls utfärda en identitetshandling beträffande en person vars identitet inte är styrkt. Eftersom det inte är möjligt att vägra att utfärda resedokument till en konventionsflykting, synes det utskottet vara en lämplig lösning att anteckning får göras i dokumentet. Detsamma bör gälla för främlingspass. Liksom hittills bör det ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter om dessa handlingar. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf29 yrkande 14, Sf35 yrkande 14 och Sf36 yrkande 9.

I motion Sf547 yrkande 3 begär Sten Svensson m.fl. ett tillkännagivande om behovet av sådana regler att asylsökandes identitet säkrare kan bestämmas.

I propositionen föreslås, som ovan framgått och som nedan kommer att framgå, en rad åtgärder med det syfte som avses i motionen. Enligt utskottets uppfattning är motion Sf547 yrkande 3 därmed tillgodosedd och påkallar ingen åtgärd.

Överklagande och omprövning

Polismyndighets beslut om avvisning kan enligt nuvarande regler överklagas till invandrarverket. Beslutet skall dock enligt huvudregeln verkställas utan hinder av att det inte vunnit laga kraft. Invandrarverkets beslut om avvisning eller utvisning överklagas till regeringen. En domstols beslut om

utvisning på grund av brott överklagas enligt reglerna om överklagande av dom i brottmål. Beslutet kan verkställas sedan det vunnit laga kraft eller efter nöjdförklaring.

En polismyndighets beslut i verkställighetsfrågan kan formellt inte överklagas. Polismyndigheten skall dock då nya inte uppenbart oriktiga asylskäl åberopas överlämna verkställighetsfrågan till invandrarverket för beslut. Om polismyndigheten beslutar att inte överlämna ett ärende kan detta beslut överklagas till invandrarverket. Invandrarverkets beslut i detta ärende får överklagas hos regeringen.

Beslut om förvar som fattats av en polismyndighet eller av invandrarverket överklagas till kammarrätten i Jönköping. Beslut om förvar som fattats av ett statsråd överklagas till regeringsrätten. Regeringens beslut om förvar kan inte överprövas. Ett beslut av regeringen om förvar i samband med ett avvisnings- eller utvisningsbeslut gäller emellertid inte längre än fyra dagar.

Invandrarverkets beslut att inte ge flyktingförklaring eller resedokument eller att återkalla flyktingförklaring överklagas till regeringen (65 § UtIL, 89 § UtIF).

Beslut av förvaltningsmyndigheter i utlänningsärenden får överklagas endast i de fall det är särskilt angivet (68 § UtIL). Beslut att vägra eller återkalla visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd samt beslut om uppsikt kan inte överklagas.

Invandrarverket får *ompröva* ett av verket i första instans fattat beslut, om verket finner att beslutet är oriktigt på grund av nya omständigheter eller av annan anledning och det nya beslutet inte blir till nackdel för utlänningsen (65 b § UtIL). Detta får – med viss inskränkning – ske även sedan beslutet överklagats hos regeringen. Möjligheten till omprövning infördes år 1986 i samband med att den nya förvaltningslagen (1986: 223) antogs av riksdagen. Även denna lag innehåller en omprövningsregel, som dock på några punkter skiljer sig från regeln i UtIL.

I propositionen föreslås endast mindre ändringar i regleringen av möjligheterna att överklaga. Överinstansen skall emellertid enligt förslaget (7 kap. 5 §) ges möjlighet att i ett sammanhang fatta beslut i närliggande frågor. Ett beslut av invandrarverket att vägra eller återkalla uppehållstillstånd och arbetstillstånd i samband med ett beslut om avvisning eller utvisning skall sålunda kunna prövas av regeringen tillsammans med prövningen av verkets avlägsnandebeslut. Regeringen skall därvid kunna besluta om sådana tillstånd i de fall ett avlägsnandebeslut upphävs. Invandrarverket och regeringen skall också ges möjlighet att i regel meddela beslut om avvisning eller utvisning av barn under 16 år som står under utlänningsens vårdnad i samband med att frågan om avlägsnande av denne överprövas, även om frågan inte har prövats tidigare beträffande barnet.

I övrigt föreslås samma ordning för överklagande som tidigare. En betydelsefull skillnad uppkommer ändå enligt förslaget, eftersom bestämmelserna om skyldighet för polismyndighet att överlämna eller hänskjuta verkställighetsärenden till invandrarverket tas bort. Liksom tidigare skall beslut av förvaltningsmyndigheter enligt den nya lagen få överklagas endast i de fall som särskilt anges (7 kap. 1 §).

I propositionen föreslås vidare att frågan om omprövning av invandrarverkets beslut utslutande skall regleras i den nya utlänningslagen. Enligt de nya reglerna (7 kap. 10 §) skall verket ompröva beslut på grund av nya omständigheter eller av annan anledning, om inte ändringen skulle bli till nackdel för utlänningen eller sakna betydelse för honom. Verket skall — med viss inskränkning — få ompröva sitt beslut även sedan det överklagats till regeringen.

Frågan om inrättande av överinstanser tas upp i två motioner. Bengt Westerberg m. fl. anför i motion Sf502 att det kan ifrågasättas om det är rimligt att landets högsta instans i flyktingärenden både skall meddela avslag på asylansökningar och uppträda som invandrades och flyktingars välgörare. Fristående asylnämnder som tar ställning i de fall invandrarverket inte ansett sig kunna bifalla en asylansökan skulle enligt motionärerna skapa större rättssäkerhet och insyn i bedömningarna samt befria regeringen från en tung börda. I motionen yrkande 29 begärs därför en utredning av möjligheten att skapa asylnämnder. Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark ifrågasätter i motion Sf30 dels om regeringen och det ansvariga statsrådet i så stor utsträckning som nu är fallet bör handha överklagningsärenden, dels om asylärenden i första instans bör prövas av invandrarverket. Motionärerna anser det vara olyckligt att invandrarverket och arbetsmarknadsdepartementet i stor utsträckning uppfattas som motparter till de asylsökande samt att både verket och departementet får ägna alltför mycket tid åt enskilda ärenden till förfång för möjligheten att driva och genomföra en aktiv invandrapolitik. De begär därför i yrkande 1 ett tillkännagivande om behovet av utredning om instansordningen och om överklagningsmöjligheterna.

Enligt utskottets mening finns visst fog för de i motionerna framförda synpunkterna. Utskottet vill dock framhålla att de förslag som läggs fram i propositionen bl. a. har till syfte att nedbringa den sammanlagda tidsåtgången inom myndigheterna för handläggning av enskilda asylärenden. Utskottet utgår vidare från att de påtalade problemen uppmärksammas inom det ansvariga departementet. Något riksdagens uttalande med anledning av motionerna Sf30 yrkande 1 och Sf502 yrkande 29 är således enligt utskottets uppfattning inte påkallat.

Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning

Allmänt om verkställighet

I 81 § UtlL anges till vilket land verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning skall ske. Avvisning skall ske till det land från vilket utlänningen har kommit och utvisning skall ske till hemlandet eller, om hemlandet inte kan fastställas, till det land från vilket utlänningen kom hit. Om beslutet inte kan verkställas på det angivna sättet eller det finns andra särskilda skäl emot det, får utlänningen sändas till det land som bedöms lämpligast.

Av avsnittet nedan om transportörers kostnadsansvar framgår att en utlänning också i vissa fall får återföras till ett fartyg eller ett luftfartyg som han kommit hit med.

I 77 – 80 §§ UtL finns bestämmelser om s. k. politiskt verkställighetshinder. Avvisning eller utvisning får normalt inte verkställas till ett land där utlännningen riskerar politisk förföljelse eller vidarevändning till ett sådant land. Vidare får en krigsvägrare i princip inte sändas till ett land där han riskerar att sändas till en krigsskådeplats eller till ett land där han riskerar vidarevändning till ett sådant land. En de facto-flykting som anför synnerliga skäl för att han inte skall sändas till sitt hemland får inte sändas dit eller till ett land där han riskerar att bli sänd till sitt hemland.

Ett beslut om avvisning eller utvisning skall enligt 84 § UtL verkställas så snart det kan ske. Sättet för verkställighet regleras i utlänningsförordningen. Beslutet får enligt 76 § UtL verkställas genom att utlännningen åläggs att inom en viss kort tid lämna riket. En förutsättning för detta är att utlännningen sannolikt är villig att rätta sig efter beslutet utan att tvångsåtgärder vidtas. I princip får också enligt 69 § UtL anstånd beviljas för viss kort tid om utlännningen begär det för att ordna enskilda angelägenheter eller om han åberopar annan godtagbar anledning, eller anstånd av annat skäl bör medges. Om det inte är sannolikt att utlännningen kommer att rätta sig efter ett åläggande eller om han inte har följt ett åläggande, får han föras ur landet med tvång. Närmare föreskrifter angående dessa frågor får enligt 87 § UtL utfärdas av rikspolisstyrelsen efter samråd med invandrarverket. Enligt uppgift från rikspolisstyrelsen anges tidsfristen för en utlännning att lämna landet normalt till tre veckor, och anstånd ges med upp till tre veckor.

Polismyndighets beslut om avvisning är alltid verkställbara utan hinder av att de har överklagats. Detta gäller även de beslut rörande personer som åberopat asylskäl m. m. som polismyndighet enligt nuvarande regler får fatta men skall anmäla till invandrarverket för eventuellt övertagande. Verkställigheten får emellertid inte genomföras innan invandrarverket har beslutat att inte överta ärendet.

Om en utlännning i ett verkställighetsärende gör gällande verkställighetshinder, skall ärendet enligt huvudregeln överlämnas till invandrarverket. För avgörande av frågan om polismyndigheten skall överlämna ärendet till verket gäller samma regler som för frågan om myndigheten skall överlämna ett ärende om avvisning till verket. Enligt de paragrafer som reglerar överlämnande av verkställighetsärenden skall dock ett ärende inte överlämnas om de i ärendet åberopade skälen har prövats redan i grundärendet.

Polismyndighets beslut att inte överlämna ett ärende kan sedan den 1 juli 1986 i vissa fall överklagas till invandrarverket som vid bifall övertar ärendet.

Reglerna om till vilket land en avvisning eller utvisning skall ske föreslås i propositionen göras något mer flexibla än nuvarande regler. Verkställighet föreslås sålunda enligt 8 kap. 5 § få ske till hemlandet eller, om möjligt, till det land från vilket utlännningen kom till Sverige. Om verkställighet inte kan genomföras på det sättet eller om det finns andra särskilda skäl, skall utlännningen få sändas till något annat land.

Bestämmelserna om verkställighetshinder förs enligt propositionen över till den nya lagen i sak oförändrade (8 kap. 1 – 4 §§). De kompletteras och

inleds med en särskild bestämmelse som generellt förbjuder verkställighet till länder beträffande vilka det finns grundad anledning att tro att utlänningen där skulle vara i fara för att utsättas för dödsstraff eller tortyr eller vidarevändning till sådant land.

Polismyndighets avvisningsbeslut skall enligt propositionen alltså vara direkt verkställbara (8 kap. 7 §). Polismyndigheten skall emellertid, som ovan berörts, *aldrig* få fatta avvisningsbeslut i ärenden där asylskäl åberopas och polismyndighet skall vidare överlämna ärenden till invandrarverket, om polismyndigheten anser det tveksamt om avvisning bör ske.

Bestämmelserna om överlämnande och övertagande av verkställighetsärenden föreslås upphävas.

Invandrarverket skall få förordna om omedelbar verkställighet av sitt avvisningsbeslut i ärenden där asylskäl åberopats, om det är uppenbart att det inte finns grund för asyl och att uppehållstillstånd inte heller skall beviljas på någon annan grund (8 kap. 8 §). Beslut om omedelbar avvisning skall dock få meddelas senare än tre månader efter utlänningsens ankomst till Sverige bara om det finns synnerliga skäl till det.

I propositionen föreslås vidare att i lagen för vissa fall skall anges inom vilka frister en utlännning skall lämna landet (8 kap. 12 §). Polismyndighets beslut om avvisning, invandrarverkets beslut om avvisning med förordnande om omedelbar verkställighet, domstols dom eller beslut om utvisning samt regeringens beslut om utvisning av hänsyn till rikets säkerhet skall dock alltså verkställas snarast möjligt (8 kap. 12 § första stycket). De frister som föreslås för andra fall är vid avvisning två veckor och vid utvisning fyra veckor efter det beslutet vann laga kraft, om inte annat bestäms i beslutet (8 kap. 12 § andra stycket). Om utlänningen inte lämnar landet inom den föreskrivna tiden eller det med säkerhet måste antas att han inte har för avsikt att frivilligt lämna landet inom denna tid, skall polismyndigheten verkställa beslutet så snart det kan ske (8 kap. 12 § tredje stycket).

Utgångspunkten för tidsfristerna är således enligt förslaget den dag då beslutet vann laga kraft. Detta sker enligt förvaltningslagens regler tre veckor efter det att utlänningen fick del av ett beslut som han kan överklaga. Regeringens beslut, som inte kan överklagas, vinner laga kraft genast.

Förslaget om *omedelbar verkställighet av avvisningsbeslut* kritiserar i ett antal motioner.

Maria Leissner m. fl. begär i motion Sf36 yrkande 11 ett tillkännagivande om att någon utvidgning av grunderna för omedelbar verkställighet inte är acceptabel.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf29 yrkande 1 avslag på förslaget om utvidgad rätt att besluta om omedelbar verkställighet och i yrkande 12 ett tillkännagivande att vid beslut om avvisning med omedelbar verkställighet för den beslutande myndigheten kända humanitära skäl skall beaktas även om de inte anförts av utlänningen.

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 8 ett tillkännagivande att ingen utökning av direktavvisning kan godtas och i yrkande 16 ett beslut att avvisning aldrig får ske förrän avvisningsbeslutet

vunnit laga kraft. I motion Sf545 yrkande 7 (delvis) av Inger Schörling m. fl. begärs beslut att all direkt avvisning vid gränsen skall upphöra.

Företeelsen direktavvisning kritiserar också i andra motioner. I motion Sf33 yrkande 4 begär Karin Söder ett tillkännagivande att direktavvisning av barn inte bör äga rum och i motion Sf362 (delvis) begär Karin Söder och Pär Granstedt ett tillkännagivande om att ensamma barn och barnfamiljer inte bör direktavvisas.

I propositionen påpekas (s. 123) att *polismyndigheten* alltjämt skall fatta beslut om avvisning i sådana fall då utlänningen antingen saknar erforderliga tillstånd för inresan eller kan antas sakna tillräckliga medel för vistelsen här eller för hemresan, kan antas inte komma att försörja sig ärligt eller bedriva brottslig verksamhet av visst slag eller omfång m. m. men att, om en utlänning som i och för sig skulle kunna avvisas på någon av dessa grunder ansöker om asyl, invandrarverket skall bedöma de skälen och fatta beslut i avvisningsfrågan. Polismyndighetens beslut om avvisning skall i fortsättningen inte inrymma några bedömningar av känsligare art; det skall röra sig om fall där det föreligger klara brister i utlänningens rätt att vistas i eller komma in i landet. Dessa avvisningsbeslut bör även i fortsättningen kunna verkställas utan att laga kraft avvaktas och utan hinder av ett eventuellt överklagande.

I fråga om de beslut i ärenden där skäl för asyl har åberopats och som föreslås i fortsättningen alltid fattas av *invandrarverket* anförs i propositionen följande (s. 123).

För att de riktlinjer som riksdagen – senast vid antagandet av prop. 1983/84: 144 – har dragit upp för invandringspolitiken skall kunna följas, måste det liksom hittills vara möjligt att låta ett avvisningsbeslut även avseende en asylsökande verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. Möjlighet till omedelbar verkställighet måste t. ex. med nödvändighet finnas om avvisning till ett första asylland skall kunna genomföras. Även i en del fall där verkställighet skall ske till hemlandet bör den emellertid kunna genomföras, trots att avlägsnandebeslutet inte har vunnit laga kraft. Det är inte rimligt att personer som uppenbart saknar rätt till asyl här i landet skall få avvakta att beslutet efter ett eventuellt överklagande blir definitivt. Detta tar ofta lång tid och förorsakar problem för den enskilde och blir en ekonomisk belastning för samhället.

Det är för närvarande inte ovanligt att de skäl, som medför att tillstånd att stanna i Sverige slutligen ges, inte är de ursprungligen åberopade asylskälen utan skäl som har uppkommit först under vistelsen här. Utlänningen aklimatiserar sig i Sverige, förlorar anknytning till hemlandet eller formar sådana förbindelser här att det framstår som inhumant att begära att han skall lämna Sverige. Det står inte i överensstämmelse med de antagna riktlinjerna för invandringspolitiken att möjligheter skapas för en sådan händelseutveckling. I en tid när antalet asylsökande liksom antalet flyktingar ökar och stora krav ställs på resurser för att ta emot och integrera flyktingar på ett riktigt sätt, framstår det som felaktigt att den som kanske rentav lämnar medvetet falska uppgifter om sina asylskäl till sist får uppehållstillstånd på grund av den anknytning han har vunnit till Sverige. Även för att motverka en sådan utveckling bör därför omedelbar verkställighet kunna genomföras i uppenbara fall.

Omedelbar verkställighet bör till en början kunna ske om varje risk för

förföljelse framstår som utesluten i hemlandet. Så anses vara fallet i fråga om länder där man med säkerhet kan säga att brott mot mänskliga rättigheter eller annan förföljelse inte förekommer. Ibland kan det visserligen inte uteslutas att vissa personer i ett land utsätts för förföljelse men det kan inte anses föreligga någon risk för den asylsökande. Omedelbar verkställighet skall således kunna ske om en asylsökande inte åberopar någon annan grund än en som redan har prövats av regeringen beträffande andra personer och då inte har befunnits tillräcklig; det kan gälla exempelvis tillhörighet till en viss religion eller hemvist i ett visst område i hemlandet. Omedelbar verkställighet skall också kunna ske om utlänningsen, enligt de principer som jag tidigare har redogjort för, kan återsändas till ett land (ett s. k. första asylsland), där han har uppehållit sig före ankomsten till Sverige och där han är skyddad mot förföljelse och mot att sändas till ett land där han riskerar förföljelse.

I specialmotiveringen (s. 198) uttalar beträffande under vilka förutsättningar omedelbar verkställighet av ett avvisningsbeslut skall kunna förordnas följande.

Förordnande om omedelbar verkställighet får meddelas endast när det är uppenbart att grund för asyl inte föreligger. När sökanden åberopar asylskäl — eller om det annars finns anledning att pröva om asyl bör ges — måste det därför vara helt klart att utlänningsen inte genom att avlägsnas från Sverige kan komma att bli utsatt för förföljelse, trakasserier eller tvingas delta i krig. Vid avgörandet kan vägledning hämtas från tidigare praxis men en bedömning måste alltid göras av omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan sålunda aldrig anses uppenbart att en asylansökan skall avslås enbart på den grunden att den asylsökande tillhör en nationalitet eller religion, för vilkas medlemmar asyl normalt inte brukar medges. Vad som i dessa fall har lagts fast i praxis är att det förhållandet att någon bekänner sig till en viss religion inte ensamt utgör ett tillräckligt skäl för asyl. I ett sådant fall måste ändå utredas, att det inte finns ytterligare omständigheter som ensamma eller tillsammans med religionstillhörigheten kan medföra asylrätt. Endast om det är uppenbart att så inte är fallet kan beslut om omedelbar verkställighet meddelas. Ett annat fall när det är uppenbart att en asylansökan skall avslås kan vara att det står klart att utlänningsens uppgifter är osanna i alla väsentliga delar. Så snart några mer ingående överväganden behöver göras om tilltron till sådana uppgifter som kan vara asylgrundande är det emellertid uteslutet att förordna att avvisningsbeslutet får verkställas direkt. Utlänningsens intressen måste få väga över; uppenbarhetsrekvisitet kan inte anses uppfyllt om det råder någon tvekan om antingen huruvida utlänningsens uppgifter kan medföra rätt till asyl eller huruvida uppgifterna är trovärdiga.

Även om det är uppenbart att en ansökan om asyl inte kan beviljas, får beslut inte tas om omedelbar verkställighet om det inte också är uppenbart att uppehållstillstånd inte bör beviljas av andra skäl, t. ex. anknytning eller humanitära skäl. Härvid bör dock observeras att uppehållstillstånd som regel inte får beviljas om ansökan görs vid eller efter ankomsten till Sverige. Endast av utlänningsen anförda skäl behöver bedömas.

Omedelbar verkställighet kan beslutas även om skäl för asyl inte alls åberopas av utlänningsen. Ärendet kan ha överlämnats av polismyndigheten för att denna har ansett det tveksamt om avvisning bör få ske.

I fråga om möjligheten att förordna om omedelbar verkställighet av ett

beslut att avvisa en utlänning senare än tre månader efter hans ankomst till Sverige sägs i specialmotiveringen (s. 199) att starka skäl talar för att den som har vistats i Sverige i åtskilliga månader skall få bli kvar här till dess frågan om hans rätt till uppehållstillstånd har prövats slutligt.

Utskottet vill till en början framhålla att polismyndigheten liksom hittills skall ha att besluta om avvísning i rutinartade ärenden som rör utlänningskontrollen och där varje antydning om att asylskäl eller humanitära skäl för uppehållstillstånd skulle föreligga saknas. Direkt avvísning vid gränsen bör i dessa fall även i fortsättningen få ske. Något totalt förbud mot omedelbar verkställighet av invandrarverkets avlägsnandebeslut i alla situationer där asylskäl eller liknande skäl över huvud taget åberopas oavsett vilken bedömning som kan göras av skälen vill utskottet inte heller tillstyrka. Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motionerna Sf35 yrkande 16 och Sf545 yrkande 7 i denna del.

Vad gäller yrkandena om tillkännagivanden rörande direktavvísning av ensamma barn och barnfamiljer i flyktingsituationer vill utskottet gärna understryka behovet av restriktivitet i fråga om omedelbar verkställighet av avvísning i dessa fall. Såsom utskottet understrukit i avsnittet om handläggningen av asylärenden krävs extra stor varsamhet vid utredningen om barns asylskäl. Att helt förbjuda omedelbar verkställighet av avvísningsbeslut i dessa fall anser utskottet emellertid inte vara möjligt. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf33 yrkande 4 och Sf362 i denna del.

I fråga om de förutsättningar som föreslås för att invandrarverket skall få förordna om omedelbar verkställighet av avvísningsbeslut anser utskottet att de tillgodoser berättigade krav på rättssäkerhet. Med anledning av det citerade uttalandet i specialmotiveringen om att endast av utlänningen anförda skäl behöver bedömas vill utskottet emellertid framhålla att invandrarverket självfallet bör beakta även andra skäl som är kända för verket. Utskottet utgår från att så sker. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen i denna del och avstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkandena 1 och 12, Sf35 yrkande 8 och Sf36 yrkande 11.

Även förslaget att i lagen ange *tidsfrister* för utlänningen att lämna landet har föranlett flera motioner. Maria Leissner m. fl. begär i motion Sf36 yrkande 10 ett tillkännagivande om att tidsfristen för verkställighet av avvísningsbeslut av regeringen bör vara fyra veckor. Lars Werner m. fl. begär i motion Sf29 avslag på förslaget om tidsfrister för utlänningen att lämna landet (yrkande 15) och ett tillkännagivande att utlänningen bör få skälig tid för att avveckla sin vistelse i landet på ett humant sätt från delgivningen av ett lagakraftägande avlägsnandebeslut (yrkande 16). Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 15 ett tillkännagivande att verkställighetsbeslutet skall delges den asylsökande och tidsfrist räknas från delgivning.

Sättet för verkställighet berörs också i en motion från den allmänna motionstiden. Bengt Westerberg m. fl. begär i motion Sf502 yrkande 15 ett tillkännagivande om vikten av att asylsökande ges "skäligt rådrum" och möjlighet att lämna landet under värdiga former samt i yrkande 18 ett

tillkännagivande om vikten av att föräldrar inte utvisas om det innebär att de skiljs från minderåriga barn.

I propositionen (s. 116) framhålls beträffande sättet för verkställighet bl. a. att det är önskvärt att den som avvisas eller utvisas ges tillfälle att frivilligt lämna Sverige vilket är huvudregel även enligt nuvarande ordning. Emellertid har det visat sig att systemet med frivillig verkställighet ofta inte fungerar. Som en tänkbar orsak till detta nämns de stora möjligheter till förnyad prövning som finns enligt de nuvarande reglerna. Det förefaller dock enligt propositionen sannolikt att snabbare handläggning av ärenden om uppehållstillstånd i förening med en ändring av systemet av prövning på verkställighetsstadiet kommer att medföra också en större benägenhet från den enskildes sida att rätta sig efter beslutet. En uttrycklig regel som anger inom vilken tid den som har avvisats eller utvisats bör ha lämnat landet bedöms ändå som värdefull.

I detta sammanhang redovisas också den ordning som tillämpas nu. Enligt denna underrättas den som har avvisats eller utvisats om beslutet genom polisens försorg. Invandrarverket och, i förekommande fall, regeringen sänder beslutet till polismyndigheten, som kallar den asylsökande och delger honom beslutet vid ett personligt sammanträffande med hjälp av tolk. Samtidigt som beslutet expedieras till polismyndigheten skickas en kopia av beslutet till utlänningsens offentliga biträde i de ärenden där offentligt biträde finns förordnat. Undersökningar som har genomförts av asylärendeutredningen visar att det ofta tar tid att lämna underrättelse om ett beslut. Utredningen anser därför att rutinerna för underrättelse om beslut behöver ses över. — Den nya organisationen för mottagning av asylsökande innebär att de normalt skall vistas på en förläggning till dess att deras ärende avgörs slutligt. Härigenom bör underrättelseförfarandet kunna förenklas och gå snabbare. Underrättelse kan ske genom personal på förläggningen som lätt kan nå den asylsökande. Vid förläggningarna finns tillgång till tolkar, vilket också bör underlätta förfarandet. I de fall där underrättelse inte kan ges på detta sätt får även i fortsättningen de nuvarande rutinerna följas.

I propositionen framhålls vidare behovet av att kunna anpassa fristerna till förhållandena i det enskilda fallet. Om det kan hållas för visst att utlänningsen inte frivilligt kommer att lämna Sverige, skall alltså en kortare tidsfrist än den som föreslås för normalfallet kunna bestämmas av myndigheten redan i beslutet om avlägsnande. Detsamma anges kunna gälla i de fall där utlänningsen finns på en statlig mottagningsförläggning och alltså normalt inte har något berättigat behov av att avveckla sin vistelse i Sverige. Någon gång kan däremot en längre tidsfrist vara motiverad, t. ex. om utlänningsen gör troligt att han behöver extra rådrum för att ordna sina förhållanden i hemlandet.

Utskottet delar i huvudsak de bedömningar som gjorts i propositionen om behovet av tidsfrister för verkställighet av avlägsnandebeslut. Utskottet vill understryka att den nya organisation för mottagningen av asylsökande som håller på att genomföras och den därmed sammanhängande förkortning av handläggningstiderna för asylärenden som kan förutses starkt bidrar till att några långa tidsfrister för en utlänningsen som vägras

uppehållstillstånd inte bör behövas. Utskottet vill vidare framhålla att de föreslagna fristerna i fråga om beslut av invandrarverket innebär en tidrymd om fem resp. sju veckor från delgivningen av beslutet, eftersom tiden för lagakraftvinnande börjar löpa först i och med delgivningen. Vad gäller frågan om huruvida beslut av regeringen skall behöva delges för att fristen skall börja löpa anser utskottet att den rutin för underrättelse som redovisas i propositionen och som då den asylsökande vistas på förläggning innebär ett snabbt och enkelt underrättelseförfarande får anses tillräcklig i dessa fall. En motsvarande ordning bör kunna tillämpas i de fall då en asylsökande vistas på annan plats som är känd. I de fall däremot då den asylsökande håller sig undan och följaktligen inte går att nå med underrättelse torde förutsättningar för förvarstagande ofta föreligga när utlänningen påträffas. För dessa fall synes delgivning som utgångspunkt för tidsfristen inte meningsfull. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del och avstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkandena 15 och 16, Sf35 yrkande 15, Sf36 yrkande 10 och Sf502 yrkande 15.

Utskottet behandlade frågan om familjesplittring vid verkställighet av avlägsnandebeslut senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88:27. Utskottet ansåg att det var omöjligt att helt undvika familjesplittring, eftersom det ibland förekom att någon i en familj medverkade till sådan splittring genom att gå under jorden eller genom att gömma barnen. Myndigheterna borde dock enligt utskottet i möjligaste mån undvika en splittring av familjer, vilken uppfattning också hade kommit till uttryck i ett svar av invandrarministern på en fråga i riksdagen. Utskottet ansåg inte att något tillkännagivande i detta avseende behövdes. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker bifall till motion Sf502 yrkande 18.

Upphävande av bestämmelserna om överlämnande av verkställighetsärenden

De nuvarande reglerna om överlämnande och övertagande av verkställighetsärenden föreslås som framgått ovan inte få någon motsvarighet i den nya lagen. För att ge möjlighet till prövning av nya omständigheter föreslås i stället en bestämmelse om att en ny ansökan om uppehållstillstånd av en utlänning som befinner sig här i landet skall kunna prövas utan hinder av att det beträffande utlänningsen föreligger ett lagakraftvunnet men ännu inte verkställt administrativt beslut om avvisning eller utvisning. En sådan ansökan får dock bifallas endast om det framkommer omständigheter som inte har prövats tidigare och om utlänningsen har rätt till asyl här eller det annars finns synnerliga skäl av humanitär art (2 kap. 5 §).

I motion Sf29 yrkande 9 begär Lars Werner m. fl. att förslaget om ny ansökan avslås och att nuvarande bestämmelser om verkställighetshinder behålls.

I motion Sf33 yrkande 6 begär Karin Söder ett tillkännagivande att effektivitet och snabbhet vid behandling av ny ansökan om uppehållstillstånd inte får överordnas rättssäkerheten.

Som ovan framgått föreslås nu gällande bestämmelser om verkställighetshinder överföras i sak oförändrade till den nya lagen. De föreslås bli kompletterade med en bestämmelse om förbud mot verkställighet till län-

der där utlännningen kan utsättas för dödsstraff eller tortyr eller annan omänsklig behandling. Utskottet förstår därför det nu återgivna yrkandet i motion Sf29 på det sättet att de nuvarande bestämmelser som motionärerna vill behålla är de som rör möjligheterna att göra invändning i verkställighetsärenden och skyldighet för polismyndigheten att överlämna sådana ärenden till invandrarverket.

Som motiv till förslaget att avskaffa dessa regler anges i propositionen (s. 113) att dessa detaljerade och komplicerade regler saknar motsvarighet såväl i andra länders utlänningslagstiftning som i svensk rätt när det gäller verkställighet av beslut inom andra rättsområden samt att reglerna har lett till att det inte sällan sker en ny prövning under verkställigheten, som leder till en annan utgång efter det att regeringen har fattat beslut om avslägnande. Självfallet är detta enligt propositionen en positiv effekt, om det därigenom skapas ett riktigt beslut i stället för ett felaktigt. Inte sällan torde det emellertid vara fråga om ett beslut som i och för sig var riktigt när det fattades men där det just genom en ny behandling och därav beroende tidsutdräkt på verkställighetsstadiet uppkommer nya omständigheter, som saknar egentligt samband med frågan om risk för förföljelse eller liknande i hemlandet. En av lagutredningen företagen undersökning visar att invandrarverket som grund för ändring i överlämnade och överklagade verkställighetsärenden angav anknytning till Sverige eller humanitära skäl i omkring 80 % av fallen. Berörda parter kan också enligt propositionen — mer eller mindre medvetet — avstå från att i det första ärendet, när ansökan om uppehållstillstånd prövas, åberopa relevanta omständigheter eller se till att ett ärende är komplett, eftersom de vet att det går att få en prövning också på verkställighetsstadiet. Det förekommer också framställningar som är klart obefogade. Dessa förhalar processen och medverkar genom den ökade arbetsbelastningen hos främst invandrarverket och polismyndigheterna till att handläggningstiderna ökar för alla ärenden. — Ett handläggningssystem som erbjuder i det närmaste obegränsade möjligheter att få ett ärende prövat på nytt leder enligt propositionen med nödvändighet till att handläggningstiderna blir långa och därigenom skapar rättsosäkerhet. Visserligen är drastiskt förkortade väntetider vad gäller prövningen av asylärenden i sig ägnade att minska antalet ändrade beslut på verkställighetsstadiet. Om tiden mellan ansökan och beslut är kort kan nya skäl inte uppkomma i så många fall. Det är emellertid mycket tveksamt om det alls är möjligt att förkorta väntetiderna om den nuvarande verkställighetsprövningen får vara kvar. Man måste då alltid räkna med att nya omständigheter kontinuerligt förs fram. Det är långt ifrån alltid fråga om förhållanden som inte hade kunnat föras fram och bedömas redan från början. Det är därför olämpligt att ha kvar ett system som är så lätt att missbruka som det nuvarande.

I sammanhanget bör som anges i propositionen framhållas att lagrådet såväl i detta ärende som i yttrande över proposition 1987/88: 69 om Europakonventionen och rätten till domstolsprövning i Sverige uttalat att uppehållstillstånd inte bör jämföras med civila rättigheter enligt artikel 6 i Europakonventionen.

Utskottet delar de i propositionen gjorda bedömningarna om behovet

att avskaffa reglerna om överlämnande och övertagande av verkställighet. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf29 yrkande 9.

1988/89: SfU19

Utskottet utgår från att befogade rättssäkerhetskrav beaktas vid behandlingen av en ny ansökan om uppehållstillstånd och anser inte att något tillkännagivande med anledning av motion Sf33 yrkande 6 behövs.

Inhibition

Invandrarverket kan enligt 89 a § UtIL intill dess verket tar slutlig ställning i ett verkställighetsärende förordna om inhibition i ärendet.

I propositionen föreslås (8 kap. 9 §) att vid överklagande och vid omprövning av ett avvisningsbeslut med förordnande om omedelbar verkställighet invandrarverket skall pröva frågan om inhibition. Verket skall vid ny ansökan om uppehållstillstånd få besluta om inhibition av tidigare lagkraftvunnet avvisningsbeslut samt i andra fall, om det finns särskilda skäl, besluta om inhibition (8 kap. 10 §).

I ett ärende som skall prövas av regeringen skall det statsråd som har till uppgift att föredra sådana ärenden, för tiden till dess regeringen avgör ärendet, få besluta om inhibition (11 kap. 4 §).

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf29 yrkande 17 att riksdagen beslutar att frågan om inhibition av invandrarverkets beslut om avvisning med omedelbar verkställighet skall avgöras av vederbörande statsråd.

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 att riksdagen beslutar att verkställighet skall inhiberas vid överklagande (yrkande 17) och att riksdagen beslutar att avvisningsverkställighet inhiberas då nya skäl framkommit efter överklagan till regeringen och därav följt avvisningsbeslut (yrkande 18).

I propositionen framhålls (s. 120) att vad som har föreslagits i fråga om kraven på en ny ansökan också måste få till konsekvens att den nya ansökan inte automatiskt leder till att verkställigheten avbryts men att invandrarverket naturligtvis måste ha möjlighet att meddela beslut om inhibition i avvaktan på att den nya ansökan prövas. Det ligger enligt propositionen i sakens natur att inhibition inte bör meddelas annat än om det vid en samlad bedömning framstår som någorlunda troligt att den nya ansökan kommer att bifallas. I *specialmotiveringen* (s. 201) betonas att såväl polismyndigheten som invandrarverket förutsätts göra en vid tolkning av vad som skall anses vara en ny ansökan om rätt att få stanna här.

Utskottet delar den bedömning som gjorts i propositionen av när inhibition skall kunna meddelas och avstyrker därför bifall till motion Sf35 yrkandena 17 och 18.

I frågan om vem som skall pröva frågan om inhibition av invandrarverkets beslut om avvisning med omedelbar verkställighet anförs i propositionen (s. 126) att den föreslagna nya regeln att även invandrarverkets beslut om omedelbar verkställighet kan bli föremål för omprövning medför att det blir en nödvändig konsekvens att invandrarverket också skall ta ställning i *inhibitionsfrågan*. Enligt föredragande statsrådets bedömning ligger i detta inte någon risk för rättssäkerheten. Vidare understryks att invandrarverket i samtliga fall av överklagande av dessa beslut skall vara skyldigt

att ta ställning till om det finns skäl att avbryta verkställigheten innan ärendet förs vidare till regeringen, alltså också sådana fall där skäl till omprövning i och för sig inte anses föreligga. — Om regeringen eller, i förekommande fall, statsrådet när ärendet når regeringen skulle finna att inhibition ändå bör meddelas får det liksom för närvarande stå regeringen eller statsrådet fritt att göra detta med en analog tillämpning av förvaltningslagens inhibitionsregel.

I propositionen räknar föredragande statsrådet med att invandrarverket i största möjliga utsträckning kommer att organisera verksamheten så att inhibitionsfrågan kan prövas av någon annan person än den som fattade avvisningsbeslutet.

Utskottet godtar den bedömning som gjorts i propositionen och avstyrker bifall till motion Sf29 yrkande 17.

Preskription

Ett avvisnings- eller utvisningsbeslut upphör enligt 92 § UtL att gälla om det inte verkställts inom två år.

I propositionen föreslås att preskriptionstiden för dessa beslut skall förlängas till fyra år (8 kap. 15 §).

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 20 avslag på förslaget att förlänga preskriptionstiden till fyra år.

Bakgrunden till förslaget är enligt propositionen (s. 117 och 204) att det blivit allt vanligare att utlänningar undandrar sig verkställighet av lagakraftvunna avlägsnandebeslut genom att hålla sig undan under långa tider.

Utskottet har inte någon erinran mot propositionen i denna del och avstyrker bifall till motion Sf35 yrkande 20.

Ansvarsregler

Transportörs kostnadsansvar

En utlänning som avvisas eller utvisas från Sverige skall enligt huvudregeln i 99 § första stycket UtL själv betala sin resa härifrån. Eftersom utlänningen kan sakna medel till detta har regeln kompletterats med en skyldighet för den som transporterar hit utlänningen att i vissa fall i förhållande till staten svara för den kostnaden.

Som berörs i avsnittet om verkställighet ovan får en utlänning som har kommit hit med fartyg eller luftfartyg och som avvisas eller utvisas av vissa skäl enligt 82 § UtL föras tillbaka till fartyget om det skall avgå omedelbart eller inom den närmaste tiden. Enligt fast praxis avses med den närmaste tiden omkring en vecka. Han får också sättas ombord på ett annat fartyg eller luftfartyg med samma innehavare. Enligt uttalanden i förarbetena till 1954 års utlänningslag (se prop. 1954:41 s. 115), där dessa bestämmelser först infördes i svensk rätt, gäller tidsfristen också när transporten sker med annat fartyg eller flygplan med samma innehavare. Om befälhavaren vägrar att ta emot utlänningen får vite föreläggas honom.

Fartygets eller luftfartygets innehavare är skyldig att utan ersättning föra utlänningen ur Sverige (99 § andra stycket UtIL).

I propositionen föreslås att transportörens kostnadsansvar ökas. Enligt 8 kap. 6 § lagförslaget skall en utlänning som avvisas därför att han saknar pass eller erforderliga tillstånd eller medel för sin hemresa inom i princip obegränsad tid få föras tillbaka till det fartyg eller luftfartyg som han kom med eller sätts ombord på annat fartyg eller luftfartyg med samma ägare eller brukare (transportören). Vidare skall, om det är nödvändigt att bevakningspersonal följer med, även den personalen ges plats på fartyget eller luftfartyget. Utökningen av ansvaret i detta avseende gäller således både den tid under vilken ansvaret kan göras gällande och det antal personer för vilket det kan göras gällande.

Enligt 9 kap. 2 § lagförslaget skall transportören vara skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige samt för kostnaden för resan från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med. Kostnadsansvaret föreslås alltså avse inte bara de fall då transportören skall vara skyldig att bereda utlänningen och eventuell bevakningspersonal plats på sina egna fartyg eller luftfartyg utan även transporter med transportmedel som har annan ägare eller brukare. Transportören skall kunna befrias helt eller delvis från kostnadsansvaret om han kan visa att han haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige eller det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden.

I fyra motioner yrkas avslag på förslaget om utökat kostnadsansvar för transportföretag, nämligen motion Sf36 yrkande 12 av Maria Leissner m. fl., Sf29 yrkande 8 av Lars Werner m. fl. och Sf35 yrkande 1 av Ragnild Pohanka och Eva Goës, medan Hans Göran Franck och Ulla-Britt Åbark i motion Sf30 yrkande 5 (delvis) yrkar avslag på förslaget eller i vart fall att undantag skall göras då utlänningen inför transportören förklarat sig vara asylsökande.

Frågan om transportörens ansvar för återtransport och kostnaden för denna är enligt propositionen (s. 128) nära förbunden med det ökande problemet med dokumentlösheten. Ett ökat ansvar för transportören kan ses som ett medel att på ett relativt tidigt stadium motverka en ytterligare spridning av detta. Begränsningen av ansvaret till återtransport som kan ske inom en mycket kort tid efter ankomsten till Sverige svarar enligt fördragande statsrådets uppfattning inte mot vad som kan antas vara den reella grunden för bestämmelserna. Det väsentliga torde vara om transportören har fört någon till Sverige trots att han vetat eller bort veta att denne saknade rätt att resa hit. Ansvaret bör därför i fortsättningen gälla under i princip obegränsad tid i fall där transportören har en realistisk möjlighet att kontrollera att det förhåller sig så. Flera av avvisningsgrunderna är sådana att det i praktiken är omöjligt för transportören att bedöma om grund för avvisning föreligger. Kostnadsansvar och ansvar för återtransport bör därför endast komma i fråga om avvisning sker på grund av att utlänningen saknar pass eller erforderliga tillstånd eller medel för hemresa, dvs. i princip de fall där avvisningsgrund föreligger enligt 4 kap. 1 och 2 §§ i

lagförslaget. Att medel för hemresa finns måste alltid anses vara fallet om utlännningen har returbiljett.

Förslaget att transportörens kostnadsansvar skall utsträckas till att gälla återresa inte bara med hans eget fartyg eller flygplan utan också med transportmedel som har annan ägare bör enligt propositionen kunna motverka att kostnadsreglerna sätts ur spel. Det förekommer nämligen att vitesföreläggande är verkningslöst eftersom befälhavaren vet att han inte behöver återvända till Sverige eller det i realiteten inte är befälhavaren själv utan ägaren av transportmedlet eller företrädare för denne som vägrar att ta med utlännningen.

Vad beträffar de fall då ersättningskyldigheten skall kunna efterges helt eller delvis bör detta enligt propositionen vara fallet om det i praktiken har varit omöjligt för befälhavaren att genomföra en kontroll, t. ex. vid färjeförbindelser mellan de nordiska länderna eller vid andra transporter där ett mycket stort antal personer skall tas ombord under kort tid. Något ansvar bör inte heller komma i fråga om utlännningen haft falska handlingar, om inte dessa handlingar varit så uppenbart falska att det måste ha upptäckts omedelbart.

Vad gäller invändningen att flygbolagen skulle sakna faktiska möjligheter att företa en effektiv kontroll påpekas i propositionen att regler om straffansvar för de transportörer som befordrar utlännningar utan pass eller visum har införts i en rad länder under senare år. Detta, som inte har ansetts strida mot gällande internationella överenskommelser på området, måste med nödvändighet ha medfört att kontroller redan nu vidtas av bolagen i förhållande till dessa länder. Det är svårt att inse att då inte någon form av motsvarande kontroll skulle kunna vidtas också beträffande resenärer till Sverige. Detta argument har enligt propositionen också bäring på den allvarigare invändningen att ett ökat ansvar för transportörerna kan få till effekt att dessa inte vill eller vågar ta ombord sådana personer som hals över huvud flyr sitt land undan förföljelse och därför inte heller kan skaffa vare sig pass eller erforderliga tillstånd. Denna risk har alltså inte avhållit andra länder från att införa straffsanktioner mot transportföretagen.

Om de föreslagna reglerna skall få önskad effekt kan enligt propositionen kostnadsansvaret inte begränsas till att gälla den sista etappen av en resa, t. ex. med en eller flera flyglinjer till Köpenhamn och ett annat flygbolag mellan Köpenhamn och den svenska slutdestinationen. Det måste i normalfallet ankomma på flygbolagen att sinsemellan reglerna dessa kostnader. Det torde också vara möjligt att i flertalet fall kontrollera handlingarna även vid omstigning till ett nytt flygbolag.

Utskottet vill erinra om att någon begränsning av den tidrymd inom vilken återförande måste ske inte finns i den för luftfarten gällande Chikagokonventionen, och den saknas också i många andra länders lagstiftning. Det kan också finnas anledning framhålla att vid införandet av 1954 års lagstiftning avvisning torde ha skett inom tidrymden en vecka. Uttalandet i det lagstiftningsärendet om tidrymden kan antas ha tillkommit i utlännningens intresse. Det skulle inte få förekomma att en utlännning tvingades vistas på ett fartyg i veckor eller månader i avvaktan på att det lämnade

Sverige. — Chicagokonventionen stadgar att det åligger ett flygbolag att kontrollera att en passagerare innehar de dokument som krävs för inresa i destinationslandet. Enligt konventionen (annex 9, p. 3.35) gäller skyldigheten för en transportör att återföra en passagerare från destinationslandet till dess passageraren definitivt tillåtits komma in i landet. Någon tidsgräns inom vilken återförandet måste ske finns inte i konventionsbestämmelsen.

Utskottet delar bedömningen i propositionen att kraftfulla åtgärder mot dokumentlösheten behövs. Utökade sanktionsregler mot transportörer har, som anförs i propositionen, genomförts i andra länder utan att ha ansetts bryta mot gällande internationella konventioner. Lagrådet har inte haft någon erinran mot förslaget på denna punkt. Utskottet tillstyrker med det anförda bifall till propositionen i denna del och avstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkande 8, Sf30 yrkande 5 i denna del, Sf35 yrkande 1 och Sf36 yrkande 12.

Straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för brott mot olika regler i utlänningslagen finns i 95 – 98 §§ UtL. I 99 a och b §§ finns bestämmelser om påförande av avgift för den som anställer en utlänning utan föreskrivet arbets- eller anställningstillstånd. Bestämmelserna föreslås med nedan angivet undantag i sak oförändrade föras över till den nya lagen.

Fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, böter stadgas för den som genom att dölja en utlänning eller genom annan sådan åtgärd försöker hindra verkställighet av vissa beslut om avvisning eller utvisning om gärningen förövats i vinningssyfte (96 § andra stycket 3 UtL). Samma straff är föreskrivet för den som i vinningssyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller tillstånd till inresa i riket (96 § andra stycket 4 UtL).

I propositionen föreslås att straffmaximum för den sistnämnda gärningen — att i vinningssyfte planlägga eller organisera verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller tillstånd — höjs till två års fängelse.

Enligt propositionen (s. 130) är det angeläget att påföljden för den som i vinningssyfte organiserar utlänningars resor till Sverige utan pass eller tillstånd i stor omfattning är så pass kännbar att den kan ha en avhållande verkan trots de uppenbart mycket höga vinster som går att få. Den föreslagna straffskärpningen tar sikte på de fall då verksamheten bedrivs yrkesmässigt eller i vart fall i mycket stor omfattning och med betydande vinning.

Förslaget om straffskärpning har inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet har inte någon erinran mot förslaget.

I motion Sf536 begär Sten Andersson i Malmö ett tillkännagivande om att det bör straffbeläggas att gömma personer som nekats asyl i Sverige.

I propositionen till den lag varigenom den nuvarande bestämmelsen infördes (prop. 1981/82: 146) framhölls bl. a. att kunskaperna om problemets omfattning och om orsakerna var begränsade, men det ansågs angeläget att

kunna ingripa mot vissa yttringar som döljandet av avvisade personer kunde komma att ta sig. I sitt av riksdagen godkända betänkande (AU 1982/83:3) ansåg arbetsmarknadsutskottet att man borde beakta att det fanns stora variationer beträffande motiven för ett aktivt ingripande i syfte att hindra verkställigheten. I de fall en person ingrep av tvingande medmänskliga bevekelsegrunder ansåg utskottet att andra medel än straffpåföljd borde tillgripas, främst informationsinsatser. — Socialförsäkringsutskottet avstyrkte ett liknande motionsyrkande i sitt betänkande SfU 1983/84:4 med hänvisning till att erfarenheterna av bestämmelsen, som varit i kraft mindre än ett år, borde avvaktas.

Utskottet behandlade därefter ett liknande motionsyrkande i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88:27. Utskottet beklagade därvid att enskilda personer och vissa organisationer medverkade till att utlänningar höll sig gömda för att undgå ett eventuellt avlägsnandebeslut eller för att hindra verkställighet av ett sådant beslut. Utskottet, som beaktade att sådan verksamhet ofta bottnade i ideell övertygelse, ansåg dock att andra medel än straffpåföljd, främst informationsinsatser, i första hand borde tillgripas för att komma till rätta med sådant beteende. Vidare borde enligt utskottets bedömning bl. a. kortare handläggningstider i asylärenden bidra till att göra sådana undanhållanden mindre vanliga.

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning i denna fråga och avstyrker bifall till motion Sf536.

Maria Leissner m. fl. begär i motion Sf36 yrkande 13 ett tillkännagivande om behovet av en redovisning av hur reglerna om straff för den som i vinningssyfte organiserar illegal invandring i Sverige tillämpas.

Utskottet, som vill erinra om att lagrådet förordat en översyn av ansvarsbestämmelserna vid lämpligt tillfälle, anser att någon särskild sådan redovisning som begärs i motionen inte behövs. Utskottet avstyrker bifall till motion Sf36 yrkande 13.

Skyldighet att lämna uppgifter

Socialnämnden skall enligt 19 a § UtL lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden om uppgifterna behövs i ett ärende om uppehållstillstånd. Socialnämnden skall vidare enligt 84 a § UtL lämna ut uppgifter om en utlännings adress om uppgifterna behövs för verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut.

De nämnda skyldigheterna föreslås bli överförda till den nya lagen (11 kap. 6 § första stycket). I de fall en utlänning i ett ärende enligt utlänningslagen åberopar intyg om sin psykiska eller fysiska hälsa, föreslås i propositionen att en skyldighet införs för hälso- och sjukvårdsmyndighet att på begäran av den myndighet som handlägger ärendet lämna upplysningar som kan vara av betydelse för att bedöma uppgifterna i intyget (11 kap. 6 § andra stycket).

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf29 yrkande 13 avslag på förslaget om att socialnämnd eller hälso- eller sjukvårdsmyndighet skall åläggas att lämna ut uppgifter om utlänningen till regeringen, invandrarverket eller polismyndighet. Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrk-

ande 23 ett tillkännagivande att flyktingars sjukjournal skall ha samma sekretesskydd som svenska medborgares.

I specialmotiveringen (s. 211) erinras först om att uppgifter om personliga förhållanden även omfattar rena faktauppgifter som t. ex. om bostadsadress. I fråga om paragrafens andra stycke anges att avsikten med bestämmelsen är att uttrycka en uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen och därmed bryta den sekretess som annars gäller för uppgifter inom hälso- och sjukvården enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen. Med stöd av bestämmelsen skall t. ex. förtroendeläkare i utlänningsärenden ges möjlighet att ta del av sjukhusjournaler etc. om utlännningen åberopar läkarintyg för att få stanna i Sverige. Skyldigheten att lämna uppgifter begränsas till att gälla myndigheter inom hälso- och sjukvården. Privat verksam hälso- och sjukvårdspersonal omfattas alltså inte.

Inom hälso- och sjukvårdsområdet gäller för uppgifter om enskilda hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden ett s. k. omvänt skaderekvisit, dvs. presumtionen är för sekretess (7 kap. 1 § sekretesslagen). Sekretessen inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden är utformad på samma sätt (7 kap. 4 § sekretesslagen).

Beträffande föreliggande sekretessbrytande regler gäller bl. a. följande.

Enligt 1 kap. 5 § sekretesslagen utgör sekretess inte hinder mot att uppgift lämnas ut om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen kan inte åberopas för att hjälpa en annan myndighet att fullgöra sin verksamhet.

Enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen hindrar sekretess inte att uppgift lämnas till annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Den enskilde kan enligt 14 kap. 4 § sekretesslagen efterge sekretessen.

Den s. k. generalklausulen i 14 kap. 3 § sekretesslagen – enligt denna bestämmelse får uppgifter lämnas till myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda – gäller inte för uppgifter på hälso- och sjukvårdsområdet samt inom socialtjänsten.

Utanför tillämpningsområdet för sekretesslagen faller verksamhet vid sjukhus och andra liknande inrättningar som drivs av enskilda.

Utskottet vill till en början konstatera att en uppgiftsskyldighet för socialnämnd i samma utsträckning som gällt hittills behövs, och utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf29 yrkande 13 i denna del.

Utskottet uppfattar yrkandet i motion Sf35 som att det avser avslag på förslaget om skyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndighet att lämna vissa upplysningar.

I frågan om denna skyldighet kan anledning finnas att göra en jämförelse med den skyldighet som finns inom den allmänna försäkringen för dessa myndigheter att lämna uppgifter. En sådan skyldighet föreskrivs i 20 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och i 8 kap. 7 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. I proposition 1980/81:28 om följdlagstiftning till den nya sekretesslagen i fråga om hälso- och sjukvården samt den allmänna försäkringen ansåg föredragande statsrådet att en generell skyldighet för läkare att tillhandahålla försäkringskassor m. fl. uppgifter rörande patienter stred mot de grundläggande principerna om patien-

tens rätt till ett starkt skydd för sin personliga integritet i kontakterna med hälso- och sjukvården men att det samtidigt var viktigt att försäkringskassorna och övriga organ inom den allmänna försäkringen fick tillgång till de uppgifter som är nödvändiga för handläggningen av enskilda ärenden. Att en försäkringskassa med hänvisning till exempelvis integritetsskäl förvägrades ta del av vissa uppgifter fick inte leda till att den enskilde erhöll en ersättning som han inte hade rätt till eller förvägrades en ersättning han hade rätt till. De problem som låg i avvägningen mellan dessa motstridiga intressen borde i allmänhet kunna undvikas. Ibland kunde uppgifterna vara så okontroversiella att de därför kunde lämnas ut utan att försäkra patienten något men, och om den bedömningen inte kunde göras var det oftast möjligt att inhämta den enskildes samtycke. Det kunde emellertid också förekomma fall då den enskilde motsatte sig att läkaren lämnade ut närmare uppgifter om hans tillstånd och om orsakerna till sjukdom m. m. Skälet till att den enskilde motsatte sig kunde emellertid också helt enkelt vara att han med hänsyn till uppgifternas ömtåliga karaktär och sin egen integritet var angelägen om att de inte lämnades ut. Statsrådet erinrade om att de inhämtade uppgifterna åtnjöt sekretesskydd även hos försäkringskassorna och andra myndigheter och att den myndighetsutövning för vilken uppgifterna skulle ligga till grund hade till syfte att tillförsäkra de enskilda ett ekonomiskt skydd samt att om försäkringskassornas verksamhet vore helt beroende av den enskildes samtycke till uppgiftsinhämtande deras verksamhet i praktiken skulle bli mycket svår. I propositionen föreslogs därför att de dittills gällande reglerna om uppgiftslämnande skulle bestå. Med hänvisning till principerna i den nya sekretesslagen anförde statsrådet emellertid följande. Av hänsyn till den enskildes integritet bör hans samtycke inhämtas när uppgifter om honom rekvireras, åtminstone om det är fråga om att inhämta sjukjournaler eller uppgifter av känslig natur. Om den enskilde motsätter sig att vissa uppgifter hämtas in är det särskilt viktigt att överväga om uppgifterna kan antas vara nödvändiga. Ett mer slentrianmässigt uppgiftsinhämtande måste undvikas. En framställning till sjukvården om att få uppgifter bör i förekommande fall innehålla preciseringar, exempelvis om vilken tidsperiod som är av intresse eller frågor avseende vissa sjukdomstillstånd e.d.

Enligt utskottets uppfattning måste ett liknande resonemang kunna föras beträffande inhämtande av uppgifter i utlänningsärenden. Utskottet vill understryka att den enskildes samtycke i första hand bör inhämtas och att ett slentrianmässigt uppgiftsinhämtande måste undvikas.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen i denna del och avstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkande 13 i denna del och Sf35 yrkande 23.

Rättshjälpsfrågor

Rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972:429), RHL, kan lämnas i fyra skilda former, nämligen som allmän rättshjälp, rättshjälp åt misstänkt i

brottmål, rättshjälp genom offentligt biträde samt rådgivning. I utlänningsärenden kan främst bli fråga om allmän rättshjälp och rättshjälp genom offentligt biträde.

Allmän rättshjälp lämnas i princip i varje rättslig angelägenhet där det föreligger behov av sådant bistånd, om inte rättshjälp skall utgå i någon annan form. Den allmänna rättshjälpen innebär att staten betalar den rättssökandes egna kostnader i ärendet, varibland främst märks kostnaden för juridiskt biträde, men den rättssökande är skyldig att efter förmåga själv bidra till kostnaderna genom att betala en avgift. Tillämpningsområdet för allmän rättshjälp anges i 6–8 §§ RHL.

Rättshjälp genom offentligt biträde lämnas i vissa särskilt angivna typer av mål och ärenden bl. a. inom utlänningslagstiftningens område som rör den personliga rörelsefriheten eller den kroppsliga integriteten. Ersättningen till det offentliga biträdet betalas av staten, och denna hjälp är helt kostnadsfri för den enskilde.

Möjligheterna till rättshjälp genom offentligt biträde regleras i 41 och 42 §§ RHL. Sådan rättshjälp kan enligt 41 § RHL beviljas bl. a. i ärenden om avvisning enligt utlänningslagen, dock ej i ärenden hos polismyndighet, om inte anledning föreligger att överlämna ärendet till invandrarverket, och i ärenden om verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna eller hänskjuta ärendet till invandrarverket eller om utlänningen hållits i förvar längre tid än tre dagar. Offentligt biträde skall i dessa fall förordnas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas (42 § RHL).

Frågor om rättshjälp och biträde avgörs enligt huvudregeln i 43 § RHL av den myndighet som handlägger det mål eller ärende som rättshjälpen avser. I vissa ärenden prövas emellertid rättshjälpsfrågorna av rättshjälpsnämnderna. Detta gäller bl. a. utlänningsärenden.

Beviljad rättshjälp med biträdesförordnande i ett ärende gäller intill dess att ärendet har avgjorts och avgörandet har vunnit laga kraft. Reglerna innebär beträffande utlänningsärenden att ett beslut om rättshjälp i ett s. k. grundärende inte omfattar förfarandet i ett s. k. verkställighetsärende. Om det finns anledning att överlämna ett sådant ärende till invandrarverket, måste alltså frågan om rättshjälp prövas på nytt.

I propositionen föreslås att bestämmelserna om under vilka omständigheter rättshjälp skall beviljas skall vara i sak oförändrade. I fråga om omfattningen av beviljad rättshjälp föreslås dock att denna skall gälla tills verkställighet har skett i ärenden om avvisning eller utvisning eller frågan om verkställighet förfallit. Detta innebär att beviljad rättshjälp sålunda enligt propositionen skall omfatta insatser som har avseende på genomförandet av eller hinder för verkställigheten samt även det ärende som en ny ansökan om uppehållstillstånd av den som enligt lagakraftvunnet beslut skall avvisas eller utvisas ger upphov till.

Beslutanderätten i frågor om rättshjälp i utlänningsärenden föreslås flyttad från rättshjälpsnämnderna till de myndigheter, främst invandrarverket, som handlägger ärendet. Är den handläggande myndigheten en polis-

myndighet får myndigheten dock bara bevilja rättshjälp, medan beslut om avslag endast får fattas av rättshjälpsnämnd.

1988/89: SfU19

Flera motioner rör frågan om i vilka fall rättshjälp i form av offentligt biträde skall beviljas.

Bengt Westerberg m. fl. anför i motion Sf502 att ett offentligt biträde till stöd för den asylsökande redan vid första förhöret kan underlätta förhöret och hjälpa den asylsökande att redan då ange sina asylskäl. Motionärerna anser att tillgång till ett offentligt biträde för asylsökande är den viktigaste reformen för större rättssäkerhet vid gränsen, och de begär i yrkande 9 att riksdagen beslutar om sådan rätt till offentligt biträde för alla asylsökande.

Hans Göran Franck m. fl. anför i motion Sf532 (delvis) att möjligheten till offentligt biträde i princip bör omfatta alla ärenden där avvisning av en asylsökande till hemlandet aktualiseras och även andra fall, där behovet av rättshjälp är särskilt påkallat. Motionärerna begär att regeringen lägger fram förslag i dessa avseenden för riksdagen.

Ragnhild Pohanka och Eva Goës begär i motion Sf35 yrkande 5 (delvis) ett tillkännagivande att den asylsökande före en första utfrågning bör få tillgång till offentligt biträde.

Karin Söder anför i motion Sf33 att de fall där fråga är om återsändande till ett första asylland ofta är svårbedömda och att den asylsökande inte alltid är klar över hur han skall kunna föra sin talan. Motionären anser behovet vara uppenbart av offentligt biträde för varje asylsökande även där fråga är om återsändande till ett första asylland, och hon begär ett tillkännagivande härom (yrkande 7).

I frågan om i vilka fall offentligt biträde bör förordnas framhåller föredragande statsrådet i propositionen att utgångspunkten även fortsättningsvis bör vara att ingen asylsökande skall kunna avlägsnas ur riket utan att ha erbjudits bistånd av ett offentligt biträde. I propositionen redogörs för asylutredningens behandling av frågorna om rättshjälp vid direktavvisning av asylsökande. Eftersom utredningen föreslog att alla asylärenden borde behandlas av invandrarverket och inte av polisen, skulle detta få till följd – om ingen ändring gjordes i RHL – att den rätt till offentligt biträde som fanns föreskriven för de till invandrarverket överlämnade ärendena skulle komma att gälla för alla asylärenden, således också dem som dittills avgjorts av polisen. Asylutredningen diskuterade om det fanns någon enkel metod att från lagrummets tillämpningsområde undanta asylärenden som var av den karaktären att en rätt till offentligt biträde dittills inte medgetts och inte heller i fortsättningen borde medges. Asylutredningen fann emellertid att de ärenden där behov av offentligt biträde saknades inte lämpligen kunde avgränsas genom ett undantagsstadgande i 41 § RHL. På samma sätt som gällde för övriga ärendekategorier i lagrummet måste avgränsningen ske genom en särskild behovsprövning av beslutande myndighet för varje särskilt fall. Inte heller fann utredningen tillräckliga skäl föreliggande att ändra presumtionsregeln i 42 § RHL. – I propositionen påpekas att lagutredningen i dessa frågor gjort samma bedömning som asylutredningen, och inte heller föredragande statsrådet anser det vara möjligt att i lagen närmare ange i vilka fall behov av biträde saknas. Även med de änd-

ringar i utlänningslagstiftningen som föreslås kommer behov av biträde att föreligga i flertalet av de avvísings- och utvisningsärenden som skall prövas av invandrarverket i första instans. Presumptionsregeln i 42 § RHL kommer således enligt propositionen fortfarande att avspegla det faktiska behovet.

I vilka fall offentligt biträde skall förordnas får alltså liksom hittills bli en fråga om tillämpningen i det enskilda fallet. När invandrarverket i fortsättningen skall besluta om avvísning med omedelbar verkställighet, dvs. motsvarigheten till dagens direktavvisningar, måste det enligt vad som uttalas i propositionen (s. 135) vara uppenbart att grund för asyl inte föreligger och att uppehållstillstånd inte heller skall beviljas på annan grund. Det får i dessa fall inte föreligga behov av utredning om förhållandena, saken måste vara uppenbar utan närmare undersökningar. I dessa fall torde det enligt statsrådets bedömning också som regel kunna antas att behov av offentligt biträde saknas, men undantag härifrån kan föreligga. Enligt uttalandena i propositionen bör offentligt biträde kunna förordnas om det är fråga om avvísning till hemlandet utom i de fall där det är fråga om stabila demokratier präglade av rättskultur i svensk mening. Offentligt biträde bör också förordnas i övriga fall, såvitt det inte är fråga om att sända utläningen till ett tredjeland där risken för förföljelse och vidarevändande till land där förföljelse kan inträffa måste betraktas som utesluten. Offentligt biträde bör vidare alltid förordnas då det är fråga om asylsökande som till följd av minderårighet, sjukdom eller annat liknande skäl inte ens med tolk kan förväntas föra sin talan på ett ur rättssäkerhetssynpunkt betryggande sätt. – Liksom hittills bör enligt propositionen i princip rätt till biträde föreligga redan under polisutredningen utom i de fall där polismyndigheten själv har att besluta om avvísning och utläningen inte hålls i förvar eller har hållits i förvar mindre tid än tre dygn. I propositionen påpekas också att i regel naturligtvis viss utredning måste göras innan det kan avgöras om biträde skall förordnas.

Motion Sf532 i vad den avser förslag om offentligt biträde åt asylsökande får enligt utskottets mening anses tillgodosedd genom propositionen.

Utskottet delar den i propositionen uttalade uppfattningen om svårigheten att närmare ange i vilka fall offentligt biträde skall förordnas i utlänningsärenden. De bedömningar som görs i propositionen om i vilka fall sådant biträde skall förordnas är enligt utskottets uppfattning väl avvägda. Som påpekas i propositionen måste i regel viss utredning göras innan frågan om biträde aktualiseras. Sålunda behövs i varje fall någon utredning för att avgöra att ett ärende över huvud taget kan röra asyl. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att ett biträde kommer in i ett asylärende så tidigt som möjligt. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Sf502 yrkande 9, Sf35 yrkande 5 i denna del och Sf33 yrkande 7.

I motionerna Sf29 yrkande 18 av Lars Werner m. fl. och Sf35 yrkande 7 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës yrkas avslag på förslaget att flytta beslutanderätten från rättshjälpsnämnden.

Fördelarna med att flytta över beslutanderätten i rättshjälpsfrågor till

invandrarverket är dels att handläggningstiderna därigenom kan förkortas eftersom en myndighet mindre behöver sätta sig in i ärendet, dels att problemet med hur besluten skall fattas i brådskande fall blir löst, eftersom invandrarverket kommer att ha en jourverksamhet för ärenden om avvisning med omedelbar verkställighet. Utskottet anser liksom föredragande statsrådet att dessa fördelar är så stora att de väger över principiella betänkligheter mot att låta den myndighet som kan upplevas som motpart till den enskilde handha frågan om biträdesförordnande. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf29 yrkande 18 och Sf35 yrkande 7.

I motion Sf502 yrkande 10 av Bengt Westerberg m. fl. begärs att allmän rättshjälp skall gälla vid överklagande av beslut om flyktingstatus och för utfärdande av resedokument. Enligt motionärerna har möjlighet till sådan rättshjälp tidigare funnits men försvunnit efter ett beslut av besvärsnämnden för rättshjälp. Motionärerna hävdar att den asylsökandes rättsskydd sålunda har urholkats utan att några beslut härom har fattats av riksdagen.

Rätten till flyktingförklaring regleras i 16 § UtL. Endast den som är flykting enligt definitionen i 3 § UtL (konventionsflykting) och har fått uppehållstillstånd på den grunden kan få flyktingförklaring. Utfärdande av resedokument (5 § UtIF) förutsätter likaledes att utlänningens flyktingstatus är fastställd. Flyktingförklaring och resedokument utfärdas av invandrarverket vars beslut kan överklagas till regeringen. Denna ordning föreslås inte ändrad genom det nya lagförslaget.

I det beslut av besvärsnämnden för rättshjälp (nr 436/86) som motionärerna torde avse gällde frågan rättshjälp vid besvär över invandrarverkets beslut i fråga om resedokument och flyktingförklaring. I beslutet avlog nämnden begäran om allmän rättshjälp med hänvisning bl. a. till att utredningsskyldighet föreligger för förvaltningsmyndigheter och att behov av bistånd genom allmän rättshjälp hos sådana myndigheter därför inte anses föreligga annat än i undantagsfall.

Besvärsnämnden har härefter i andra beslut (se främst nr 276/88) beviljat rättshjälp i ärenden av det nu aktuella slaget.

Såsom justitieutskottet uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande JuU 1987/88:21 över proposition 1987/88:73 om förbättringar i rättshjälpssystemet får de nuvarande reglerna – rätt tillämpade – anses ge tillräckliga möjligheter till allmän rättshjälp i de ärenden som avses. Socialförsäkringsutskottet avstyrker därför bifall till motion Sf502 yrkande 10.

Terroristbestämmelserna

Mot bakgrund av den internationella terrorismen och de våldshandlingar med politiska motiv som då förekommit i Sverige antogs år 1973 lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund, den s. k. terroristlagen. Lagen var tidsbegränsad, men giltighetstiden förlängdes senare till utgången av år 1975. En del av terroristlagens regler överfördes därefter till utlänningslagstiftningen medan reglerna om användningen av tvångsmedel överfördes till lagen

(1975: 1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall, spaningslagen. Spaningslagen är tidsbegränsad och gäller för närvarande till utgången av år 1989.

De grundläggande terroristbestämmelserna finns i 30 och 47 §§ UtL. Flertalet av de regler som tillämpas under handläggningen av terroristärenden är desamma som gäller i övriga utlänningsärenden. I princip är det fråga om särbestämmelser i två avseenden. För det första anges särskilda grunder för att avvisa eller utvisa en utlänning. För det andra är det regeringen som fattar beslut i ärendena.

De omständigheter som skall föreligga för att ett ingripande skall kunna göras enligt terroristbestämmelserna är följande. En utlänning som kommer till Sverige skall enligt 30 § UtL avvisas, om det finns grundad anledning att anta att han tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som, med hänsyn till vad som är känt om gruppens verksamhet, kan befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften och därvid begå sådana gärningar här i riket. Det skall dessutom med hänsyn till vad som är känt om utlännings föregående verksamhet eller i övrigt föreligga fara för att han här i riket medverkar till sådana handlingar. Enligt 47 § UtL får en utlänning utvisas, om det föreligger sådana omständigheter som anges i 30 § UtL.

Innan regeringen fattar beslut om att avvisa eller utvisa en presumtiv terrorist skall en förhandling hållas vid domstol. Domstolen skall inte fatta några beslut i själva saken eller avge något yttrande, utan protokollet från förhandlingen ingår i regeringens beslutsunderlag. Vid förhandlingen – liksom i ärendet i dess helhet – har utlännings rätt till offentligt biträde. Det allmännas intresse tillvaratas av ett s. k. allmänt ombud som skall medverka till att frågorna blir belysta på ett allsidigt och uttömmande sätt. Till allmänt ombud utses normalt rikspolisstyrelsen. Innan regeringen fattar sitt beslut skall i allmänhet statens invandrarverk avge yttrande i ärendet.

Regeringens beslut att avvisa eller utvisa en presumtiv terrorist kan inte överklagas. Regeringen är emellertid skyldig att i de fall där beslutet inte kan verkställas ompröva sitt beslut när det finns skäl till det (73 § UtL).

Ett beslut att avvisa eller utvisa en presumtiv terrorist, liksom andra utlämningar, får i princip inte verkställas, om det föreligger verkställighets hinder enligt 77–80 §§ UtL. Ett beslut om avvisning eller utvisning meddelas emellertid också i dessa fall. Beslutet skall då förenas med ett uttryckligt förordnande att det tills vidare inte får verkställas. Även detta förordnande skall – liksom avvisnings- eller utvisningsbeslutet – omprövas när det finns skäl till det.

Om ett meddelat avvisnings- eller utvisningsbeslut beträffande en presumtiv terrorist inte kan verkställas, kan regeringen föreskriva anmälningsplikt samt inskränkningar och villkor i fråga om utlännings vistelseort, byte av bostad och anställning (74 § UtL). Det är villkor enligt dessa föreskrifter som allmänt kommit att kallas ”kommunarrest”. Utlänningen kan i dessa fall också bli föremål för en viss kontroll och övervakning enligt den tidigare nämnda spaningslagen under sin vistelse i Sverige. T. ex. kan polisen besluta om husrannsakan och domstol om telefonavlyssning.

Regeringen skall årligen i en skrivelse till riksdagen redovisa hur terroristlagstiftningen tillämpas. Regeringen redogör för spaningslagens tillämpning i samband med proposition om förlängd giltighetstid av lagen.

Terroristbestämmelserna är för närvarande föremål för översyn inom en parlamentarisk kommitté. Kommittén har i uppdrag att göra en genomgripande översyn av reglerna om avvísning och utvisning av utlänningar som kan befaras medverka i terroristhandlingar här i landet samt reglerna i spaningslagen. Översynen bör enligt direktiven (dir. 1988:49) avse både reglernas effektivitet som ett skydd mot terrorismen och deras utformning från rättssäkerhetssynpunkt. Kommitténs arbete bör slutföras före utgången av år 1989.

I propositionen föreslås bestämmelserna från utlänningslagen och i spaningslagen överföras i huvudsak oförändrade till en ny lag, lagen om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen). Den nya lagen föreslås emellertid till skillnad från spaningslagen inte vara tidsbegränsad. Genom de redogörelser för tillämpningen av såväl UtlL:s terroristbestämmelser som spaningslagen som regeringen ålagt att årligen redovisa till riksdagen tillgodoses enligt propositionen (s. 140) behovet av riksdagens insyn och kontroll, varför något avgörande hinder mot att spaningslagens regler permanentas inte föreligger. I sammanhanget hänvisas vidare till den pågående översynen av terroristlagstiftningen, och den föreslagna nya lagen antas därför få en mycket begränsad giltighetstid.

Förslaget om överförande av utlänningslagens terroristbestämmelser och spaningslagen till en ny lag har inte föranlett några motionsyrkanden, och utskottet tillstyrker bifall till propositionen i denna del. Den i lagens rubrik inom parentes angivna benämningen bör emellertid anges i obestämd form.

Beträffande innehållet i utlänningslagens terroristbestämmelser finns emellertid flera under allmän motionstid väckta motioner.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf510 yrkande 3 att översynen av utlänningslagen skall leda till att den s. k. terroristparagrafen stryks.

I tre motioner, Sf528 av Stig Gustafsson m. fl., Sf539 yrkande 1 av Lola Björkquist och Karl-Göran Biörsmark och Sf542 av Jill Lindgren och Per Gahrton, framställs yrkanden om upphävande eller ändring av bestämmelserna om s. k. kommunarrest. Inger Schörling m. fl. begär i motion Sf545 yrkande 9 ett beslut att terroristbestämmelserna skall tillämpas enbart efter individuell prövning i domstol.

Lola Björkquist och Karl-Göran Biörsmark begär i motion Sf539 yrkande 2 ett tillkännagivande om att terroristlagstiftningskommittén bör få tilläggsdirektiv att komma med förslag om hur den parlamentariska insynen vad gäller regeringens beslut i terroristärenden skall kunna förbättras.

Lars Werner m. fl. begär i motion Sf531 en redogörelse för vad som ligger till grund för terroriststämpeln på kurder i Sverige, vad de kommunarresterade anklagas för och vilka bevis som åberopas när kurder anklagas för mordet på Olof Palme. Lars Werner m. fl. begär också i motion 1987/88:U521 yrkande 3 åtgärder för att begränsa de skadeverkningar

som den kurdiska folkgruppen i Sverige åsamkats i samband med jakten på Olof Palmes mördare.

Utskottet behandlade motionsyrkanden rörande den s. k. kommunarresten och om den parlamentariska insynen i regeringens handläggning av terroristärenden i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SfU6. I betänkandet lämnades en närmare redogörelse för terroristlagstiftningskommitténs direktiv, och utskottet avstyrkte bl. a. med hänsyn till kommitténs arbete de föreliggande motionsyrkandena. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och avstyrker bifall till motionerna Sf528, Sf539 yrkandena 1 och 2, Sf542 och Sf545 yrkande 9. Utskottet anser inte heller att riksdagen nu bör göra något uttalande, huruvida någon av terroristbestämmelserna bör avskaffas, utan utskottet anser att den pågående översynen av terroristlagstiftningen bör avvaktas. Med detta avstyrks bifall även till motion Sf510 yrkande 3.

Av motion Sf531 framgår inte om den redogörelse som motionärerna begär om vad de kommunarresterade anklagas för avser anklagelser till grund för terroriststämpeln eller anklagelser i samband med mordet på Olof Palme. I vad motionen avser begäran om en redogörelse för vad som ligger till grund för terroriststämpel av vissa kurder i Sverige anser utskottet att frågan om hur mycket som kan redovisas av bakgrunden till regeringens beslut i terroristärenden hänger samman med terroristlagstiftningskommitténs uppdrag och avstyrker med hänvisning till översynen bifall till motion Sf531 i denna del. Frågan om redovisning av material i förundersökningen om mordet på Olof Palme bör enligt utskottets uppfattning bedömas enligt vanliga regler om förundersökningsmaterial, och utskottet finner ingen anledning till åtgärd beträffande motion Sf531 i denna del.

I fråga om de skador och det obehag som kurder i Sverige åsamkats i samband med åtgärder under utredningen av mordet på Olof Palme delar utskottet motionärernas uppfattning att fokuseringen på kurder i samband med utredningen riskerade att drabba alla kurder i Sverige och att detta var djupt olyckligt för den kurdiska folkgruppen i Sverige. Utskottet anser emellertid att skadeverkningarna bäst motverkas genom en fortgående opinionsbildning ute i samhället och avstyrker att riksdagen skulle vidta någon speciell åtgärd med anledning av motion 1987/88: U521 yrkande 3.

Lagförslagen

Vissa av de lagar som föreslås ändrade har i andra sammanhang ändrats genom beslut av riksdagen, och förslagen bör jämkas i enlighet härmed. Utskottet framlägger därför i bilaga 2 nya förslag till ändring i vissa lagar.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *viserings skyldighet som grundregel* att riksdagen med bifall till proposition 1988/89: 86 och med avslag på motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 9 och 1988/89: Sf36 yrkande 1 antar 1 kap. 3 § förslaget till utlänningslag,

2. beträffande *flyktingar och visering*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 5 och 1988/89: U511 yrkande 1,

3. beträffande *visering för chilenska medborgare*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 6, 1988/89: Sf541 yrkande 1 och 1988/89: U511 yrkande 2,

4. beträffande *information om flyktingar och visering*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf502 yrkande 7,

5. beträffande *uppehållstillstånd för make/maka*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf37, 1988/89: Sf506 och 1988/89: Sf530,

6. beträffande *uppehålls- och arbetstillstånd i vissa fall*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf373 yrkande 1 och 1988/89: Sf535,

7. beträffande *arbetsgivaranmälningar*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf547 yrkande 9,

8. beträffande *arbete m. m. för asylsökande*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 25, 1988/89: Sf504, 1988/89: Sf508, 1988/89: Sf545 yrkande 14 och 1988/89: Sf547 yrkande 10,

9. beträffande *återkallelse av tillstånd*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1988/89: Sf29 yrkande 10 antar 2 kap. 9 och 10 §§ förslaget till utlänningslag,

10. beträffande *de facto-flyktingar*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf547 yrkande 1,

11. beträffande *asyl för homosexuella*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf524 yrkande 1,

12. beträffande *internationellt initiativ för homosexuella flyktingar*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf524 yrkande 2,

13. beträffande *s. k. krigsflyktingar*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 10 och 1988/89: Sf36 yrkande 2,

14. beträffande *asyl för krigsvägrare*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf32 yrkande 1,

15. beträffande *flyktingkvoten m. m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf34 yrkande 3,

16. beträffande *praxisredovisning av asylfall*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf33 yrkande 1,

17. beträffande *riktlinjer för bevisvärdering*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf33 yrkande 3,

18. beträffande *principen om första asylland*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf32 yrkande 2, 1988/89: Sf35 yrkande 22 och 1988/89: Sf502 yrkande 11,

19. beträffande *viss tillämpning av första asylland-principen*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 11 och 1988/89: Sf35 yrkande 21,

20. beträffande *direktavvisning av polismyndighet*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf32 yrkande 3 och 1988/89:Sf502 yrkande 8,
21. beträffande *upplysning om rätten att söka asyl*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf35 yrkande 4,
22. beträffande *asylnämnder som första beslutsinstans*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf545 yrkandena 1–3 och 7 i denna del,
23. beträffande *förhör med asylsökande*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf29 yrkande 20, 1988/89:Sf35 yrkande 3, 1988/89:Sf36 yrkande 3 och Sf501,
24. beträffande *barnutredningar*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf362 i denna del, 1988/89:Sf502 yrkande 19 och 1988/89:Sf545 yrkandena 10 och 11,
25. beträffande *muntlig handläggning*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf29 yrkande 19, 1988/89:Sf30 yrkande 2, 1988/89:Sf35 yrkande 19 och 1988/89:Sf538 yrkande 1,
26. beträffande *tolkar*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf34 yrkande 4 i denna del och 1988/89:Sf35 yrkande 5 i denna del,
27. beträffande *joursystem för jurister*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf34 yrkande 4 i denna del, 1988/89:Sf35 yrkande 6 och 1988/89:Sf532 i denna del,
28. beträffande *delbeslut*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1988/89:Sf30 yrkande 3 i denna del antar 3 kap. 6 § förslaget till utlänningslag,
29. beträffande *motivering av beslut*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf502 yrkande 12,
30. beträffande *förordnande om sekretess*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1988/89:Sf30 yrkande 3 i denna del antar förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
31. beträffande *förvar av vuxna m. m.*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89:Sf29 yrkandena 2 och 3, 1988/89:Sf30 yrkande 4 i denna del, 1988/89:Sf35 yrkande 12, 1988/89:Sf36 yrkandena 6 och 7 och 1988/89:Sf545 yrkande 6 i denna del antar 6 kap. 2 och 4–15 §§ förslaget till utlänningslag,
32. beträffande *förvar av barn*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89:Sf29 yrkandena 4 och 5, 1988/89:Sf30 yrkande 4 i denna del, 1988/89:Sf31, 1988/89:Sf33 yrkande 5, 1988/89:Sf35 yrkande 13, 1988/89:Sf36 yrkande 8, 1988/89:Sf502 yrkande 21 och 1988/89:Sf545 yrkande 6 i denna del antar 6 kap. 3 § förslaget till utlänningslag,

33. beträffande *statistik över beslut om förvar av barn*
att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf29 yrkande 6,

34. beträffande *utformningen av förvar av barn*
att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf34 yrkandena 1 och 2,

35. beträffande *behandling av förvarstagna*
att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf502 yrkande 14,

36. beträffande *kroppsvsitation*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 7, 1988/89: Sf30 yrkande 5 i denna del, 1988/89: Sf35 yrkande 11 och 1988/89: Sf36 yrkande 4 antar 5 kap. 2 § förslaget till utlänningslag.

37. beträffande *omhändertagande av returbiljetter*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf30 yrkande 5 i denna del, 1988/89: Sf35 yrkande 2 och 1988/89: Sf36 yrkande 5 antar 5 kap. 4 § förslaget till utlänningslag,

38. beträffande *anteckning om oklar identitet*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 14, 1988/89: Sf35 yrkande 14 och 1988/89: Sf36 yrkande 9,

39. beträffande *bestämmande av den asylsökandes identitet*
att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf547 yrkande 3,

40. beträffande *utredning om instansordning m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf30 yrkande 1 och 1988/89: Sf502 yrkande 29,

41. beträffande *omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 1 och 12, 1988/89: Sf33 yrkande 4, 1988/89: Sf35 yrkandena 8 och 16, 1988/89: Sf36 yrkande 11, 1988/89: Sf362 i denna del och 1988/89: Sf545 yrkande 7 i denna del antar 8 kap. 7 och 8 §§ förslaget till utlänningslag,

42. beträffande *tidsfrister för verkställighet*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 15 och 16, 1988/89: Sf35 yrkande 15, 1988/89: Sf36 yrkande 10 och 1988/89: Sf502 yrkande 15 antar 8 kap. 12 § förslaget till utlänningslag,

43. beträffande *familjesplittring vid verkställighet*
att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf502 yrkande 18,

44. beträffande *ny prövning vid verkställighet*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1988/89: Sf29 yrkande 9 antar 2 kap. 5 § förslaget till utlänningslag,

45. beträffande *behandling av ny ansökan*
att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf33 yrkande 6,

46. beträffande *inhibition*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 17 och 1988/89: Sf35 yrkandena 17 och 18 antar 8 kap. 9 och 10 §§ förslaget till utlänningslag,

47. beträffande *preskription*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion-

erna 1988/89: Sf35 yrkande 20 antar 8 kap. 15 § förslaget till lag om utlänningslag,

1988/89: SfU19

48. beträffande *transportörers kostnadsansvar*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 8, 1988/89: Sf30 yrkande 5 i denna del, 1988/89: Sf35 yrkande 1 och 1988/89: Sf36 yrkande 12 antar 8 kap. 6 § och 9 kap. 2 § förslaget till utlänningslag,

49. beträffande *straffansvar*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf536,

50. beträffande *tillämpningen av viss straffbestämmelse*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf36 yrkande 13,

51. beträffande *socialnämnds uppgiftsskyldighet*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1988/89: Sf29 yrkande 13 i denna del antar 11 kap. 6 § första stycket förslaget till utlänningslag,

52. beträffande *uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndighet*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 13 i denna del och 1988/89: Sf35 yrkande 23 antar 11 kap. 6 § andra stycket förslaget till utlänningslag,

53. beträffande *offentligt biträde till asylsökande*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf33 yrkande 7, 1988/89: Sf35 yrkande 5 i denna del, 1988/89: Sf502 yrkande 9 och 1988/89: Sf532 i denna del,

54. beträffande *beslut om rättshjälp*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 18 och 1988/89: Sf35 yrkande 7 antar det av utskottet i bilaga 2 punkt 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1989:000) om ändring i rättshjälplagen (1972:429),

55. beträffande *rättshjälp i ärenden om flyktingförklaring m. m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf502 yrkande 10,

56. beträffande *kommunarrest*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Sf510 yrkande 3, 1988/89: Sf528, 1988/89: Sf539 yrkande 1, 1988/89: Sf542 och 1988/89: Sf545 yrkande 9,

57. beträffande *parlamentarisk insyn*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf539 yrkande 2,

58. beträffande *bakgrund till terroriststämpling*

att riksdagen avslår motion 1988/89: Sf531,

59. beträffande *åtgärder för den kurdiska folkgruppen*

att riksdagen avslår motion 1987/88: U521 yrkande 3,

60. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen

dels antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. utlänningslag i vad förslaget inte berörts ovan under momenten 1, 9, 28, 31, 32, 36 37, 41, 42, 44, 46–48, 51 och 52,

2. lag om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen) med den ändringen att i rubriken ordet "terroristlagen" skall bytas ut mot "terroristlag".

3. lag om tillstånd för anställning på fartyg med den ändringen att i 3 § ordet "sjömansförmedling" skall bytas ut mot "sjöarbetsförmedling",
4. lag om ändring i lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,
5. lag om ändring i lagen (1971: 176) om vissa internationella sanktioner,
6. lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.,
7. lag om ändring i lagen (1988: 153) om bistånd åt asylsökande m.fl.,
8. lag om ändring i datalagen (1973: 289),
9. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),
10. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973: 1173),
dels antar de av utskottet i bilaga 2 framlagda förslagen till
  1. lag om ändring i lagen (1989:000) om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429), (punkt 1),
  2. lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
  3. lag om ändring i lagen (1989: 000) om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
  4. lag om ändring i lagen (1989: 000) om ändring i lagen (1989: 15) om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Stockholm den 19 maj 1989

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Hans Dau (m), Margó Ingvarsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Maud Björnemalm (s), Christina Pettersson (s), Bertil Persson (m), Maria Leissner (fp) och Marianne Jönsson (c).

Reservationer

1. Viseringsskyldighet som grundregel (mom. 1)

Sigge Godin (fp), Ragnild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar bedömningen i propositionen att huvudregler bör anges i lag och mindre betydelsefulla undantag i förordning. Utskottet anser emellertid att viseringsfrihet bör gälla som huvudregel och att viseringsskyldighet bör föreskrivas i undantagsfall.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *viseringsskyldighet som grundregel*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 9 och

1988/89:Sf36 yrkande 1 och med anledning av proposition 1988/89:86 antar 1 kap. 3 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

1988/89:SfU19

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

1 kap.
3 §

En utlänning som reser in i eller vistas i Sverige skall ha visering, om inte utlänningen har uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på visering.

Regeringen får föreskriva att utlänningar inte utan tillstånd får resa in i Sverige. Tillstånd, som ej skall ges som uppehållstillstånd, ges som visering.

2. Flyktingar och visering, visering för chilenska medborgare och information om flyktingar och visering (mom. 2, 3 och 4)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "Sf541 yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Reglerna för visum är avsedda för besök av tillfällig karaktär i ett land. Den som har tänkt sig att stanna mer varaktigt i ett annat land har därför inte rätt att få visum utan skall begära uppehållstillstånd. Den som begär uppehållstillstånd på grund av flyktingskap eller av flyktingliknande skäl begär asyl. För en asylsökande behövs enligt vad riksdagen bestämt inte visum. En asylsökande skall alltid prövas av invandrarverket och kan inte beviljas av svensk beskickning i utlandet. Det är därför enligt utskottets mening oacceptabelt att regeringen genom överenskommelser med DDR hindrar flyktingar som saknar inresevisum till Sverige att komma hit. Därigenom frångår regeringen vad riksdagen har slagit fast om att flyktingpolitiken skall vara human och generös och att asylbestämmelserna skall tillämpas i enlighet med Sveriges internationella förpliktelser. Det i praktiken gällande viseringstvånget för flyktingar som söker sig till Sverige via DDR måste därför upphöra och DDR på lämpligt sätt informeras om att asylsökande inte behöver ha visum för att resa in i Sverige.

Det nyligen införda visumtvånget för chilensare försvårar för den som behöver fly från Chile att söka asyl i Sverige och kan därför enligt utskottets uppfattning inte godtas. Detsamma gäller försök över huvud taget att med hjälp av visumtvång hindra asylsökande att komma till Sverige.

Regeringen bör på lämpligt sätt informera berörda länder och transportföretag om att asylsökande inte avkrävs visum för att resa in i Sverige.

Det anförda bör med bifall till motion Sf502 yrkandena 5, 6 och 7 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också syftet med motionerna U511 och Sf541 yrkande 1.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande flyktingar och visering

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 5 och med anledning av motion 1988/89: U511 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1988/89: SfU19

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *visering för chilenska medborgare*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 6, 1988/89: U511 yrkande 2 och 1988/89: Sf541 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *information om flyktingar och visering*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf502 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Uppehållstillstånd för make/maka (mom. 5)

Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Maria Leissner (fp) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "I det" och slutar med "och Sf530." bort ha följande lydelse:

Utlänningslagstiftningens regler om uppskjuten invandringsprövning har tillkommit för att hindra skenäktenskap. Den s. k. tvåårsregeln innebär emellertid att en utländsk kvinna i ett äktenskap eller ett samboförhållande blir starkt beroende av den svenska mannen för sin rätt att få stanna i Sverige. I sin nuvarande utformning och tillämpning kan regeln enligt utskottets uppfattning bidra till att misshandlade och förnedrade invandrar kvinnor utvisas till en utsiktslös framtid i hemlandet. Utskottet anser därför att regeln bör ses över.

Det anförda bör med anledning av motionerna Sf37, Sf506 och Sf530 ges regeringen till känna.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *uppehållstillstånd för make/maka*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89: Sf37, 1988/89: Sf506 och 1988/89: Sf530 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Arbete m. m. för asylsökande (mom. 8)

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 10." bort ha följande lydelse:

Såsom framhållits bl. a. i motionerna Sf504 och Sf547 utsätts asylsökande för mycket stora påfrestningar under en påtvingad ibland årslång sysslolöshet medan de väntar på uppehållstillstånd. I allmänhet är de asylsökande inställda på att skapa sig en ny framtid och försörja sig genom eget arbete. I stället hamnar de i en beroendesituation som de inte kan påverka.

En del svenska medborgare uppfattar också de asylsökandes sysslolöshet som ett hot mot den egna välfärden, och det är inte allmänt känt att en asylsökande förmenas rätten att själv arbeta för sitt uppehälle.

Utskottet anser därför att – i de fall det står klart att de asylsökandes fall skall tas upp till utredning om uppehållstillstånd – ett tidsbegränsat arbetstillstånd bör kunna ges. Regeringen bör meddela sådana föreskrifter i utlänningsförordningen att detta blir möjligt.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *arbete m. m. för asylsökande*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Sf504 och 1988/89:Sf547 yrkande 10 och med anledning av motionerna 1988/89:Sf502 yrkande 25, 1988/89:Sf508 och 1988/89:Sf545 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Arbete m. m. för asylsökande (mom. 8)

Sigge Godin och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 10." bort ha följande lydelse:

De långa väntetiderna blir mer destruktiva än nödvändigt för asylsökande på grund av att de inte får lov att arbeta under tiden. Flertalet asylsökande får efter beslut lov att stanna i Sverige. Utskottet anser att det skulle vara en stor fördel för dem och en god början på vistelsen i Sverige om de kunde arbeta under väntetiden. Integreringen i samhället underlättas och självkänslan stärks av att kunna göra nytta och få del av en arbetsgemenskap. En mycket negativ följd av kombinationen långa väntetider och förbud mot att arbeta är att många svenskar reagerar mot att de asylsökande "lever på det sociala".

Enligt utskottets mening är den bästa lösningen på detta problem att radikalt korta väntetiderna. Regeringen bör emellertid också pröva möjligheterna att tillåta beredskapsarbete under väntetiden. Inom ramen för svenskundervisning bör också studier och arbete kunna varvas.

Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *arbete m. m. för asylsökande*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf502 yrkande 25 och med anledning av motionerna 1988/89:Sf504, 1988/89:Sf508, 1988/89:Sf545 yrkande 14 och 1988/89:Sf547 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Arbete m. m. för asylsökande (mom. 8)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 10." bort ha följande lydelse:

Rätten till arbete måste enligt utskottets uppfattning gälla även asylsö-

kande. De bör under väntetiden kunna få undervisning varvad med arbetslivspraktik. Detta bör ges regeringen till känna.

1988/89: SfU19

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *arbete m. m. för asylsökande*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf545 yrkande 14 och med anledning av motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 25, 1988/89: Sf504, 1988/89: Sf508 och 1988/89: Sf547 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Återkallelse av tillstånd (mom. 9)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning kan den presumtion för återkallelse av uppehållstillstånd när en asylsökande lämnat felaktiga uppgifter om sin identitet som föreslås i propositionen inte godtas. De nuvarande reglerna om återkallelse bör i stället behållas.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *återkallelse av tillstånd*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 10 och med anledning av propositionen

dels avslår 2 kap. 9 § förslaget till utlänningslag,

dels antar 2 kap. 10 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

2 kap.

10 §

Visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd får återkallas, om utlänningen medvetet har lämnat *andra* oriktiga uppgifter *än* om sin identitet eller medvetet har förtigit omständigheter som varit av betydelse för att få tillståndet. Återkallelse får även ske om det finns andra särskilda skäl, i fråga om uppehållstillstånd dock endast om utlänningen ännu inte har rest in i Sverige.

Visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd får återkallas, om utlänningen medvetet har lämnat *eller annat* oriktiga uppgifter om sin identitet eller medvetet har förtigit omständigheter som varit av betydelse för att få tillståndet. Återkallelse får även ske om det finns andra särskilda skäl, i fråga om uppehållstillstånd dock endast om utlänningen ännu inte har rest in i Sverige.

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Sf547 yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att den nya lagens utformning ger ett mera strikt uttryck än tidigare för vem som har rätt till asyl. Vidare anser utskottet det väsentligt med hänsyn tagen till det internationella integrationsarbetet att det i beslutet om asyl klart framgår vilka flyktingar som är konventions- resp. de facto-flyktingar. Den nya lagen synes ge klara riktlinjer för detta, och utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf547 yrkande 1.

9. Internationellt initiativ för homosexuella flyktingar (mom. 12)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvarðsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utskottet anser" och på s. 27 slutar med "motion Sf524." bort ha följande lydelse:

Möjligheterna för förföljda homosexuella att få stanna i länder dit de flyr är ofta begränsade därför att länderna diskriminerar dem i sin lagstiftning. Utskottet anser därför att det behövs ett svenskt initiativ på internationell nivå för att lösa frågorna om homosexuella flyktingar. Detta bör med bifall till motion Sf524 yrkande 2 ges regeringen till känna.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

12. beträffande *internationellt initiativ för homosexuella flyktingar* att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf524 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. S. k. krigsflyktingar (mom. 13)

Sigge Godin (fp), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "I fråga om" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Många av världens flyktingar har flytt undan krig eller inbördeskrig, där deras eller deras familjs personliga säkerhet varit i fara. Dessa människor kan enligt utskottets uppfattning behöva ett starkare skydd än det de får genom nuvarande regler om uppehållstillstånd av humanitära skäl. Utskottet anser därför att regeringen, såsom anförs i motion Sf36, bör överväga hur de som flyr från krig och inbördeskrig skulle kunna omfattas av asylreglerna och därefter lägga fram ett förslag härom för riksdagen. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motion Sf35 yrkande 10.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *s. k. krigsflyktingar* att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf36 yrkande 2 och med

11. Flyktingkvoten m. m. (mom. 15)

Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Maria Leissner (fp) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "Sf34 yrkande 3." bort ha följande lydelse:

UNHCR och andra internationella hjälporganisationer har listor över människor som behöver lämna sitt land omgående och få komma till ett land där de skulle åtnjuta skydd. Enligt utskottets mening skulle Sverige i dag på ett mera aktivt sätt genom våra beskickningar kunna hjälpa dessa människor att lämna sitt land och få en fristad här. Härvid bör också den nuvarande flyktingkvoten ökas. Detta bör med bifall till motion Sf34 yrkande 3 ges regeringen till känna.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *flyktingkvoten m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf34 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Praxisredovisning av asylfall (mom. 16)

Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Maria Leissner (fp) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "Sf33 yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utlänningslagen är en typisk ramlag, vilket innebär att många bestämmelser är generellt utformade och får sin speciella innebörd genom bl. a. tolkning. Riksdagen måste därför enligt utskottets mening ges tillfälle att noga följa successiva förändringar av praxis i strid med lagstiftningens avsikter. Detta bör ske genom att invandrarverket sammanställer och redovisar tillämpad praxis. Behovet av en sådan redogörelse är också stort både för asylsökande själva och för deras advokater och ombud.

Det anförda bör med bifall till motion Sf33 yrkande 1 ges regeringen till känna.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *praxisredovisning av asylfall*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf33 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Principen om första asylsökt (mom. 18)

1988/89: SfU19

Sigge Godin (fp), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet behandlade" och på s. 31 slutar med "Sf502 yrkande 11." bort ha följande lydelse:

Meningen med principen om första asylsökt var ursprungligen att skapa en skyldighet för det första asylsökt att ge asylsökande fristad. Det är enligt utskottets uppfattning högst beklagligt att principen kommit att användas också som ett medel för tredje land att förvägra en asylsökande fristad. Även den svenska tillämpningen av principen är mycket strikt. Den s. k. en route-regeln har urholkats av handläggande myndigheter. Utskottet anser inte att detta kan accepteras.

Utskottet vill också framhålla att Sverige enligt FN:s flyktingkonvention har förbundit sig att inte avvisa en flykting till gränsen mot ett område där flyktingens liv eller frihet skulle hotas på grund av hans eller hennes ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning. Bl. a. mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening förkastligt att avvisa icke-européer till Turkiet, vars anslutning till flyktingkonventionen endast avser européer.

UNHCR:s exekutivkommitté har vidare rekommenderat att asyl inte skall vägras enbart därför att den kunde ha sökts i en annan stat. Den svenska delegationen vid FN-konferensen om territoriell asyl år 1977 stödde en princip av liknande innebörd. Sverige bör därför iaktta detta.

Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att moment 18 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

18. beträffande *principen om första asylsökt*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf502 yrkande 11 och med anledning av motion 1988/89: Sf35 yrkande 22 samt med avslag på motion 1988/89: Sf32 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. Viss tillämpning av första asylsökt-principen (mom. 19)

Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet behandlade" och på s. 31 slutar med "Sf502 yrkande 11." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan en stat som tillträtt och tillämpar Genèvekonventionen inte utan vidare utgöra ett första asylsökt för de persongrupper som konventionen omfattar. Utskottet anser också att en prövning av frågan om den asylsökande kommer att åtnjuta skydd om han återsänds till ett första asylsökt alltid måste göras i det enskilda fallet. Detta framgår inte klart av propositionen.

Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att moment 19 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

19. *beträffande viss tillämpning av första asyländ-principen*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 11 och med
anledning av motion 1988/89: Sf35 yrkande 21 som sin mening ger
regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Uppllysning om rätten att söka asyl (mom. 21)

Sigge Godin (fp), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Det är"
och slutar med "uppfattning inte." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör den personal som möter utläningar
vid ankomsten till Sverige ha skyldighet att upplysa dem om rätten att söka
asyl. Detta bör med bifall till motion Sf35 yrkande 4 ges regeringen till
känna.

dels att moment 21 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

21. *beträffande uppllysning om rätten att söka asyl*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf35 yrkande 4 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Asylnämnder som första beslutsinstans (mom. 22)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Tanken
på" och slutar med "i denna del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör ett antal asylnämnder inrättas i Sverige
för att i stället för invandrarverket utreda och avgöra om den asylsökande
skall få asyl eller inte. Asylnämnderna, som kan bestå av en domare som
ordförande och av lekmän och sakkunniga på olika områden, bör knytas
till de orter dit det största antalet asylsökande kommer. Asylnämndernas
beslut bör kunna överklagas till länsrätt och vidare inom förvaltningsdom-
stolarna, men riksdagen och regeringen stå för principbeslut som skall vara
vägledande för asylnämnderna.

Frågan om inrättande av asylnämnder i enlighet med det anförda bör
enligt utskottets mening utredas närmare. Det anförda bör med anledning
av motion Sf545 yrkandena 1–3 och 7 i denna del ges regeringen till
känna.

dels att moment 22 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

22. *beträffande asylnämnder som första beslutsinstans*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89: Sf545 yrkandena
1–3 och 7 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad
utskottet anfört,

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med "I olika" och på s. 35 slutar med "och Sf501." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att tiden nu är mogen att förbereda ytterligare en etapp i en reform som låter invandrarverket överta hela ansvaret för asylutredningarna. Det bör enligt utskottets uppfattning vara tjänstemän från invandrarverket som även sköter det första förhöret med asylsökande. Regeringen bör därför, såsom anförs i motionerna Sf29 och Sf36, utreda denna fråga och lägga fram förslag härom för riksdagen.

dels att moment 23 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

23. beträffande *förhör med asylsökande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 20 och 1988/89: Sf36 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 3 och 1988/89: Sf501 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Barnutredningar (mom. 24)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "inte påkallat." bort ha följande lydelse:

Både invandrapolitiska kommittén (IPOK) och den proposition som följde på kommitténs utredning slog fast att barnens situation måste uppmärksammas i samtliga fall och att humanitära skäl relaterade till barnen kan ha betydelse för prövningen av föräldrarnas ansökan. Enligt socialstyrelsen bör utredaren vid asylförhöret fråga om barnens erfarenheter, och detta material skall finnas med i invandrarverkets beslutsunderlag. Det är enligt utskottets mening utomordentligt viktigt att så verkligen sker. Om handläggaren i asylutredningen försummar att begära in uppgifter om barnen kan det leda till att familjer med barn som verkligen är i starkt behov av att få stanna i Sverige inte får göra det.

Det anförda bör med bifall till motion Sf502 yrkande 19 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också motionerna Sf362 i denna del och Sf545 yrkandena 10 och 11.

dels att moment 24 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

24. beträffande *barnutredningar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf502 yrkande 19 och med anledning av motionerna 1988/89: Sf362 i denna del och 1988/89: Sf545 yrkandena 10 och 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Barnutredningar (mom. 24)

1988/89: SfU19

Karin Israelsson och Marianne Jönsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "inte påkallat." bort ha följande lydelse:

Utredningen i asylärenden rörande barnfamiljer är enligt utskottets uppfattning i många fall otillräcklig. Föredragande statsrådet uttalade i proposition 1983/84: 144 om invandrings- och flyktingpolitiken (s. 127) att i dessa ärenden sådana omständigheter av humanitär natur som hänför sig till barnen skall beaktas, liksom deras situation från hälsosynpunkt och i övrigt. Dessa uttalanden har emellertid, såsom konstaterats av socialstyrelsen i mars 1988, i stor utsträckning åsidosatts.

Utredningarna om barnen kan ofta vara mycket svåra. Många barn har t. ex. svårt att redovisa sina mest påfrestande upplevelser före och under flykten. Erfarenheten har visat att barnen ibland har förbjudits av föräldrarna att över huvud taget berätta något för polisen. Utredningarna med och om barn måste därför utföras av kvalificerad, särskilt utbildad personal. Om utredarna inte har kompetens för sitt uppdrag måste utbildning sättas in.

Det anförda bör med bifall till motion Sf362 i denna del ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också motionerna Sf502 yrkande 19 och Sf545 yrkandena 10 och 11.

dels att moment 24 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

24. beträffande *barnutredningar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf362 i denna del och med anledning av motionerna 1988/89: Sf502 yrkande 19 och 1988/89: Sf545 yrkandena 10 och 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

20. Muntlig handläggning (mom. 25)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar med "Den nya" och slutar med "framlagda förslaget." bort ha följande lydelse:

Förslaget i propositionen om muntlig handläggning är enligt utskottets mening inte tillräckligt. Det muntliga förfarandet bör präglas av större krav på rättssäkerhet. Förfarandet bör, som framhålls i motion Sf29, vara kontradiktoriskt och det offentliga biträdets närvaro obligatorisk.

Det bör ankomma på regeringen att lägga fram förslag om nya regler till muntlig handläggning i enlighet med det anförda.

dels att moment 25 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

25. beträffande *muntlig handläggning*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 19 och med anledning av motionerna 1988/89: Sf30 yrkande 2 och 1988/89: Sf35 yrkande 19 samt med avslag på motion 1988/89: Sf538 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar med "Den nya" och slutar med "framlagda förslaget." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör rätten till muntlig handläggning gälla inte bara hos invandrarverket utan även inom regeringskansliet. Utskottet anser vidare att den asylsökande och hans offentliga biträde bör närvara personligen vid sådan handläggning.

Det anförda bör med bifall till motion Sf35 yrkande 19 ges regeringen till känna.

dels att moment 25 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

25. beträffande *muntlig handläggning*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf35 yrkande 19 och med anledning av motionerna 1988/89:Sf29 yrkande 19 och 1988/89:Sf30 yrkande 2 samt med avslag på motion 1988/89:Sf538 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

22. Tolkar och jourssystem för jurister (mom. 26 och 27)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar med "Utskottet instämmer" och på s. 38 slutar med "Sf532 i denna del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör det finnas tolk- och juristjour att tillgå då asylsökande anländer till Sverige. Snabb tillgång till tolk och juridiskt biträde som godkänns av den asylsökande bör enligt utskottets uppfattning ge en god effekt på utredningarnas kvalitet och bidra till att förkorta handläggningstiderna.

Det anförda bör med bifall till motion Sf35 yrkandena 5 i denna del och 6 ges regeringen till känna.

dels att moment 26 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

26. beträffande *tolkar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf35 yrkande 5 i denna del och med anledning av motion 1988/89:Sf34 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

dels att moment 27 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

27. beträffande *jourssystem för jurister*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf35 yrkande 6 och med anledning av motionerna 1988/89:Sf34 yrkande 4 i denna del och 1988/89:Sf532 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

23. Delbeslut (mom. 28)

1988/89: SfU19

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 3 i denna del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör, såsom begärts i motion Sf30, lagutredningens förslag om delbeslut genomföras.

dels att moment 28 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

28. beträffande *delbeslut*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf30 yrkande 3 i denna del och med anledning av propositionen antar 3 kap. 6 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Reservantens förslag

3 kap.
6 §

På begäran av en flykting skall statens invandrarverk antingen i samband med att uppehållstillstånd beviljas eller därefter ange att han är flykting (flyktingförklaring).

En flyktingförklaring skall återkallas av invandrarverket, om det framkommer att utlänningen inte längre är att anse som flykting enligt 2 §.

Har en utlännings sökta asyl, om förutsättningar härför i övrigt föreligger, uppehållstillstånd beviljas utan att ställning tas till om asyl skall beviljas eller på vilken grund en sådan ansökan skall beviljas. Om utlänningen i ett sådant fall önskar få bedömt om han är flykting men inte har ansökt om flyktingförklaring, skall han skriftligen anmäla detta inom tre veckor från det att uppehållstillstånd meddelats.

24. Förvar av vuxna m. m. (mom. 31)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "i denna del." bort ha följande lydelse:

Regeringens motivering till förslaget om vidgade förvarsgrunder är oron över att allt fler asylsökande som kommer till Sverige inte kan förete erforderliga identitetshandlingar. Företeelsen är ingalunda ny utan har funnits i alla flyktingsammanhang. Vanligast är enligt utskottets uppfattning att den flyende saknar möjlighet att skaffa fram pass eller andra handlingar inför flykten. Det förekommer också att människor söker sig till ett europeiskt land efter att ha suttit i fångläger eller levt under svåra förhållanden i ett land nära hemlandet. De är medvetna om att de inte tas emot i ett europeiskt land om de anses ha fått asyl i ett annat land och kan då vilja fly vidare

med falska passhandlingar. Enligt utskottets uppfattning är den hårdnande flyktingpolitiska attityden i västvärlden det huvudsakliga skälet till den uppkomna situationen. Med en generös och rättssäker flyktinglagstiftning i Europa skulle dokumentlösheten vara ett väsentligt mindre problem.

Mot den angivna bakgrunden anser utskottet att de föreslagna vidgade möjligheterna att ta utlänningar i förvar inte kan accepteras. Konsekvenserna skulle enligt utskottets uppfattning bli förvarstagande av asylsökande som huvudregel. Förslaget om förvar på grund av oklar identitet strider också mot rekommendationer som antagits av UNHCR:s exekutivkommitté och som Sverige varit med om att utarbeta.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till propositionen i denna del.

dels att moment 31 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

31. *beträffande förvar av vuxna m. m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 2 och 3, 1988/89: Sf35 yrkande 12 och 1988/89: Sf36 yrkandena 6 och 7 och med anledning av propositionen och motion 1988/89: Sf30 yrkande 4 i denna del samt med avslag på motion 1988/89: Sf545 yrkande 6 i denna del

dels antar 6 kap. 5 och 7–15 §§ förslaget till utlänningslag,

dels antar 6 kap. 2, 4 och 6 §§ förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummen erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

6 kap.

2 §

En utlänning som har fyllt sexton år får tas i förvar om

1. *hans identitet är oklar vid ankomsten till Sverige eller när han därefter ansöker om uppehållstillstånd och han inte kan göra sannolikt att den identitet han uppger är riktig samt hans rätt att få resa in i eller vistas i Sverige inte kan bedömas ändå, eller*

2. *det är nödvändigt för att en utredning om hans rätt att stanna i Sverige skall kunna genomföras, eller*

3. *det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning.*

Beslut om förvar *enligt första stycket 3* får meddelas endast om det med hänsyn till utlännings personliga förhållanden eller övriga

En utlänning som har fyllt sexton år får tas i förvar om det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning. Beslut om förvar får dock meddelas endast om det med hänsyn till utlännings personliga förhållanden eller övriga omständigheter *skäligen kan befaras* att han annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

omständigheter finns anledning att anta att han annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

4 §

En utlänning får inte hållas i förvar med stöd av 2 § första stycket 2 längre tid än 48 timmar.

I övrigt får en utlänning inte hållas kvar i förvar mer än två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, får utlänning dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

En utlänning får inte hållas kvar i förvar mer än två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, får en utlänning dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

6 §

Ett beslut om förvar som avses i 4 § andra stycket skall prövas på nytt senast två veckor eller, om beslut har meddelats om avvisning eller utvisning, två månader efter den dag då förvarsbeslutet verkställdes.

Ett beslut om uppsikt skall prövas på nytt inom sex månader från beslutet.

Om utlänningen hålls kvar i förvar eller fortfarande skall stå under uppsikt, skall ny prövning fortlöpande ske inom samma tider.

Om ny prövning inte sker inom föreskriven tid upphör beslutet om förvar eller uppsikt att gälla.

Ett beslut om förvar som avses i 4 § skall prövas på nytt senast två veckor eller, om beslut har meddelats om avvisning eller utvisning, två månader efter den dag då förvarsbeslutet verkställdes.

25. Förvar av vuxna m. m. (mom. 31)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "i denna del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör asylsökande aldrig kunna tas i förvar annat än vid misstanke om brottslighet.

dels att moment 31 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

31. beträffande förvar av vuxna m. m.

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf545 yrkande 6 i denna del och med anledning av propositionen och motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 2 och 3, 1988/89: Sf30 yrkande 4 i denna del, 1988/89: Sf35 yrkande 12 och 1988/89: Sf36 yrkandena 6 och 7

dels antar 6 kap. 5 och 7–15 §§ förslaget till utlänningslag,

dels antar 6 kap. 2, 4 och 6 §§ förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummen erhåller följande såsom Reservantens förslag betecknade lydelse:

6 kap.

2 §

En utlänning som har fyllt sexton år får tas i förvar om

1. hans identitet är oklar vid ankomsten till Sverige eller när han därefter ansöker om uppehållstillstånd och han inte kan göra sannolikt att den identitet han uppger är riktig samt hans rätt att få resa in i eller vistas i Sverige inte kan bedömas ändå, eller

2. det är nödvändigt för att en utredning om hans rätt att stanna i Sverige skall kunna genomföras, eller

3. det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning.

Beslut om förvar enligt första stycket 3 får meddelas endast om det med hänsyn till utlänningens personliga förhållanden eller övriga omständigheter finns anledning att anta att han annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

4 §

En utlänning får inte hållas i förvar med stöd av 2 § första stycket 2 längre tid än 48 timmar.

I övrigt får en utlänning inte hållas kvar i förvar mer än två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, får utlänning dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

6 §

Ett beslut om förvar som avses i 4 § andra stycket skall prövas på nytt senast två veckor eller, om beslut har meddelats om avvisning eller utvisning, två månader efter den dag då förvarsbeslutet verkställdes.

Ett beslut om uppsikt skall prövas på nytt inom sex månader från beslutet.

En utlänning som har fyllt sexton år får tas i förvar om det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning. Beslut om förvar får dock meddelas endast om det med hänsyn till utlänningens personliga förhållanden eller övriga omständigheter finns anledning att anta att han annars kommer att bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

En utlänning får inte hållas kvar i förvar mer än två veckor, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, får en utlänning dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

Ett beslut om förvar som avses i 4 § skall prövas på nytt senast två veckor eller, om beslut har meddelats om avvisning eller utvisning, två månader efter den dag då förvarsbeslutet verkställdes.

Om utlännningen hålls kvar i förvar eller fortfarande skall stå under uppsikt, skall ny prövning förlöpande ske inom samma tider.

Om ny prövning inte sker inom föreskriven tid upphör beslutet om förvar eller uppsikt att gälla.

26. Förvar av barn (mom. 32)

Sigge Godin (fp), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "Sf35 yrkande 13." bort ha följande lydelse:

För att ta barn i asylsökande familjer i förvar fordras att det finns synnerliga skäl. Trots detta har förvarstagandet accelererat under 1980-talet och enligt utskottets uppfattning nått proportioner som skulle varit otänkbara tidigare, trots att riksdag och regering ständigt skärpt tonen. Det alltför höga antalet förvarstaganden framgår bl. a. av en utredning om förvarstaganden under tiden maj – september 1987 i Arlanda vaktdistrikt. Lagutredningen har också funnit att förvarstaganden skedde i en långt större utsträckning än lagstiftarna avsett och att det i många fall bort räcka med att ställa barn under uppsikt. Socialstyrelsen har i en skrivelse till regeringen hävdat att förvar av barn bör förbjudas.

Mot den angivna bakgrunden finns det enligt utskottets uppfattning inte någon annan möjlighet än att helt förbjuda att barn tas i förvar.

dels att moment 32 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

32. beträffande *förvar av barn*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf36 yrkande 8, 1988/89: Sf502 yrkande 21 och 1988/89: Sf545 yrkande 6 i denna del och med anledning av motionerna 1988/89: Sf30 yrkande 4 i denna del, 1988/89: Sf31 och 1988/89: Sf33 yrkande 5 samt med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 4 och 5 och 1988/89: Sf35 yrkande 13 avslår 6 kap. 3 § förslaget till utlänningslag,

27. Förvar av barn (mom. 32)

Karin Israelsson och Marianne Jönsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "Sf35 yrkande 13." bort ha följande lydelse:

Barn i en flyktingsituation är särskilt utsatta. Enligt utskottets mening ger förslagen i propositionen inte barnen ett helt tillfredsställande skydd. Barn bör enligt utskottets uppfattning över huvud taget inte tas i förvar. Detta bör, såsom anförs i motion Sf33, ges regeringen till känna.

dels att moment 32 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

32. beträffande *förvar av barn*

att riksdagen med bifall till propositionen och till motion 1988/89: Sf33 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 4 och 5, 1988/89: Sf30 yrkande 4 i denna del, 1988/89: Sf31, 1988/89: Sf35 yrkande 13, 1988/89: Sf36 yrkande 8,

1988/89: Sf502 yrkande 21 och 1988/89: Sf545 yrkande 6 i denna del
dels antar 6 kap. 3 § förslaget till utlänningslag,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1988/89: SfU19

28. Förvar av barn (mom. 32)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "Sf35 yrkande 13." bort ha följande lydelse:

Genom det nu framlagda lagförslaget vidgas enligt utskottets uppfattning möjligheterna att ta barn i förvar. Detta kan givetvis inte godtas, och utskottet anser att lagrummet bör ges en lydelse som innebär större restriktivitet.

Trots att möjligheten att ta barn i förvar skall tillämpas endast i undantagsfall och upprepade uttalanden gjorts om detta, utnyttjas uppenbarligen möjligheten att ta barn i förvar i betydligt större utsträckning än vad som är avsikten. Såsom framhålls i motion Sf29 får barn tas i förvar endast i yttersta undantagsfall.

dels att moment 32 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

32. beträffande förvar av barn

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkandena 4 och 5 och med anledning av propositionen och motionerna 1988/98: Sf30 yrkande 4 i denna del, 1988/98: Sf31, 1988/89: Sf33 yrkande 5, 1988/89: Sf35 yrkande 13, 1988/89: Sf36 yrkande 8, 1988/89: Sf502 yrkande 21 och 1988/89: Sf545 yrkande 6 i denna del
dels antar 6 kap. 3 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Reservantens förslag

6 kap.

3 §

En utlänning under sexton år får tas i förvar endast om det är sannolikt att han kommer att aviseras eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning och det

1. finns en uppenbar risk för att han annars håller sig undan och därigenom äventyrar en förestående verkställighet som inte bör fördröjas, eller

2. finns anledning att anta att han annars bedriver brottslig verksamhet i Sverige.

Den som är under sexton år får inte tas i förvar om det är tillräckligt att han ställs under uppsikt enligt bestämmelserna i 5 § andra stycket.

En utlänning under sexton år får tas i förvar endast om det finns ett beslut om avvisning eller utvisning som skall verkställas och han har hållit sig undan verkställighet. Om han därefter frivilligt inställt sig hos polismyndighet får han dock ej tas i förvar.

Om ett barn under sexton år skulle komma att skiljas från sin vårdnadshavare eller, om de är flera, en av dem genom att vårdnadshavaren eller barnet tas i förvar får åtgärden vidtas endast om det finns synnerliga skäl.

Samma begränsning av möjligheten att ta utlännning under sexton år i förvar som framgår av första stycket gäller även hans vårdnadshavare eller, om de är två, båda vårdnadshavarna.

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

29. Statistik över beslut om förvar av barn (mom. 33)

– vid avslag på reservation 26 –

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "Sf29 yrkande 6." bort ha följande lydelse:

Den information som finns om antalet förvarstaganden av barn är bristfällig. Den tillgängliga informationen tyder på att barn tas i förvar i betydligt större utsträckning än vad som varit avsikten med hittills gällande regler. För att utvecklingen på detta område skall kunna följas är det enligt utskottets uppfattning av stor betydelse att statistik förs över de beslut som fattas om förvar av barn. Utskottet vill också erinra om att konstitutionsutskottet i sitt granskningsbetänkande 1988/89: KU30 (s. 66) framhållit att det enligt detta utskotts mening är angeläget att det fortlöpande förs statistik över antalet förvarstaganden av barn.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda att invandrarverket bör ges i uppdrag att föra statistik över samtliga beslut om förvar av barn.

dels att moment 33 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

33. beträffande *statistik över beslut om förvar av barn*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. Behandling av förvarstagna (mom. 35)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Sf502 yrkande 14." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka vikten av att utlännningar i förvar behandlas enligt gällande bestämmelser och inte underkastas onödiga restriktioner. Förvar får inte ske i polisarrest eller häkte annat än under kort tid, och förvarstagna får inte hindras från kontakter med sina rättsliga biträden, vänner eller anhöriga. Det bör, såsom anförts i motion Sf502, ankomma på regeringen att genom kontakter med berörda myndigheter åstadkomma att gällande bestämmelser följs.

dels att moment 35 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

35. beträffande *behandling av förvarstagna*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf502 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1988/89: SfU19

31. Kroppsvisitation (mom. 36)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Utskottet anser" och på s. 51 slutar med "Sf36 yrkande 4." bort ha följande lydelse:

Regeringens motivering till förslaget om kroppsvisitation liksom om vissa andra åtgärder är oron över att så många människor kommer in i Sverige med oklar identitet. Bakgrunden till att så många asylsökande saknar dokument kan givetvis variera. Den som skall fly snabbt från sitt hem kan sakna möjlighet att skaffa fram pass eller andra handlingar inför flykten. Det kan också hända att den som levt under svåra förhållanden i ett land nära hemlandet vill komma längre bort och tas emot i ett europeiskt land. Att asylsökande ofta uppträder utan handlingar hänger enligt utskottets mening bl. a. samman med de västeuropeiska staternas bristande samarbete, där asylsökande sänds mellan länderna under åberopande av en första asylland-princip om vilkens rätta tolkning ingen samfällid europeisk överenskommelse finns.

Bland de åtgärder som regeringen föreslår för att komma till rätta med dokumentlösheten är rätt till kroppsvisitation avseende såväl vuxna som barn. Skyddet mot kroppsvisitation är en av de rättigheter som åtnjuter särskilt skydd i regeringsformen (se 2 kap. 12 § RF). Detta skall givetvis ses mot bakgrund av att kroppsvisitation är en allvarlig kränkning av den personliga integriteten. Begränsningar i rättigheterna får bara göras för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Utskottet anser inte att den föreslagna begränsningen gäller ett sådant ändamål. Utskottet avstyrker därför bifall till propositionen i denna del och tillstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkande 7, Sf30 yrkande 5 i denna del, Sf35 yrkande 11 och Sf36 yrkande 4.

dels att moment 36 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

36. beträffande *kroppsvisitation*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf29 yrkande 7, 1988/89: Sf30 yrkande 5 i denna del, 1988/89: Sf35 yrkande 11 och 1988/89: Sf36 yrkande 4 och med anledning på propositionen antar 5 kap. 2 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

5 kap.

2 §

I samband med inresekontroll får en polisman *kroppsvisitera en utlänning samt undersöka hans bagage, handresgods, handväskor och liknande, i den utsträckning som det är nödvändigt för att ta reda på utlänningens identitet. Sådan undersökning får också ske för att ta reda på utlänningens resväg till Sverige, om denna är av betydelse för bedömningen av rätten att resa in i och vistas här i landet. En polisman får i samband med inresekontrollen även undersöka bagageutrymmen och övriga slutna utrymmen i bilar och andra transportmedel i syfte att förhindra att utlänningar reser in i Sverige i strid mot bestämmelserna i denna lag eller i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag.*

I samband med inresekontroll får en polisman undersöka bagageutrymmen och övriga slutna utrymmen i bilar och andra transportmedel i syfte att förhindra att utlänningar reser in i Sverige i strid mot bestämmelserna i denna lag eller i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag.

Om inresekontrollen sker under medverkan av tullmyndigheten, kustbevakningen eller med hjälp av en särskilt förordnad passkontrollant, skall pass och andra handlingar uppvisas för tulltjänstemannen, tjänstemannen vid kustbevakningen eller passkontrollanten. Dessa har under sådana omständigheter samma befogenheter som anges i första stycket.

Protokoll skall föras över kroppsvisitation. I protokollet skall anges vad som har förekommit vid visitationen.

32. Omhändertagande av returbiljetter (mom. 37)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Sf36 yrkande 5." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar lagutredningens bedömning att möjligheten att ta hand om returbiljetter bör slopas. Utskottet avstyrker därför bifall till propositionen i denna del och tillstyrker bifall till motionerna Sf30 yrkande 5 i denna del, Sf35 yrkande 2 och Sf36 yrkande 5.

dels att moment 37 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

37. beträffande *omhändertagande av returbiljetter*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf30 yrkande 5 i denna del, 1988/89: Sf35 yrkande 2 och 1988/89: Sf36 yrkande 5 avslår 5 kap. 4 § förslaget till utlänningslag,

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 52 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "Sf36 yrkande 9." bort ha följande lydelse:

Åtgärden, som föreslogs av lagutredningen, kritiserades i remissvar av UNHCR, som ansåg att det stred mot Genèvekonventionens bestämmelser om obligatorisk rätt till resedokument för flyktingar att genom anteckning i dokumentet inskränka möjligheten för den som är beroende av det för att förflytta sig över gränserna. Utskottet anser att någon anteckning om oklar identitet inte bör göras vare sig i resedokument eller främlingspass. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att moment 38 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

38. beträffande *anteckning om oklar identitet*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 14 och med anledning av motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 14 och 1988/89: Sf36 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

34. Utredning om instansordning m. m. (mom. 40)

Sigge Godin och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "inte påkallat." bort ha följande lydelse:

Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas om det är rimligt att landets högsta instans i flyktingärenden både skall meddela avslag på asylansökningar och samtidigt uppträda som invandrades och flyktingars välgörare. Fristående asylnämnder som tar ställning i de fall invandrarverket inte ansett sig kunna bifalla en asylansökan är en modell för prövning av asylärenden. Sådana nämnder skulle kunna ge större öppenhet och insyn i bedömningarna samt befria regeringen från en stor mängd enskilda ärenden. Utskottet anser med hänsyn till det anförda att frågan om att inrätta asylnämnder bör utredas, och detta bör med bifall till motion Sf502 yrkande 29 ges regeringen till känna.

dels att moment 40 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

40. beträffande *utredning om instansordning m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf502 yrkande 29 och med anledning av motion 1988/89: Sf30 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

35. Omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut (mom. 41) 1988/89: SfU19

Sigge Godin och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 59 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Sf36 yrkande 11." bort ha följande lydelse:

Genom det nya förslaget om omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut utvidgas grunderna för direktavvisning. Detta sker genom att omedelbar verkställighet avses kunna ske, då en asylsökande inte åberopat någon annan grund för sin ansökan än en som redan prövats av regeringen beträffande andra personer och då inte har befunnits tillräcklig. En sådan tillämpning innebär att beslut fattas på generella grunder och att någon individuell bedömning inte görs. Detta är såsom framhålls i motion Sf36 inte godtagbart.

Vidare bör såsom framhålls i motion Sf33 barn inte kunna avvisas med omedelbar verkan, eftersom någon tillfredsställande utredning av barnets sociala och hälsomässiga situation inte kan ske inom den snäva tidsram som gäller för omedelbar verkställighet av avvisningsbeslut.

Det anförda bör med bifall till motionerna Sf33 yrkande 4 och Sf36 yrkande 11 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också i viss mån motionerna Sf29 yrkande 12, Sf35 yrkande 8 och Sf362 i denna del.

dels att moment 41 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

41. beträffande *omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf33 yrkande 4 och 1988/89: Sf36 yrkande 11 och med anledning av propositionen och motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 1 och 12, 1988/89: Sf35 yrkande 8 och 1988/89: Sf362 i denna del samt med avslag på motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 16 och 1988/89: Sf545 yrkande 7 i denna del dels antar 8 kap. 7 och 8 §§ förslaget till utlänningslag,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

36. Omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut (mom. 41)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 59 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Sf36 yrkande 11." bort ha följande lydelse:

Förslaget i propositionen om omedelbar verkställighet av avvisningsbeslut innebär enligt utskottets uppfattning att omedelbar avvisning kommer att ske i väsentligt fler fall än med nuvarande regler om direktavvisning. Utskottet anser detta inte vara godtagbart och avstyrker därför bifall till det framlagda lagförslaget såvitt avser 8 kap. 8 §. Nuvarande regler bör i stället såsom framhålls i motion Sf29 yrkande 1 gälla i detta avseende.

Med anledning av ett ovan citerat uttalande i specialmotiveringen att endast av utlänningsanförda skäl behöver bedömas vid prövning av frågan om omedelbar verkställighet vill utskottet framhålla att invandrarverket givetvis bör beakta även andra skäl som är kända för verket. Detta bör med bifall till motion Sf29 yrkande 12 ges regeringen till känna.

Vidare bör såsom framhålls i motion Sf33 barn inte kunna avvisas med omedelbar verkan, eftersom någon tillfredsställande utredning av barnets sociala och hälsomässiga situation inte kan ske inom den snäva tidsram som gäller för omedelbar verkställighet av avvisningsbeslut. Härigenom tillgodoses också motion Sf362 i denna del.

dels att moment 41 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

41. *beträffande omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut* att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:SF29 yrkandena 1 och 12, 1988/89:SF33 yrkande 4, 1988/89:SF35 yrkande 8 och 1988/89:SF362 i denna del och med anledning av propositionen och motionerna 1988/89:SF35 yrkande 16, 1988/89:SF36 yrkande 11 och 1988/89:SF545 yrkande 7 i denna del dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört, dels antar 8 kap. 7 och 8 §§ förslaget till utlänningslag med den ändringen att 8 kap. 8 § erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Reservantens förslag

8 kap.
8 §

Statens invandrarverk får förordna att verkets beslut om avvisning får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft (omedelbar verkställighet), *om det är uppenbart att det inte finns grund för asyl och att uppehållstillstånd inte heller skall beviljas på någon annan grund.*

Statens invandrarverk får förordna att verkets beslut om avvisning får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft (omedelbar verkställighet).

Förordnande om omedelbar verkställighet får dock inte meddelas om utlänningsen vid avvisning enligt 4 kap. 1 eller 2 § påstår att han i det land till vilket han skulle komma att sändas löper risk att

1. bli utsatt för politisk förföljelse eller

2. bli sänd till en krigsskådeplats eller straffad för att han har övergett en krigsskådeplats eller annars har vägrat att fullgöra krigstjänstgöring. Detsamma skall gälla, om utlänningsen påstår att han i det landet inte är skyddad mot att sändas till ett land där han löper denna risk. *Förordnande om omedelbar verkställighet får dock meddelas om utlänningsens påstående är uppenbart oriktigt eller om påståendet har prövats i ärendet om avvisning eller i ett ärende som avses i 4 kap. 7 § eller 7 kap. 15 §.*

Vad som sägs i andra stycket om hinder för omedelbar verkställighet

gäller även, när utlänningen förklarar att han inte vill återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där. Förordnande om omedelbar verkställighet får dock meddelas om de skäl som utlänningen åberopar för att inte vilja återvända till hemlandet kan lämnas utan avseende, eller, när utlänningen skall sändas till ett annat land än hemlandet, om det är uppenbart att han inte löper risk att sändas vidare till hemlandet eller om utlänningsens invändningar redan har prövats i ärendet om avvísning eller i ett ärende som avses i 4 kap. 7 § eller 7 kap. 15 §.

Beslut om omedelbar verkställighet får meddelas senare än tre månader efter utlänningsens ankomst till Sverige bara om synnerliga skäl talar för detta.

37. Omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut (mom. 41)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 59 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Sf36 yrkande 11." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör, såsom anförs i motionerna Sf35 (yrkande 16) och Sf545 (yrkande 7, delvis), ett beslut om avvísning aldrig få verkställas förrän det vunnit laga kraft.

dels att moment 41 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

41. beträffande *omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut* att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 16 och 1988/89: Sf545 yrkande 7 i denna del och med anledning av motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 1 och 12, 1988/89: Sf33 yrkande 4, 1988/89: Sf35 yrkande 8, 1988/89: Sf36 yrkande 11 och 1988/89: Sf362 i denna del avslår 8 kap. 7 och 8 §§ förslaget till utlänningslag.

38. Tidsfrister för verkställighet (mom. 42)

Sigge Godin och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Utskottet delar" och på s. 61 slutar med "Sf502 yrkande 15." bort ha följande lydelse:

Enligt FN:s flyktingkonvention skall en asylsökande ha rätt till skäligt rådrum vid utvisning bl. a. för att den som inte vill återvända till hemlandet skall få tid att förbereda resa till annat asylland. Regeringsförslaget om tidsfrister för verkställighet av avvísnings- och utvisningsbeslut kan betyda

att människor som bott i Sverige i flera år riskerar att få mycket litet tid på sig att ta farväl, packa ihop och leta efter en fristad i något annat land. Den asylsökande måste enligt utskottets mening ges tid och möjlighet att lämna landet under värdiga former, och utskottet anser att tidsfristen normalt bör uppgå till fyra veckor i fråga om ett avvisningsbeslut som fattats av regeringen.

Vad utskottet sålunda anfört bör med bifall till motionerna Sf36 yrkande 10 och Sf502 yrkande 15 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också i viss mån motion Sf29 yrkande 16.

dels att moment 42 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

42. beträffande *tidsfrister för verkställighet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89: Sf36 yrkande 10 och 1988/89: Sf502 yrkande 15 och med anledning av propositionen och motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 15 och 16 och 1988/89: Sf35 yrkande 15

dels antar 8 kap. 12 § förslaget till utlänningslag,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

39. Tidsfrister för verkställighet (mom. 42)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Utskottet delar" och på s. 61 slutar med "Sf502 yrkande 15." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är de av regeringen föreslagna tidsfristerna för en utlännning som avvisats eller utvisats att lämna landet alldeles för kort, särskilt som fristerna i fråga om beslut av regeringen löper oavsett om utlännningen fått del av beslutet eller inte. Utskottet anser att förslaget i 8 kap. 12 § om tidsfrister bör avslås. Utlännningen bör såsom anförs i motion Sf29 enligt utskottets uppfattning få skälig tid för att avveckla sin vistelse i landet på ett humant sätt från delgivningen av ett lagakraftägande avlägsnandebeslut.

dels att moment 42 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

42. beträffande *tidsfrister för verkställighet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkandena 15 och 16 och med anledning av motionerna 1988/89: Sf35 yrkande 15, 1988/89: Sf36 yrkande 10 och 1988/89: Sf502 yrkande 15,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

dels avslå 8 kap. 12 § förslaget till utlänningslag,

40. Tidsfrister för verkställighet (mom. 42)

1988/89: SfU19

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Utskottet delar" och på s. 61 slutar med "Sf502 yrkande 15." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör tidsfristen för verkställighet av ett avlägsnandebeslut räknas från den dag då utlänningen fått beslutet i sin hand. Detta bör med bifall till motion Sf35 yrkande 15 ges regeringen till känna.

dels att moment 42 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

42. beträffande *tidsfrister för verkställighet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf35 yrkande 15 och med anledning av propositionen och motionerna 1988/89: Sf29 yrkandena 15 och 16, 1988/89: Sf36 yrkande 10 och 1988/89: Sf502 yrkande 15 *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört, *dels* antar 8 kap. 12 § förslaget till utlänningslag,

41. Familjesplittring vid verkställighet (mom. 43)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "yrkande 18." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det inte godtagbart att familjer splittras genom att föräldrar avvisas eller utvisas medan deras barn gått under jorden. Regeringen bör därför vidta sådana åtgärder att familjesplittring helt kan undvikas.

Vad utskottet sålunda anfört bör med bifall till motion Sf502 yrkande 18 ges regeringen till känna.

dels att moment 43 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

43. beträffande *familjesplittring vid verkställighet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf502 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

42. Ny prövning vid verkställighet (mom. 44)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "Utskottet delar" och på s. 63 slutar med "yrkande 9." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det inte vara godtagbart att nuvarande regler om att polismyndigheten skall överlämna verkställighetsärenden till invandrarverket vid invändning om verkställighetshinder tas bort och ersätts med möjligheten att få en ny ansökan om asyl prövad av invandrarverket. Denna möjlighet är enligt utskottets mening alltför begränsad.

dels att moment 44 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

44. *beträffande ny prövning vid verkställighet*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 9 och med
anledning av propositionen
dels antar 2 kap. 5 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att
tredje stycket utgår,
dels antar två nya paragrafer, 8 kap. 17 och 18 §§, av följande lydelse:

8 kap.
17 §

Om en utlännning, när verkställighet skall ske av avvisning eller utvisning enligt 4 kap. 1–3 eller 11 §, påstår att han i det land till vilket han skulle komma att sändas löper risk att

1. bli utsatt för politisk förföljelse eller

2. bli sänd till en krigsskådeplats eller straffad för att han har övergett en krigsskådeplats eller annars har vägrat att fullgöra krigstjänstgöring, skall ärendet överlämnas till statens invandrarverk som så snart som möjligt skall besluta i ärendet. Detsamma skall gälla, om utlännningen påstår att han i det landet inte är skyddad mot att sändas till ett land där han löper denna risk.

Ärendet skall inte överlämnas, om utlänningsens påstående är uppenbart oriktigt. Inte heller skall ärendet överlämnas, om påståendet har prövats i ärendet om avvisning, i samband med utvisningsbeslut enligt 4 kap. 3 § eller i ett ärende som avses i 4 kap. 7 § eller 7 kap. 15 §.

18 §

Vad som sägs i 17 § om överlämnande av ärende gäller även, när utlännningen förklarar att han inte vill återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där.

Ärendet skall inte överlämnas, om de skäl som utlännningen åberopar för att inte vilja återvända till hemlandet kan lämnas utan avseende, eller, när utlännningen skall sändas till ett annat land än hemlandet, om det är uppenbart att han inte löper risk att sändas vidare till hemlandet. Inte heller skall ärendet överlämnas om utlänningsens invändningar mot verkställigheten redan har prövats i ärendet om avvisning, i samband med utvisningsbeslut enligt 4 kap. 3 § eller i ett ärende som avses i 4 kap. 7 § eller 7 kap. 15 §.

43. Behandling av ny ansökan (mom. 45)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "6 behövs." bort ha följande lydelse:

I propositionen framhålls att vid en ny ansökan om uppehållstillstånd det naturligtvis är viktigt att denna handläggs snabbt. Härvid kan risker föreligga för att behandlingen av ärendet blir summarisk och att nya skäl inte blir tillräckligt belysta. Större effektivitet får enligt utskottets mening inte innebära att rättssäkerheten sätts ur spel. Det anförda bör med bifall till motion Sf33 yrkande 6 ges regeringen till känna.

dels att moment 45 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

45. *beträffande behandling av ny ansökan*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf33 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Utskottet godtar" och slutar med "yrkande 17." bort ha följande lydelse:

Det kan enligt utskottets mening inte godtas att frågan om inhibition av ett beslut om avvisning med förordnande om omedelbar verkställighet skall prövas av samma myndighet som meddelat beslutet. Frågan om inhibition av sådana beslut av invandrarverket bör därför fattas av invandrarministern.

dels att moment 46 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

46. beträffande *inhibition*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 17 och med anledning av propositionen samt med avslag på motion 1988/89: Sf35 yrkandena 17 och 18 antar 8 kap. 9 och 10 §§ förslaget till utlänningslag med den ändringen att 9 § erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

Regeringens förslag

Reservantens förslag

8 kap.
9 §

Om en utlänning har överklagat ett beslut om avvisning med förordnande om omedelbar verkställighet enligt 8 §, skall *statens invandrarverk* pröva om verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition). I samband med omprövning av ett avvisningsbeslut med ett sådant förordnande skall invandrarverket pröva om inhibition skall meddelas.

Om en utlänning har överklagat ett beslut om avvisning med förordnande om omedelbar verkställighet enligt 8 §, skall *det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag* pröva om verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition). I samband med omprövning av ett avvisningsbeslut med ett sådant förordnande skall invandrarverket pröva om inhibition skall meddelas.

45. Inhibition (mom. 46)

– vid avslag på reservation 37 –

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "och 18." bort ha följande lydelse:

Beslut om avvisning eller utvisning bör enligt utskottets uppfattning alltid inhiberas vid överklagande eller vid prövning av ny ansökan.

dels att moment 46 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

46. beträffande *inhibition*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf35 yrkandena 17 och 18 och med anledning av propositionen och motion 1988/89: Sf29 yrkande 17 antar 8 kap. 9 och 10 §§ förslaget till utlänningslag med den

Regeringens förslag

Reservantens förslag

8 kap.

9 §

Om en utlänning har överklagat ett beslut om avvísning med förordnande om omedelbar verkställighet enligt 8 §, skall statens invandrarverk *pröva* om verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition). *I samband med omprövning av ett avvísningsbeslut med ett sådant förordnande skall invandrarverket pröva om inhibition skall meddelas.*

Om en utlänning har överklagat ett beslut om avvísning med förordnande om omedelbar verkställighet enligt 8 §, skall statens invandrarverk *besluta* att verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition).

10 §

Vid prövning av en ansökan om uppehållstillstånd *från en utlänning som skall avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har vunnit laga kraft*, får statens invandrarverk besluta om inhibition av det tidigare meddelade beslutet.

Vid prövning av en ansökan om uppehållstillstånd enligt 2 kap. 5 § tredje stycket, skall statens invandrarverk besluta om inhibition av det tidigare meddelade beslutet *om avvísning eller utvisning*.

Regeringen får, vid prövning av en fråga om upphävande av en domstols dom eller beslut om utvisning eller vid omprövning av ett beslut om utvisning enligt 4 kap. 11 §, besluta om inhibition av det tidigare meddelade beslutet.

Om det finns särskilda skäl, får invandrarverket också i andra fall än som angetts i första stycket besluta om inhibition.

46. Preskription (mom. 47)

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 20." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inte den i propositionen uttalade uppfattningen att preskriptionstiden bör förlängas.

dels att moment 47 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

47. beträffande *preskription*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf35 yrkande 20 och med anledning av propositionen antar 8 kap. 15 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse.

8 kap.

15 §

Ett beslut om avvisning eller utvisning, som inte har meddelats av allmän domstol, upphör att gälla, om det inte har verkställts inom *fyra* år från det att beslutet vann laga kraft.

Om en utlänning inte har kunnat anträffas för verkställighet av ett beslut enligt första stycket inom *fyra* årstiden, och frågan om verkställighet fortfarande får ske kommer upp därefter, skall beslutet anses verkställt enligt 14 § inom *fyra* årstiden, om inte annat visas.

Ett beslut om avvisning eller utvisning, som inte har meddelats av allmän domstol, upphör att gälla, om det inte har verkställts inom *två* år från det att beslutet vann laga kraft.

Om en utlänning inte har kunnat anträffas för verkställighet av ett beslut enligt första stycket inom *två* årstiden, och frågan om verkställighet fortfarande får ske kommer upp därefter, skall beslutet anses verkställt enligt 14 § inom *två* årstiden, om inte annat visas.

47. Transportörers kostnadsansvar (mom. 48)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Utskottet vill" och på s. 67 slutar med "yrkande 12." bort ha följande lydelse:

Det i propositionen föreslagna ökade ansvaret för den som transporterar utlänningar utan erforderliga tillstånd är enligt utskottets mening inte acceptabelt. Förslaget innebär, som utskottet framhöll vid behandlingen av ett liknande förslag i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1985/86:21, att svenska myndigheters befogenheter att pröva skälen för asyl läggs över på olika transportföretag och att man försvarar för asylsökande att ta sig hit. Utskottet avstyrker med det anförda bifall till propositionen i denna del och tillstyrker bifall till motionerna Sf29 yrkande 8, Sf30 yrkande 5 i denna del, Sf35 yrkande 1 och Sf36 yrkande 12.

dels att moment 48 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

48. beträffande *transportörers kostnadsansvar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Sf29 yrkande 8, 1988/89:Sf30 yrkande 5 i denna del, 1988/89:Sf35 yrkande 1 och 1988/89:Sf36 yrkande 12 och med anledning av propositionen antar 8 kap. 6 § och 9 kap. 2 § förslaget till utlänningslag med den ändringen att lagrummen erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

8 kap.

6 §

Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, får han föras tillbaka till detta eller sättas ombord på ett annat fartyg eller luftfartyg med samma ägare eller brukare (transportören). *Om det är nödvändigt att bevakningspersonal följer med skall även den ges plats på fartyget eller luftfartyget.*

Vägrar befälhavaren på fartyget eller luftfartyget att ta emot utlänningen eller bevakningspersonalen, får polismyndigheten förelägga honom vite.

Första stycket gäller inte om fartyget eller luftfartyget skall avgå till ett land dit utlänningen inte får sändas enligt 1–4 §§.

Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, får han föras tillbaka till detta eller sättas ombord på ett annat fartyg eller luftfartyg med samma ägare eller brukare (transportören), *om fartyget eller luftfartyget skall avgå omedelbart eller inom den närmaste tiden.*

Vägrar befälhavaren på fartyget eller luftfartyget att ta emot utlänningen, får polismyndigheten förelägga honom vite.

9 kap.

2 §

Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, är transportören skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige samt för resekostnaden från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med.

Denna skyldighet kan transportören helt eller delvis befrias ifrån, om

1. han visar att han har haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige, eller

2. det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden.

Om en utlänning enligt 8 kap. 6 § förs tillbaka till det fartyg eller luftfartyg med vilket han kommit till Sverige eller sätts ombord på ett annat fartyg eller luftfartyg med samma ägare eller brukare är transportören skyldig att utan ersättning av staten föra utlänningen ut ur Sverige.

48. Tillämpningen av viss straffbestämmelse (mom. 50)

1988/89: SfU19

Sigge Godin (fp), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 68 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "yrkande 13." bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Sf36 kan det vara svårt att leda i bevis vad som är vinnings syfte vid organisation av asylsökandes resor. Risken finns att flyktvägar stängs för dem som skyndsamt måste lämna sitt land. Regeringen bör därför enligt utskottets mening följa tillämpningen av denna bestämmelse och återkomma med en informativ redovisning härom till riksdagen, lämpligen i de årligen återkommande skrivelserna om flyktingpolitiken.

dels att moment 50 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

50. beträffande *tillämpningen av viss straffbestämmelse*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf36 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

49. Socialnämnds uppgiftsskyldighet (mom. 51)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 69 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att socialnämnd inte bör ha någon skyldighet att lämna ut uppgifter om utlänningars personliga förhållanden i ärenden om uppehållstillstånd eller i ärenden om verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning. Propositionen i denna del bör därför avslås.

dels att moment 51 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

51. beträffande *socialnämnds uppgiftsskyldighet*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf29 yrkande 13 i denna del avslår 11 kap. 6 § första stycket förslaget till utlänningslag,

50. Uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndighet (mom. 52)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 70 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "yrkande 23." bort ha följande lydelse:

Förslaget att sekretessen hos hälso- och sjukvårdsmyndighet skall kunna brytas gentemot invandrarmyndigheterna om en utlänning i ett ärende enligt utlänningslagen åberopar intyg om sin hälsa bör enligt utskottets mening av integritetsskäl inte genomföras.

dels att moment 52 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

52. beträffande *uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndighet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Sf29 yrkande 13 i denna del och 1988/89:Sf35 yrkande 23 avslår 11 kap. 6 § andra stycket förslaget till utlänningslag.

1988/89:SfU19

51. Offentligt biträde till asylsökande (mom. 53)

Sigge Godin (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 73 börjar med "Motion Sf532" och slutar med "yrkande 7." bort ha följande lydelse:

De flesta asylsökande befinner sig vid första förhöret med polisen i ett omtumlat tillstånd. Därvid kan ett offentligt biträde hjälpa den asylsökande att ange sina asylskäl och därigenom underlätta såväl själva förhöret som utredningen i övrigt. Om utredningen på detta sätt är av god kvalitet från början kan enligt utskottets mening väntetiden kraftigt förkortas eftersom antalet överklaganden minskar. Alla asylsökande bör därför ges tillgång till offentligt biträde redan vid gränsen. Utskottet anser att en sådan åtgärd är den viktigaste reformen för större rättssäkerhet vid gränsen.

Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att moment 53 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

53. beträffande *offentligt biträde till asylsökande*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf502 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1988/89:Sf33 yrkande 7, 1988/89:Sf35 yrkande 5 i denna del och 1988/89:Sf532 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

52. Beslut om rättshjälp (mom. 54)

Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 73 börjar med "Fördelarna med" och på s. 74 slutar med "Sf35 yrkande 7." bort ha följande lydelse:

Fördelarna med att flytta över beslutanderätten i rättshjälpsfrågan till den myndighet som handlägger asylärendet är enligt utskottets mening inte så stora att de överväger de principiella betänkligheterna. Den myndighet som handlägger asylärendet kan lätt uppfattas som motpart till den asylsökande, och utskottet anser därför att beslut om rättshjälp alltjämt bör fattas av rättshjälpsnämnderna.

dels att moment 54 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

54. beträffande *beslut om rättshjälp*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Sf29 yrkande 18 och 1988/89:Sf35 yrkande 7 och med anledning av propositionen antar det av utskottet framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1989:000) om ändring i rättshjälpslagen (1972:429) med den ändringen att 43 § andra stycket skall ha den som Nuvarande lydelse betecknade lydelsen,

Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 77 börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "Sf510 yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör översynen av utlänningslagen leda till att den s. k. terroristparagrafen stryks. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att moment 56 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

56. beträffande *kommunarrest*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf510 yrkande 3 och med anledning av motionerna 1988/89: Sf528, 1988/89: Sf539 yrkande 1, 1988/89: Sf542 och 1988/89: Sf545 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

54. Bakgrund till terroriststämpling (mom. 58)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 77 börjar med "Av motion" och slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Behandlingen av kurderna i Sverige fläckas svårt av händelserna kring spaningarna efter Olof Palmes mördare. Ingenting har dock framkommit eller framlagts som kan motivera den svenska regeringens terroriststämpel på PKK eller den mångåriga kommunarrest som nio kurder i Sverige fortfarande utsätts för. Detta är enligt utskottets mening en skamfläck för Sverige, och riksdagen bör agera i frågan. Regeringen bör inför riksdagen och svenska folket redovisa vilket material terroriststämpeln grundas på, vad de kommunarresterade anklagas för och vilka bevis som åberopas när kurder anklagas för mordet på Olof Palme.

Det anförda bör med bifall till motion Sf531 ges regeringen till känna.

dels att moment 58 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

58. beträffande *bakgrund till terroriststämpling*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: Sf531 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

55. Åtgärder för den kurdiska folkgruppen (mom. 59)

Margó Ingvardsson (vpk) och Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 77 börjar med "I fråga" och slutar med "yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Det borde vara en moralisk förpliktelse för riksdagen att själv uttala eller begära av regeringen att den vidtar åtgärder så att den skada som åsamkats kurderna som grupp i Sverige genom den obevisade kopplingen till mordet på Olof Palme kan minskas.

dels att moment 59 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

59. beträffande *åtgärder för den kurdiska folkgruppen*

Särskilda yttranden

1. Upphålls- och arbetstillstånd i vissa fall

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anför:

När det gäller frågor kring utomnordisk arbetskraftsinvandring anser vi det angeläget att sträva mot en mera positiv behandling av invandrare som skaffat sig en kvalificerad yrkesutbildning i vårt land och efter avlagd examen önskar utöva sitt yrke i Sverige. Inte minst gäller detta när det handlar om områden där det råder arbetskraftsbrist i Sverige och där utbildningen inte förmedlats som ett led i den svenska biståndspolitiken.

Inom ramen för ett alltmera integrerat Europa kommer efter hand synen på invandring, inte minst av kvalificerad arbetskraft, att utvecklas i en mer positiv inriktning.

Då motionen endast upptar en yrkeskategori avstår vi för närvarande från att reservera oss men avser att återkomma i frågan.

2. De facto-flyktingar

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anför:

Redan i början av innevarande vårsession framförde vi i motion Sf547 av Sten Svensson m. fl. ett flertal förslag i fråga om flykting- och invandrapolitiken. En av de frågor vi aktualiserade gäller rätten till asyl och den regel i den nuvarande utlänningslagen som tar sikte på flyktingliknande skäl, dvs. 6 §.

Regeln, som inte har någon motsvarighet i andra länder, innebar att icke konventionsflyktingar erhåller betydande möjligheter till politisk asyl. Dessa s. k. de facto-flyktingar får i praktiken t. o. m. större rättigheter än konventionsflyktingar genom att principen om första asylland endast kan tillämpas på de senare.

Lagstiftningen bör vara klar och entydig och dessutom ta hänsyn till de möjligheter Sverige har att ge flyktingarna rimliga villkor såväl vid negativa som positiva beslut. Mot bl. a. den bakgrunden har vi förordat i motionen att 6 § slopas samtidigt som rätten till politisk asyl enligt flyktingkonventionen (3 §) och enligt utlänningsförordningens stadganden om humanitära skäl vidgas genom en generös tolkning.

Vidare bör den flyktingkvot som gäller genom FN:s flyktingkommissarie överförda flyktingar ökas.

Regeringen föreslår nu en i allt väsentligt förtjänstfull omkonstruktion av utlänningslagen till ett klart och entydigt regelverk. Ambitioner har ställts upp för att påtagligt förkorta väntetiderna. För detta ändamål har riksdagsmajoriteten beslutat om resursförstärkningar.

Dessutom tolkar vi utskottets skrivning beträffande flyktingkvoten så att

möjligheterna att använda kvoten till att överföra den som behöver skydd i stort tillgodoser vårt förslag på den punkten.

1988/89: SfU19

Allt detta medför att motivet för vårt yrkande om ett slopande av regeln om rätt till asyl av flyktingliknande skäl inte längre har samma styrka som tidigare. I huvudsak uppfylls de önskemål som ligger bakom vårt krav på ett borttagande av 6 § i den nu gällande utlänningslagen.

Vi noterar för övrigt med tillfredsställelse att regeringens förslag till ny utlänningslag har betydande likheter med den typ av lagstiftning som invandrapolitiska kommittén (IPOK) ursprungligen företrädde.

3. Flyktingkvoten

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anför:

Vi anser att den svenska flyktingkvoten bör användas för att möjliggöra en ökad överföring till Sverige av den stora mängd flyktingar som befinner sig i flyktingläger på olika håll i världen. Den i motion Sf34 föreslagna ökningen av flyktingkvoten har motiverats med att svenska beskickningar behöver kunna hjälpa människor som omgående behöver lämna sitt land. Utskottets skrivning visar på möjligheten att använda kvoten till att överföra dem som behöver skydd i vårt land till Sverige. Vidare utgår utskottet från att regeringen beaktar detta behov. Vi finner därför inte skäl att nu reservera oss i frågan.

4. Riktlinjer för bevisvärdering

Karin Israelsson och Marianne Jönsson (båda c) anför:

Vi delar den uppfattning som förs fram i motion Sf33 att det är viktigt att vägledande riktlinjer anges för hur utlänningslagen skall tolkas och hur bevisvärderingen i asylärenden skall ske. Med hänsyn till den dokumentation och spridning av praxis som nu kan väntas ske genom invandrarverkets försorg avstår vi från att reservera oss i frågan.

5. Muntlig handläggning

Sigge Godin och Maria Leissner (båda fp) anför:

Vi välkomnar förslaget att särskilda regler skall införas om muntlig handläggning i asylärenden. Tillsammans med den nya organisationen för invandrarverket och dess hantering av asylärenden förbättras härigenom möjligheterna till en korrekt bedömning av asylärendena. Vi utgår från att muntlig handläggning kommer att användas i största möjliga utsträckning och delar utskottets bedömning att resultatet av den nya handläggningsordningen bör avvaktas. Vi avstår därför nu från att reservera oss i frågan.

Sigge Godin och Maria Leissner (båda fp) anför:

I ett flertal motioner som behandlas av utskottet har påtalats orimligheter i de nuvarande terroristbestämmelserna. Vi delar uppfattningen att bestämmelserna bör avskaffas. Med hänsyn till den pågående översynen av terroristlagstiftningen har vi dock inte nu något yrkande i frågan.

1 Förslag till

Utlänningslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Kraven för utlänningars vistelse i Sverige m. m.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges regler för utlänningars inresa, utresa, vistelse i Sverige och arbete i Sverige som anställd samt för rätten till asyl här. I lagen anges också under vilka förutsättningar en utlänning kan avvisas eller utvisas ur landet.

Lagen skall tillämpas så, att utlänningars frihet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall.

Passkrav

2 § En utlänning som reser in i eller vistas i Sverige skall ha pass.

Regeringen får föreskriva undantag från kravet på passinnehav.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, statens invandrarverk föreskriver vilka handlingar som får godtas som pass. Regeringen föreskriver vidare i vilka fall svenska myndigheter får utfärda pass för utlänningar.

Viseringskrav

3 § En utlänning som reser in i eller vistas i Sverige skall ha visering, om inte utlänningen har uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på visering.

Krav på uppehållstillstånd

4 § En utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader skall ha uppehållstillstånd, om inte utlänningen är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på uppehållstillstånd. Regeringen får också föreskriva krav på uppehållstillstånd redan efter en kortare vistelsetid i Sverige än tre månader.

Krav på arbetstillstånd

5 § En utlänning skall ha tillstånd för att arbeta i Sverige på grund av anställning här eller utomlands (arbetstillstånd), om inte utlänningen har permanent uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på arbetstillstånd.

Visering

1 § Visering innebär tillstånd att resa in i och vistas i Sverige under viss kortare tid.

Visering får ges för högst tre månaders vistelse vid varje tillfälle, om inte annat följer av föreskrifter som regeringen meddelar. Visering får begränsas även i övrigt och får förenas med de villkor som kan behövas.

Upphållstillstånd

2 § Upphållstillstånd innebär tillstånd att resa in i och vistas i Sverige under viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent uppehållstillstånd).

3 § Enligt bestämmelserna i 3 kap. skall en utlänning i vissa fall ges uppehållstillstånd i Sverige.

4 § Upphållstillstånd får ges till

1. en utlänning som är nära anhörig till en i Sverige bosatt person eller som annars har särskild anknytning till Sverige,
2. en utlänning som av humanitära skäl bör få bosätta sig i Sverige, eller
3. en utlänning som har fått arbetstillstånd eller som har sin försörjning ordnad på något annat sätt.

Regeringen får föreskriva att uppehållstillstånd kan ges även i andra fall.

5 § Om utlänningen befinner sig i Sverige när ansökan om uppehållstillstånd görs eller prövas, får ansökan inte bifallas.

Detta gäller dock inte om

1. utlänningen har rätt till asyl här,
2. utlänningen skall återförena sig med en nära familjemedlem som är stadigvarande bosatt i Sverige och som han tidigare har sammanlevt med utomlands, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Om utlänningen skall avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har vunnit laga kraft, får dock en ansökan om uppehållstillstånd från honom bifallas bara om ansökan grundar sig på omständigheter som inte har prövats förut i ärendet om hans avvisning eller utvisning och om

1. utlänningen har rätt till asyl här, eller
2. det annars finns synnerliga skäl av humanitär art.

Arbetstillstånd

6 § Arbetstillstånd skall ges för viss tid. Det får avse ett visst slag eller vissa slag av arbete och förenas med de övriga villkor som behövs.

I fråga om arbetstillstånd tillämpas 5 § första och andra stycket på motsvarande sätt.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om arbetstillstånd.

Beslutande myndigheter

7 § Beslut om visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd meddelas av statens invandrarverk. Beslut om visering och uppehållstillstånd får meddelas också av utrikesdepartementet.

Regeringen och, i den utsträckning regeringen föreskriver, invandrarverket får ge andra myndigheter rätt att besluta om sådana tillstånd.

8 § Att regeringen i vissa fall kan besluta om tillstånd framgår av 7 kap. 5, 11 och 16 §§.

1988/89: Sfu19
Bilaga 1

Återkallelse av tillstånd

9 § Visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd skall återkallas, om utlänningen har lämnat oriktiga uppgifter om sin identitet. Återkallelse skall dock inte ske, om det kan antas att den oriktiga uppgiften inte har inverkat på tillståndsbeslutet eller om andra särskilda skäl talar emot det.

10 § Visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd får återkallas, om utlänningen medvetet har lämnat andra oriktiga uppgifter än om sin identitet eller medvetet har förtigit omständigheter som varit av betydelse för att få tillståndet. Återkallelse får även ske om det finns andra särskilda skäl, i fråga om uppehållstillstånd dock endast om utlänningen ännu inte har rest in i Sverige.

11 § Om utlänningen har rest in i landet, får ett uppehållstillstånd återkallas

1. om han inte försörjer sig på ett ärligt sätt eller bedriver sådan verksamhet som kräver arbetstillstånd utan att ha sådant tillstånd,

2. om han på grund av ett tidigare ådömt frihetsstraff eller någon annan särskild omständighet kan antas komma att begå brott i Sverige eller i något annat nordiskt land, eller

3. om det med hänsyn till hans tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att han kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet i Sverige eller i något annat nordiskt land.

Återkallelse enligt första stycket får endast ske om frågan har väckts innan utlänningen har varit bosatt här i två år med uppehållstillstånd.

12 § Ett permanent uppehållstillstånd skall återkallas om utlänningens bosättning i Sverige upphör.

13 § Återkallelse av uppehållstillstånd och arbetstillstånd beslutas av statens invandrarverk. Återkallelse av visering beslutas av den myndighet som har meddelat viseringen eller av invandrarverket. Uppehållstillstånd eller visering som har beviljats av utrikesdepartementet får återkallas endast av departementet.

3 kap. Asyl

Definitioner

1 § Med *asyl* avses i denna lag uppehållstillstånd som beviljas en utlänning därför att

1. han är flykting,

2. han är krigsvägrare, eller

3. han, utan att vara flykting, inte vill återvända till sitt hemland på grund av de politiska förhållandena där och kan åberopa tungt vägande omständigheter till stöd för detta.

2 § Med *flykting* avses i denna lag en utlänning som befinner sig utanför det land, som han är medborgare i, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfatt-

ning, och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av detta lands skydd.

Som flykting skall även anses den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit.

3 § Med *krigsvägrare* avses i denna lag en utlänning som har övergett en krigsskådeplats eller som har flytt från sitt hemland eller behöver stanna i Sverige för att undgå förestående krigstjänstgöring.

Rätten till asyl

4 § En utlänning som avses i 1 § har rätt till asyl.

Asyl får dock vägras om

1. det av hänsyn till vad som är känt om utlänningens tidigare verksamhet eller med hänsyn till rikets säkerhet finns synnerliga skäl att inte bevilja asyl,

2. det beträffande en utlänning som omfattas av 1 § 2 eller 3 finns särskilda skäl att inte bevilja asyl,

3. utlänningen har rest in från Danmark, Finland, Island eller Norge och kan sändas åter till något av dessa länder i enlighet med en överenskommelse mellan Sverige och det landet, såvida det inte är uppenbart att han inte kommer att beviljas uppehållstillstånd där,

4. utlänningen i annat fall före ankomsten till Sverige har uppehållit sig i ett annat land än hemlandet och, om han återsänds dit, är skyddad mot förföljelse eller, i förekommande fall, mot att sändas till en krigsskådeplats eller till hemlandet och också mot att sändas vidare till ett annat land där han inte har motsvarande skydd, eller

5. utlänningen har särskild anknytning till ett annat land och där är skyddad på det sätt som anges i 4.

Regeringen får föreskriva undantag från andra stycket 4 för de fall då utlänningens anknytning till Sverige är av sådan art att han inte bör nekas att få sin ansökan om asyl prövad här.

När flyktingskap upphör

5 § En flykting upphör att vara flykting om han

1. av fri vilja på nytt använder sig av det lands skydd där han är medborgare,

2. efter att ha förlorat sitt medborgarskap av fri vilja förvärvar det på nytt,

3. förvärvar medborgarskap i ett nytt land och får det landets skydd,

4. av fri vilja återvänder för att bosätta sig i det land, som avses i 2 §, eller

5. inte längre befinner sig i en sådan situation att han kan anses som flykting enligt 2 § och därför inte kan fortsätta att vägra använda sig av det lands skydd, där han är medborgare eller där han som statslös tidigare hade sin vistelseort.

Flyktingförklaring

6 § På begäran av en flykting skall statens invandrarverk antingen i samband med att uppehållstillstånd beviljas eller därefter ange att han är flykting (flyktingförklaring).

En flyktingförklaring skall återkallas av invandrarverket, om det framkommer att utlänningen inte längre är att anse som flykting enligt 2 §.

7 § För flyktingar och statslösa utfärdar statens invandrarverk en särskild legitimationshandling för resor utanför Sverige (resedokument) enligt de föreskrifter som regeringen meddelar.

4 kap. Avvisning och utvisning

Avvisning

1 § En utlänning får avvisas

1. om han saknar pass när pass krävs för inresa eller vistelse i Sverige,
2. om han saknar visering, uppehållstillstånd eller annat tillstånd som krävs för inresa, vistelse eller arbete i Sverige,
3. om det vid hans ankomst till Sverige framkommer att han tänker besöka något annat nordiskt land men saknar erforderligt tillstånd att resa in dit, eller
4. om han vid inresan antingen undviker att lämna polismyndigheten begärda uppgifter eller till polismyndigheten medvetet lämnar oriktiga uppgifter som är av betydelse för rätten att resa in i Sverige eller medvetet förtiger någon sådan omständighet.

Avvisning enligt första stycket får inte ske av den som vid ankomsten till Sverige hade eller som därefter, under en tid, har haft ett uppehållstillstånd som har upphört att gälla.

2 § En utlänning får vidare avvisas

1. om det kan antas att han kommer att sakna tillräckliga medel för sin vistelse i Sverige eller i något annat nordiskt land, som han tänker besöka, samt för sin hemresa,
2. om han tänker söka sitt uppehälle i Sverige eller i något annat nordiskt land och det kan antas att han inte kommer att försörja sig på ett ärligt sätt eller att han kommer att bedriva sådan verksamhet som kräver arbetstillstånd utan att ha sådant tillstånd,
3. om han på grund av tidigare ådömt frihetsstraff eller någon annan särskild omständighet kan antas komma att begå brott i Sverige eller i något annat nordiskt land,
4. om det med hänsyn till hans tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att han kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrätelseverksamhet i Sverige eller i något annat nordiskt land, eller
5. om det med stöd av lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner har föreskrivits att avvisning kan ske.

En utlänning får avvisas även i andra fall när det har begärts av den centrala utlänningsmyndigheten i ett annat nordiskt land och det kan antas att han annars beger sig till det landet.

Avvisning enligt denna paragraf får inte ske senare än tre månader efter utlänningens ankomst till Sverige och inte om utlänningen har visering eller uppehållstillstånd.

Utvisning när uppehållstillstånd upphört att gälla

3 § En utlänning får utvisas ur Sverige, om han upphåller sig här efter det att hans uppehållstillstånd har löpt ut eller återkallats.

Handläggning av ärenden om avvisning och utvisning enligt 1 – 3 §§

4 § Statens invandrarverk skall pröva ärenden om avvisning om

1. utlänningen söker asyl här,
2. utlänningen har en nära familjemedlem som söker asyl här,

3. utlännningen kan komma att avvisas med stöd av 2 § andra stycket, eller

4. utlännningen utan avbrott har vistats i Sverige mer än tre månader efter ankomsten när frågan väcks om hans avvisning.

I andra fall skall polismyndigheten pröva frågan om avvisning.

Om polismyndigheten anser det tveksamt om avvisning bör ske, skall ärendet överlämnas till statens invandrarverk.

5 § Beslut om utvisning enligt 3 § meddelas av statens invandrarverk.

6 § Om en ansökan om uppehållstillstånd avslås eller ett uppehållstillstånd återkallas medan utlännningen befinner sig i Sverige skall samtidigt beslut meddelas om avvisning eller utvisning, om inte synnerliga skäl talar mot detta.

Utvisning på grund av brott

7 § En utlännning får också utvisas ur Sverige.

1. om utlännningen döms för ett brott som kan leda till fängelse i mer än ett år, eller om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlännningen har dömts till för ett sådant brott, eller

2. om utlännningen döms för ett brott som kan leda till fängelse enligt denna lag eller enligt författningar som har utfärdats med stöd av lagen, samt omständigheterna vid brottet är försvårande eller utlännningen under de senaste två åren före brottet har begått brott av samma slag.

Utlännningen får dock utvisas endast om det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan antas att han kommer att fortsätta med brottslig verksamhet här i landet eller om brottet är sådant att han inte bör få stanna kvar.

8 § Utvisning på grund av brott beslutas av den domstol som handlägger brottmålet.

9 § När en domstol enligt 34 kap. brottsbalken beslutar att förändra en påföljd, som en utlännning har dömts till förutom utvisning, får domstolen även meddela det beslut beträffande utvisningen, som förändringen av påföljd ger anledning till.

Vissa begränsningar för utvisning på grund av brott

10 § När en domstol överväger om en utlännning bör utvisas enligt 7 §, skall den ta hänsyn till utlännningens levnads- och familjeförhållanden samt till hur länge han har vistats i Sverige.

En utlännning som hade vistats i Sverige med permanent uppehållstillstånd sedan minst två år när åtalet väcktes eller som då var bosatt i Sverige sedan minst tre år, får utvisas endast om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller för en medborgare i ett annat nordiskt land som vid den angivna tidpunkten hade varit bosatt här sedan minst två år.

Den som har en flyktingförklaring eller den som annars uppenbart är att anse som flykting och har behov av fristad i Sverige får utvisas endast om han har begått ett synnerligen grovt brott och det skulle medföra allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta honom stanna här. Utvisning får också ske om han i Sverige eller utomlands har bedrivit verksamhet som har inneburit fara för rikets säkerhet och det finns anledning att anta att han skulle fortsätta sådan verksamhet här.

En utlännning som kom till Sverige innan han fyllde femton år och som när åtal väcktes hade vistats här sedan minst fem år får inte utvisas.

Utvisning av hänsyn till rikets säkerhet

11 § När det behövs av hänsyn till rikets säkerhet, får regeringen utvisa en utlänning eller besluta om inskränkningar och villkor i fråga om utlänningens vistelseort, byte av bostad och anställning samt anmälningsplikt.

I ärenden enligt första stycket skall förhandling hållas. Därvid tillämpas reglerna om förhandling i 6 kap.

Beaktande av hinder mot verkställighet

12 § När en fråga om avvisning eller utvisning prövas skall hänsyn tas till om utlänningen på grund av bestämmelserna i 8 kap. 1–4 §§ inte kan sändas till ett visst land eller om det annars finns särskilda hinder mot att avgörandet verkställs.

I beslut som meddelas av regeringen eller statens invandrarverk skall ges de anvisningar i fråga om verkställigheten som denna prövning kan föranleda.

Återtransport i vissa fall

13 § Om en utlänning, som enligt ett beslut som har meddelats med stöd av denna lag bara får uppehålla sig i en viss del av landet ändå uppehåller sig på en annan plats i Sverige, skall han genom polismyndighetens försorg föras till en plats där han får vistas.

Förbud att återvända till Sverige

14 § När statens invandrarverk beslutar om avvisning eller utvisning, får beslutet förenas med förbud för utlänningen att under viss tid återvända till Sverige utan tillstånd av invandrarverket.

En dom eller ett beslut om utvisning enligt 7 eller 11 § skall innehålla förbud för utlänningen att återvända till Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning. I domen eller beslutet skall utlänningen upplysas om vilken dag förbudet upphör att gälla och om den påföljd som överträdelse av förbudet kan medföra enligt 10 kap. 4 §.

Särskilt tillstånd till kort besök i Sverige

15 § En utlänning som med stöd av 14 § har förbjudits att återvända till Sverige under en viss tid eller för alltid kan av statens invandrarverk ges särskilt tillstånd att göra ett kort besök här för synnerligen viktiga angelägenheter. Ett sådant tillstånd kan, om det finns särskilda skäl, ges även på ansökan av någon annan än utlänningen.

5 kap. Kontroll- och tvångsåtgärder**Kontroll i samband med inresa och utresa**

1 § Vid inresa eller utresa skall en utlänning visa upp sitt pass för polismyndigheten, om inte annat följer av föreskrifter som regeringen har meddelat. Utlänningen skall också lämna polismyndigheten de upplysningar och visa upp de handlingar som är av betydelse för bedömningen av utlänningens rätt till inresa och vistelse i Sverige.

2 § I samband med inresekontroll får en polisman kroppsvisitera en utlänning samt undersöka hans bagage, handresgods, handväskor och liknande, i den utsträckning som det är nödvändigt för att ta reda på utlän-

ningens identitet. Sådan undersökning får också ske för att ta reda på utlänningsens resväg till Sverige, om denna är av betydelse för bedömningen av rätten att resa in i och vistas här i landet. En polisman får i samband med inresekontrollen även undersöka bagageutrymmen och övriga slutna utrymmen i bilar och andra transportmedel i syfte att förhindra att utlänningar reser in i Sverige i strid mot bestämmelserna i denna lag eller i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag.

Om inresekontrollen sker under medverkan av tullmyndigheten, kustbevakningen eller med hjälp av en särskilt förordnad passkontrollant, skall pass och andra handlingar uppvisas för tulltjänstemannen, tjänstemannen vid kustbevakningen eller passkontrollanten. Dessa har under sådana omständigheter samma befogenheter som anges i första stycket.

Protokoll skall föras över kroppsvsitation. I protokollet skall anges vad som har förekommit vid visitationen.

Omhändertagande av pass

3 § Om en utlänning vid ankomsten till Sverige eller därefter ansöker om uppehållstillstånd, får polismyndigheten ta hand om hans pass eller annan identitetshandling i avvaktan på att han får tillstånd att vistas här eller lämnar landet.

Omhändertagande av biljetter

4 § En utlännings biljett för resan från Sverige får omhändertas av polismyndigheten i avvaktan på att utlännen får tillstånd att vistas i Sverige eller lämnar landet, om

1. utlännen saknar pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd när detta fordras för inresa eller vistelse i Sverige, eller

2. utlännen kan antas komma att ansöka om uppehållstillstånd.

Biljetten får omhändertas bara om det

dels framstår som sannolikt att utlännen kommer att vägras tillstånd att vistas här,

dels finns anledning att anta att utlännen annars gör sig av med biljetten och inte själv kan betala kostnaden för sin resa från Sverige.

Polismyndigheten får försöka lösa in biljetten, om den annars skulle förlora sitt värde. Om inlösen sker, skall omhändertagandet avse de pengar som då betalas ut.

Fingeravtryck och fotografi

5 § Polismyndigheten får fotografera en utlänning och ta hans fingeravtryck om

1. utlännen *inte* kan styrka sin identitet vid ankomsten till Sverige eller när han därefter ansöker om uppehållstillstånd, eller

2. det finns förutsättningarna att ta utlännen i förvar.

Kontroll under vistelsen i Sverige

6 § En utlänning som vistas i Sverige är skyldig att på begäran av en polisman visa upp sitt pass eller andra handlingar som visar att han har rätt att uppehålla sig i Sverige. Han är också skyldig att efter kallelse av polismyndigheten komma till myndigheten och lämna uppgifter om sin vistelse här. Om utlännen *inte* gör det, får han hämtas. Om det med

hänsyn till utlänningens personliga förhållanden eller av annan anledning kan antas att han inte skulle följa kallelsen, får han hämtas utan föregående kallelse.

Kontrollåtgärder enligt första stycket får vidtas endast om det finns anledning att anta att utlänningen saknar rätt att uppehålla sig här eller om det annars finns särskild anledning till kontroll.

6 kap. Särskilda bestämmelser om förvar och uppsikt m. m.

Kvarhållande för utredning

1 § För utredning i samband med inresa eller utresa eller i samband med kallelse eller hämtning enligt 5 kap. 6 § får en utlänning hållas kvar, dock inte längre än nödvändigt och inte i något fall längre än sex timmar, om inte beslut har meddelats om förvar enligt 2 eller 3 §.

Förvar och uppsikt

Förvar av vuxna

2 § En utlänning som har fyllt sexton år får tas i förvar om

1. hans identitet är oklar vid ankomsten till Sverige eller när han därefter ansöker om uppehållstillstånd och han inte kan göra sannolikt att den identitet han uppger är riktig samt hans rätt att få resa in i eller vistas i Sverige inte kan bedömas ändå, eller

2. det är nödvändigt för att en utredning om hans rätt att stanna i Sverige skall kunna genomföras, eller

3. det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning.

Beslut om förvar enligt första stycket 3 får meddelas endast om det med hänsyn till utlänningens personliga förhållanden eller övriga omständigheter finns anledning att anta att han annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige.

Förvar av barn

3 § En utlänning under sexton år får tas i förvar endast om det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt 4 kap. 1–3 eller 11 § eller fråga uppkommer om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning och det

1. finns en uppenbar risk för att han annars håller sig undan och därigenom äventyrar en förestående verkställighet som inte bör fördröjas, eller

2. finns anledning att anta att han annars bedriver brottslig verksamhet i Sverige.

Den som är under sexton år får inte tas i förvar om det är tillräckligt att han ställs under uppsikt enligt bestämmelserna i 5 § andra stycket.

Om ett barn under sexton år skulle komma att skiljas från sin vårdnadshavare eller, om de är flera, en av dem genom att vårdnadshavaren eller barnet tas i förvar får åtgärden vidtas endast om det finns synnerliga skäl.

Begränsning av tiden för förvar

4 § En utlänning får inte hållas i förvar med stöd av 2 § första stycket 2 längre tid än 48 timmar.

I övrigt får en utlänning inte hållas kvar i förvar mer än två veckor, om

det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Om ett beslut om avvísning eller utvisning har meddelats, får en utlänning dock hållas i förvar i högst två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

1988/89: SfU19
Bilaga 1

Uppsikt

5 § En utlänning som har fyllt sexton år kan, under de förutsättningar som anges i 2 §, i stället för att tas i förvar ställas under uppsikt, om detta är tillräckligt.

Uppsikt innebär att utlänningen är skyldig att på vissa tider anmäla sig hos polismyndigheten i orten eller lämna ifrån sig sitt pass eller annan legitimationshandling eller uppfylla andra särskilda villkor.

Ny prövning

6 § Ett beslut om förvar som avses i 4 § andra stycket skall prövas på nytt senast två veckor eller, om beslut har meddelats om avvísning eller utvisning, två månader efter den dag då förvarsbeslutet verkställdes.

Ett beslut om uppsikt skall prövas på nytt inom sex månader från beslutet.

Om utlänningen hålls kvar i förvar eller fortfarande skall stå under uppsikt, skall ny prövning fortlöpande ske inom samma tider.

Om ny prövning inte sker inom föreskriven tid upphör beslutet om förvar eller uppsikt att gälla.

7 § Varje ny prövning av ett beslut om förvar skall föregås av en förhandling. Detta gäller även ett beslut om uppsikt, om det inte med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra omständigheter framstår som uppenbart att en sådan saknar betydelse.

8 § Om det inte längre finns skäl att hålla utlänningen i förvar eller under uppsikt, skall åtgärden omedelbart upphävas.

Beslutande myndigheter

9 § Beslut om förvar eller uppsikt fattas av den myndighet som handlägger ett ärende om upphållstillstånd, avvísning eller utvisning. I ärenden som handläggs av regeringen får det statsråd, som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag, under handläggningen besluta om förvar eller uppsikt. Beslut att ta eller hålla kvar någon i förvar kan inte fattas av regeringen. Motsvarande gäller beträffande uppsikt.

Den verkställande myndigheten fattar beslut om förvar eller uppsikt, när ett beslut om avvísning eller utvisning har lämnats till myndigheten för verkställighet.

Utan hinder av första stycket får ett beslut om förvar eller uppsikt meddelas av statens invandrarverk i ett ärende där handlingarna ännu inte har sänts över till regeringen och av en polismyndighet i ett ärende där handlingarna inte har överlämnats till invandrarverket.

Polismyndigheten får också fatta beslut om att tillfälligt ta en utlänning i förvar eller ställa honom under uppsikt, om det inte finns tid att avvakta den handläggande myndighetens beslut. Beslut med stöd av detta stycke skall skyndsamt anmälas till den myndighet som handlägger ärendet, och denna myndighet skall därefter omedelbart pröva om beslutet om förvar eller uppsikt skall fortsätta att gälla.

10 § Om en utlänning som har tagits i förvar eller står under uppsikt avvisas eller utvisas, skall den myndighet som fattar beslutet pröva om utlänningen fortfarande skall hållas i förvar eller stå under uppsikt.

Regeringen får upphäva beslut om förvar eller uppsikt.

11 § Att en polisman i vissa fall får omhändertaga en utlänning i avvaktan på polismyndighetens beslut om förvar framgår av 11 § polislagen (1984:387).

Om utlänningskontroll sker under medverkan av tullmyndigheten, kustbevakningen eller med hjälp av en särskilt förordnad passkontrollant, har tulltjänstemannen, tjänstemannen vid kustbevakningen eller passkontrollanten samma rätt att omhändertaga en utlänning som polismannen. Omhändertagandet skall så skyndsamt som möjligt anmälas till en polisman för prövning av om åtgärden skall bestå.

Bestämmelser om förhandling

12 § Förhandling om förvar eller uppsikt skall hållas inför den myndighet som beslutar om åtgärden. Denna myndighet får bestämma att förhandlingen i stället skall hållas av en tingsrätt.

Myndigheten får bestämma att även någon annan än utlänningen skall höras vid förhandlingen. Om förhandlingen inte hålls vid den myndighet som skall besluta om förvar eller uppsikt, skall, förutom utlänningen, en representant för myndigheten vara närvarande.

I ärenden om uppehållstillstånd, avvisning eller utvisning som handläggs av regeringen, får det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag eller den tjänsteman som statsrådet bestämmer, besluta om förhandlingen och utse en tingsrätt eller en förvaltningsmyndighet att hålla den. Därvid gäller andra stycket på motsvarande sätt.

13 § Utlänningen och andra personer som skall höras skall kallas till förhandlingen. Om utlänningen hålls i förvar, skall den tingsrätt eller förvaltningsmyndighet som håller förhandlingen besluta om hans inställelse. Har kallelse till förhandlingen delgetts den som skall höras minst fyra dagar före förhandlingen och uteblir den kallade utan att ha anmält laga förfall, får tingsrätten eller förvaltningsmyndigheten besluta att han skall hämtas genom polismyndighetens försorg. Hämtning av någon annan än utlänningen får dock ske endast om det finns synnerliga skäl.

14 § Vid förhandlingen skall noga utredas de omständigheter som kan inverka på ärendets avgörande. Utlänningen skall få tillfälle att ange sin ståndpunkt och att uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet.

Förhandling vid tingsrätt skall ske enligt bestämmelserna om bevisupptagning utom huvudförhandling i brottmål i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten besluta att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer fram uppgifter, för vilka hos domstolen gäller sekretess som anges i sekretesslagen (1980:100).

Förhandling vid förvaltningsmyndighet skall ske enligt bestämmelserna om muntlig förhandling i förvaltningsprocesslagen (1971:291) i tillämpliga delar.

15 § För inställelsen vid förhandlingen skall utlänningen få ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle, om det bedöms skäligt med hänsyn

till hans ekonomiska förhållanden, den tid han har vistats i Sverige samt övriga omständigheter. Förskott får beviljas på ersättningen.

Andra personer som på kallelse har inställt sig vid förhandlingen för att höras har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för kostnad och tidsspillan med anledning av inställelsen. Förskott får beviljas på ersättning för resa och uppehälle.

Ersättning och förskott beslutas av den myndighet eller domstol som håller förhandlingen.

Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen.

7 kap. Överklagande m. m.

Rätten att överklaga

1 § Beslut av förvaltningsmyndigheter i ärenden enligt denna lag får överklagas endast om det anges i detta kapitel.

Regeringen får pröva ansökningar om upphävande av en avvisning eller en utvisning endast i de fall som anges i detta kapitel.

Beslut om avvisning och utvisning

Polismyndighetens beslut

2 § En polismyndighets beslut om avvisning får av utlänningen överklagas till statens invandrarverk.

Invandrarverkets beslut

3 § Statens invandrarverks beslut i fråga om avvisning eller utvisning och en i samband därmed behandlad fråga om uppehållstillstånd eller arbetstillstånd eller återkallelse av sådana tillstånd får av utlänningen överklagas till regeringen.

Beslut om flyktingförklaring och resedokument

4 § Statens invandrarverks beslut om flyktingförklaring eller resedokument samt återkallelse av flyktingförklaring får av utlänningen överklagas till regeringen.

Beslut vid sidan av beslut om avvisning eller utvisning

5 § När statens invandrarverk eller regeringen fattar beslut i ett överklagat ärende om avvisning eller utvisning, får beslut fattas också i fråga om uppehållstillstånd även om denna fråga inte har tagits upp av utlänningen.

Regeringen får vid prövning av ett beslut om avvisning eller utvisning besluta att utlänningen skall för viss tid förbjudas att återvända till Sverige, även om lägre instans inte har meddelat ett sådant förbud.

Invandrarverket och regeringen får vid prövning av ett beslut om avvisning eller utvisning samtidigt meddela sådant beslut angående barn under sexton år som står under utlänningens vårdnad, även om lägre instans inte har prövat denna fråga. I ärenden hos regeringen gäller detta dock inte om det för barnet har åberopats sådana omständigheter som avses i 3 kap. 1 §, såvida det inte är uppenbart att det inte finns grund för asyl.

Beslut att omhänderta biljett

6 § En polismyndighets beslut att omhänderta en biljett får av utlänningen överklagas till kammarrätten.

Beslut om förvar

7 § En polismyndighets eller statens invandrarverks beslut om förvar får av utlänningen överklagas till den kammarrätt som skall överpröva beslut av invandrarverket. Kammarrättens beslut får överklagas enligt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Beslut om förvar får överklagas utan samband med ärendet i övrigt och utan begränsning till viss tid.

Om ett beslut om förvar har fattats av det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag, prövar regeringsrätten på framställning av utlänningen, om åtgärden skall bestå.

Dom eller beslut om utvisning på grund av brott

8 § En dom eller ett beslut om utvisning på grund av brott får överklagas enligt vad som gäller om överklagande av allmän domstols dom eller beslut i brottmål.

Beslut om ersättning m. m.

9 § En förvaltningsmyndighets beslut

1. om ersättning i ett ärende som handläggs enligt denna lag,
2. att avvisa ombud eller biträde, eller
3. i en jävsfråga,

får överklagas utan samband med ärendet i övrigt.

Beslut om ersättning överklagas till kammarrätten.

Omprövning av invandrarverkets beslut

10 § Finner statens invandrarverk att ett beslut som verket har meddelat som första instans är oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall verket ändra beslutet om det inte blir till nackdel eller skulle sakna betydelse för utlänningen.

Omprövning får ske även om beslutet överklagas till regeringen. Sedan invandrarverket har överlämnat handlingarna i ärendet till regeringen, får verket ompröva sitt beslut bara om regeringen begär yttrande från verket.

Överlämnande av ärenden till regeringen

11 § Statens invandrarverk får överlämna ett ärende till regeringen för avgörande, om verket anser att särskilda skäl motiverar detta. Invandrarverket skall då bifoga eget yttrande i ärendet.

Nöjdförklaring

12 § En utlänning som har rätt att överklaga ett beslut om avvísning eller en dom eller ett beslut om utvisning kan förklara att han avstår från att överklaga beslutet eller domen i den delen (nöjdförklaring).

13 § Nöjdförklaring avges inför

1. den myndighet som har meddelat beslutet eller domen,
  2. polismyndighet som inte har meddelat beslutet, eller
  3. styresmannen vid en kriminalvårdsanstalt eller föreståndaren för ett häkte eller den som tjänstgör i stället för styresmannen eller föreståndaren.
- Nöjdförklaringen får dock avges inför en annan myndighet än den som

har meddelat beslutet eller domen bara i vittnes närvaro och om den som tar emot förklaringen har tillgång till en utskrift av beslutet eller domen eller ett bevis om vad avgörandet innehåller.

14 § En nöjdförklaring kan inte återtas. Om utlänningen har överklagat beslutet eller domen när nöjdförklaringen avges, skall hans överklagande i fråga om avvísning eller utvisning anses återkallat genom nöjdförklaringen. Om utlänningen ansökt om uppehållstillstånd, arbetstillstånd, resedokument, flyktingförklaring eller främlingspass skall ansökningen anses återkallad genom nöjdförklaringen.

Upphävande av avvísnings- och utvisningsbeslut i vissa fall

15 § Om statens invandrarverk efter omprövning eller på grund av en ny ansökan beviljar en utlänning uppehållstillstånd, får verket samtidigt upphäva ett beslut om avvísning eller utvisning. Meddelar invandrarverket ett tidsbegränsat uppehållstillstånd utan att upphäva beslutet om avvísning eller utvisning, får detta inte verkställas medan tillståndet gäller.

Invandrarverket får dock inte

1. upphäva en domstols dom eller beslut om utvisning,
2. upphäva regeringens beslut om utvisning enligt 4 kap. 11 §, eller
3. meddela uppehållstillstånd för den som har utvisats genom en sådan dom eller ett sådant beslut.

16 § Om regeringen finner att en dom eller ett beslut om utvisning på grund av brott eller ett beslut om utvisning enligt 4 kap. 11 § inte kan verkställas eller om det annars finns särskilda skäl för att beslutet inte längre skall gälla, får regeringen upphäva avgörandet helt eller delvis.

Om domen eller beslutet om utvisning inte upphävs kan, i fall som avses i första stycket, ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och arbetstillstånd meddelas av regeringen. Utvisningsbeslutet får inte verkställas medan tillståndet gäller.

8 kap. Verkställighet

Hinder mot verkställighet

Risk för dödsstraff, kroppsstraff eller tortyr

1 § En avvísning eller en utvisning får aldrig verkställas till ett land om det finns grundad anledning att tro att utlänningen där skulle vara i fara att straffas med döden eller med kroppsstraff eller att utsättas för tortyr och inte heller till ett land där han inte är skyddad mot att sändas vidare till ett land där han skulle vara i sådan fara.

Risk för förföljelse

2 § När en avvísning eller en utvisning skall verkställas, får utlänningen inte sändas till ett land där han riskerar att utsättas för förföljelse och inte heller till ett land där han inte är skyddad mot att sändas vidare till ett land där han löper risk för förföljelse.

En utlänning får dock sändas till ett land som avses i första stycket, om det inte går att sända honom till något annat land och utlänningen genom ett synnerligen grovt brott har visat att det skulle vara förenat med allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta honom stanna i Sverige.

Detta gäller inte om den förföljelse som hotar honom i det andra landet innebär fara för hans liv eller annars är av särskilt svår beskaffenhet.

Likaså får utlänningen sändas till ett land som avses i första stycket, om han har bedrivit verksamhet som har inneburit fara för Sveriges säkerhet och det finns anledning att anta att han skulle fortsätta sådan verksamhet här och han inte kan sändas till något annat land.

Särskilda hinder i fråga om krigsvägrare m. fl.

3 § En krigsvägrare får inte, om det inte finns särskilda skäl, sändas till ett land där han riskerar att sändas till en krigsskådeplats. Samma hinder gäller i fråga om länder i vilka han inte är skyddad mot att sändas vidare till ett land, där han löper denna risk.

4 § En utlännning som avses i 3 kap. 1 § 3 får inte sändas till sitt hemland eller till ett land, där han riskerar att sändas vidare till hemlandet, om han har synnerliga skäl mot detta.

Vart verkställigheten skall ske

5 § Om det inte finns hinder mot verkställigheten enligt 1 – 4 §§, skall en utlännning som avvisas eller utvisas sändas till sitt hemland eller, om möjligt, till det land från vilket han kom till Sverige.

Kan verkställigheten inte genomföras på det sätt som anges i första stycket eller finns det andra särskilda skäl, får utlännningen i stället sändas till något annat land.

6 § Om en utlännning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, får han föras tillbaka till detta eller sättas ombord på ett annat fartyg eller luftfartyg med samma ägare eller brukare (transportören). Om det är nödvändigt att bevakningspersonal följer med skall även den ges plats på fartyget eller luftfartyget.

Vägrar befälhavaren på fartyget eller luftfartyget att ta emot utlännningen eller bevakningspersonalen, får polismyndigheten förelägga honom vite.

Första stycket gäller inte om fartyget eller luftfartyget skall avgå till ett land dit utlännningen inte får sändas enligt 1 – 4 §§.

Verkställighet av icke lagakraftvunna beslut

7 § En polismyndighets beslut om avvisning skall verkställas även om det har överklagats.

Statens invandrarverks beslut om avvisning eller utvisning får verkställas fastän beslutet inte har vunnit laga kraft, om utlännningen har avgett nöjdförklaring.

Verkställighet får också ske om utlännningen har avgett nöjdförklaring beträffande en domstols dom eller beslut om utvisning på grund av brott och åklagaren medger det. Verkställighet av utvisningen får dock inte ske förrän en ådömd fängelsepåföljd har avtjänats eller verkställigheten av den har flyttats över till ett annat land.

8 § Statens invandrarverk får förordna att verkets beslut om avvisning får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft (omedelbar verkställighet), om det är uppenbart att det inte finns grund för asyl och att uppehållstillstånd inte heller skall beviljas på någon annan grund.

Beslut om omedelbar verkställighet får meddelas senare än tre månader efter utlännings ankomst till Sverige bara om synnerliga skäl talar för detta.

Avbrytande av verkställigheten (inhibition)

9 § Om en utlänning har överklagat ett beslut om avvissning med förordnande om omedelbar verkställighet enligt 8 §, skall statens invandrarverk pröva om verkställigheten av beslutet tills vidare skall avbrytas (inhibition). I samband med omprövning av ett avvissningsbeslut med ett sådant förordnande skall invandrarverket pröva om inhibition skall meddelas.

10 § Vid prövning av en ansökan om upphållstillstånd från en utlänning som skall avvisas eller utvisas enligt ett beslut som har vunnit laga kraft, får statens invandrarverk besluta om inhibition av det tidigare meddelade beslutet.

Regeringen får, vid prövning av en fråga om upphävande av en domstols dom eller beslut om utvisning eller vid omprövning av ett beslut om utvisning enligt 4 kap. 11 §, besluta om inhibition av det tidigare meddelade beslutet.

Om det finns särskilda skäl, får invandrarverket också i andra fall än som angetts i första stycket besluta om inhibition.

Verkställande myndighet

11 § Ett beslut om avvissning eller utvisning skall verkställas av polismyndigheten eller, i fråga om beslut av regeringen, någon annan myndighet som regeringen bestämmer.

Tidpunkten för verkställighet

12 § En polismyndighets beslut om avvissning, statens invandrarverks beslut om avvissning med förordnande om omedelbar verkställighet, domstols dom eller beslut om utvisning samt regeringens beslut om utvisning enligt 4 kap. 11 § skall verkställas snarast möjligt.

I andra fall än som avses i första stycket, skall en utlänning som har avvisats lämna landet inom två veckor och en utlänning som har utvisats lämna landet inom fyra veckor efter det att beslutet vann laga kraft, om inte annat bestäms i beslutet.

Om utlännings inte lämnar landet inom den föreskrivna tiden eller det med säkerhet måste antas att han inte har för avsikt att frivilligt lämna landet inom denna tid, skall polismyndigheten verkställa beslutet så snart det kan ske.

Underrättelse om hinder mot verkställighet

13 § Om den verkställande myndigheten finner att verkställigheten inte kan genomföras eller att ytterligare besked behövs, skall myndigheten underrätta statens invandrarverk om detta. Invandrarverket får i ett sådant fall besluta i fråga om verkställigheten eller vidta de åtgärder i övrigt som behövs.

Om verkställigheten avser en dom eller ett beslut om utvisning på grund av brott, skall invandrarverket skyndsamt överlämna ärendet till regeringen för prövning om verkställigheten inte kan genomföras.

14 § Ett beslut om avvisning eller utvisning skall anses verkställt, om utlänningen har lämnat landet och beslutet har vunnit laga kraft.

Preskription

15 § Ett beslut om avvisning eller utvisning, som inte har meddelats av allmän domstol, upphör att gälla, om det inte har verkställts inom fyra år från det att beslutet vann laga kraft.

Om en utlänning inte har kunnat anträffas för verkställighet av ett beslut enligt första stycket inom fyraårstiden, och frågan om verkställighet fortfarande får ske kommer upp därefter, skall beslutet anses verkställt enligt 14 § inom fyraårstiden, om inte annat visas.

Ny verkställighet

16 § Om en utlänning som har avvisats eller utvisats med förbud att återvända ändå återkommer till Sverige utan att ha fått särskilt tillstånd till ett kort besök här enligt 4 kap. 15 § eller stannar kvar här efter det att giltighetstiden för ett sådant särskilt tillstånd har gått ut, skall beslutet verkställas på nytt.

9 kap. Kostnadsansvar

Utlänningens ansvar för resekostnader

1 § Om en utlänning avvisas eller utvisas, är han skyldig att betala kostnaden för sin egen resa till den ort dit han sänds eller åläggs att resa genom en myndighets försorg.

Detsamma gäller när en utlänning som bara får vistas i en viss del av Sverige, genom polismyndighetens försorg förs tillbaka till en plats där han får vistas.

Transportörens kostnadsansvar

2 § Om en utlänning som har kommit till Sverige med ett fartyg eller ett luftfartyg avvisas därför att han saknar pass eller de tillstånd som krävs för att resa in i landet eller medel för sin hemresa, är transportören skyldig att ersätta staten för kostnaden för utlänningens resa från Sverige samt för resekostnaden från Sverige och tillbaka för den bevakningspersonal som behöver följa med.

Denna skyldighet kan transportören helt eller delvis befrias ifrån, om

1. han visar att han har haft skälig anledning att anta att utlänningen hade rätt att resa in i Sverige; eller
2. det med hänsyn till kostnadens storlek eller av andra skäl framstår som uppenbart oskäligt att kräva ut kostnaden.

3 § Om en utlänning, som är anställd ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg eller som utan tillåtelse har följt med detta, lämnar fartyget eller luftfartyget under dess uppehåll i Sverige och olovligen reser in i Sverige och avvisas, är fartygets eller luftfartygets ägare eller brukare skyldig att svara dels för de kostnader för hans uppehälle som uppstår för de närmaste tre månaderna, dels för hans utresa ur Sverige. Har fartyget eller luftfartyget utländsk ägare eller brukare, är befälhavaren skyldig att på dennes vägnar svara för dessa kostnader, om det inte är uppenbart oskäligt.

Straffansvar

1 § Till böter döms

1. en utlänning som uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd och utan att inom föreskriven tid ha ansökt om ett sådant tillstånd, eller

2. en utlänning som har anställning eller bedriver verksamhet som kräver arbetstillstånd, utan att inneha ett sådant tillstånd.

Till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst ett år döms den som har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetstillstånd. I fråga om påförande av särskild avgift gäller 7–8 §§.

2 § Till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst sex månader döms

1. en utlänning som, i annat avseende än beträffande skyldighet att ha pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd, överträder bestämmelserna i denna lag eller vad som har föreskrivits med stöd av lagen,

2. den som inte gör anmälan som föreskrivs i en författning som har utfärdats med stöd av denna lag,

3. den som i en anmälan eller ett ansökningsärende enligt denna lag eller enligt en författning som har utfärdats med stöd av denna lag medvetet lämnar oriktig uppgift eller medvetet underlåter att tala om något förhållande av betydelse,

4. den som hjälper en utlänning att komma in i Sverige i strid mot föreskrifter i denna lag eller i en författning som har utfärdats med stöd av lagen.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första stycket 4 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

3 § Till fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms

1. den som försöker hindra verkställighet av ett beslut om utvisning som har meddelats enligt 4 kap. 11 §,

2. den som genom att dölja en utlänning eller genom någon annan sådan åtgärd försöker hindra verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning, om gärningen har skett i vinningssyfte,

3. en utlänning som överträder föreskrifter som har meddelats enligt denna lag eller enligt en författning som har utfärdats med stöd av denna lag och som innebär skyldighet för honom att endast vistas inom en viss del av landet.

4 § Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppehåller sig i Sverige fastän han enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 eller 11 § inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlänningen har flytt hit för att undgå förföljelse.

I ringa fall skall åtal för brott enligt denna paragraf inte väckas annat än om det är påkallat från allmän synpunkt.

5 § Till fängelse i högst två år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms den som i vinningssyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att främja att utlänningar reser till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige.

6 § Ersättning som har lämnats till den som har begått brott enligt 3 § 2 eller 5 § skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt.

Avgifter

7 § En fysisk eller juridisk person som har en utlänning i sin tjänst fastän denne inte har arbetstillstånd skall, oavsett om ansvar utkrävs enligt 1 § andra stycket, betala en särskild avgift.

För varje utlänning som avses i första stycket utgör avgiften hälften av det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde när överträdelsen upphörde. Om överträdelsen har pågått under en längre tid än tre månader, utgör avgiften för varje utlänning i stället hela basbeloppet. Avgiften får minskas eller efterskänkas, om särskilda omständigheter talar för det.

8 § Frågor om påförande av avgift enligt 7 § prövas av allmän domstol efter ansökan, som skall göras av allmän åklagare inom två år från det att överträdelsen upphörde. I fråga om sådan talan tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter och bestämmelserna om kvarstad i brottmål på motsvarande sätt. När fem år har gått efter det att överträdelsen upphörde, får avgift inte påföras. Avgiften tillfaller staten.

Avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet. Om avgiften inte betalas inom denna tid, får den tillsammans med restavgift, som beräknas enligt 58 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272), drivas in på det sätt som enligt nämnda lag gäller för indrivning av skatt. Indrivningsåtgärder får dock inte vidtas när fem år har gått efter det att beslutet vann laga kraft.

11 kap. Vissa bestämmelser om handläggningen

Muntlig handläggning i asylärenden

1 § I ett asylärende vid statens invandrarverk skall det ingå muntlig handläggning det kan antas vara till fördel för utredningen eller i övrigt främja ett snabbt avgörande av ärendet. Muntlig handläggning skall även annars företas på begäran av utlänningen, om inte en sådan handläggning skulle sakna betydelse för att avgöra frågan om uppehållstillstånd.

Invandrarverket får bestämma att även andra personer än utlänningen skall höras vid handläggningen. Ersättning för inställelsen lämnas därvid enligt vad som föreskrivs i 6 kap. 15 § andra stycket.

Parts rätt att få del av uppgifter

2 § Bestämmelserna i 17 § förvaltningslagen (1986:223) om rätt för en part att få del av uppgifter tillämpas i ärenden om visering, tidsbegränsat uppehållstillstånd, arbetstillstånd och återkallelse av permanent uppehållstillstånd endast när utlänningen är bosatt eller annars vistas i Sverige.

Motivering av beslut

3 § Bestämmelserna i 20 § förvaltningslagen om motivering av beslut tillämpas inte beträffande beslut om visering, tidsbegränsat uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Statsråds beslut om inhibition

4 § När ett ärende enligt denna lag skall prövas av regeringen får, för tiden till dess regeringen avgör ärendet, det statsråd som har till uppgift att föredra dessa ärenden besluta om inhibition av avvisning eller utvisning.

Tolkersättning

5 § Den som är tolk vid handläggning av ett ärende enligt denna lag inför en förvaltningsmyndighet eller domstol har rätt att av allmänna medel få arvode samt ersättning för kostnader och tidsspillan, om inte uppdraget har fullgjorts i tjänsten.

Frågan om ersättning prövas av den domstol eller myndighet som handlägger ärendet.

Närmare bestämmelser om ersättning meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Skyldighet att lämna uppgifter

6 § Socialnämnden skall på begäran av regeringen, statens invandrарverk eller en polismyndighet lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om uppgifterna behövs i ett ärende om uppehållstillstånd eller för verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning.

Om utlänningsen i ett ärende enligt denna lag åberopar intyg om sin psykiska eller fysiska hälsa, skall hälso- och sjukvårdsmyndighet på begäran av den myndighet som handlägger ärendet lämna upplysningar som kan vara av betydelse för att bedöma uppgifterna i intyget.

Yttrande i ärenden om arbetstillstånd

7 § Vid handläggning av frågor om arbetstillstånd som har principiell betydelse eller som i övrigt är av större vikt skall berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer få tillfälle att yttra sig.

12 kap. Särskilda bemyndiganden

Anmälningsskyldigheter m. m.

1 § Regeringen får, utöver vad som förut har angetts i denna lag, meddela föreskrifter om

1. skyldighet att anmäla utlänningsars vistelse eller anställning i Sverige,
2. sådana inskränkningar angående utlänningsars rätt att vistas inom vissa områden eller vara anställda i ett visst företag eller i företag av ett visst slag som är nödvändiga med hänsyn till Sveriges säkerhet.

Diplomatpersonal m. fl.

2 § I fråga om diplomatiska tjänstemän och avlönade konsulära tjänstemän som är anställda av främmande stater i Sverige samt deras familjer och betjäning liksom beträffande främmande staters kurirer tillämpas denna lag endast i den utsträckning som regeringen föreskriver.

I fråga om andra utlänningsar, vilka är berättigade till förmåner enligt lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, iakttas de inskränkningar som följer av 2–5 §§ i den lagen.

Hemsändande för vård m. m.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om hemsändande av utlänningsar, som inte är flyktingar och som har tagits om hand enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall eller 35 §

lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda jämförd med 6 § lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.

Efter avtal med annat land om behandling av fripassagerare får regeringen föreskriva avvikelser från bestämmelserna i denna lag samt meddela de föreskrifter i övrigt som behövs för tillämpning av avtalet.

1988/89:SfU19
Bilaga 1

Krig och krigsfara m. m.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter att gälla i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som Sverige har befunnit sig i, i fråga om utlänningsars

1. inresa och vistelse i landet,
2. utresa ur landet,
3. rätt att ha anställning eller offentligt förtroendeuppdrag här,
4. avlägsnande från landet samt
5. omhändertagande i anstalt eller förläggning.

5 § En föreskrift enligt 4 § 4 eller 5 som har meddelats i andra fall än då Sverige är i krig skall underställas riksdagen inom en månad från ikraftträdandet. Om riksmöte inte pågår då, räknas tiden från början av nästa riksmöte.

Föreskriften upphör att gälla, om den inte underställs riksdagen i rätt tid eller om riksdagen inte godkänner den inom två månader från den dag då underställningen skedde.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989, då utlänningslagen (1980:376) skall upphöra att gälla.

2. Om ett ärende om avvisning eller utvisning på annan grund än brott har inletts före ikraftträdandet, skall i det ärendet beslut i frågan om avvisning eller utvisning fattas med tillämpning av äldre bestämmelser.

3. Om ett ärende om verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning har inletts före ikraftträdandet, tillämpas i det ärendet äldre bestämmelser i fråga om verkställigheten. För utlänningen gäller i sådant fall inte 2 kap. 5 § tredje stycket.

4. Om det i lag eller annan författning förekommer uttrycken förpassning eller förvisning, skall därmed avses utvisning enligt 4 kap. 3 § resp. 7 § i nya lagen.

5. Vid tillämpning av 10 kap. 3 § 1 och 3 samt 4 § likställs med beslut om utvisning eller föreskrift som där nämns motsvarande beslut eller föreskrift enligt äldre lag.

6. Om det i en lag eller i en annan författning hänvisas till en föreskrift, som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Lag om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen)

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En utlänning som kommer till Sverige skall avvisas, om det finns grundad anledning att anta att han tillhör eller verkar för en sådan organisation eller grupp som avses i andra stycket och om det dessutom med hänsyn till vad som är känt om hans tidigare verksamhet eller i övrigt föreligger fara för att han här i landet medverkar till sådana handlingar som avses i det stycket.

I första stycket avses en organisation eller grupp som, med hänsyn till vad som är känt om dess verksamhet, kan befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften och därvid begå sådana gärningar här i landet.

Avvisning skall ske när utlänningen kommer till Sverige eller så snart som möjligt efter ankomsten. Avvisning får inte ske senare än tre månader från ankomsten.

2 § Uppkommer fråga om att en utlänning som kommer till Sverige skall avvisas, skall polismyndigheten genast överlämna ärendet till regeringens avgörande. I sådana ärenden skall förhandling hållas. Yttrande skall inhämtas från statens invandrarverk, om det inte möter hinder på grund av att ärendet är synnerligen brådskande. Regeringen får dock utan föregående förhandling eller hörande av invandrarverket besluta att inte avvisa utlänningen.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter med riktlinjer för polismyndigheternas prövning av frågan om ett ärende skall överlämnas till regeringens avgörande.

3 § En utlänning får utvisas ur landet, om det föreligger sådana omständigheter som anges i 1 § första stycket men enligt tredje stycket avvisning inte kan ske.

Beslut om utvisning enligt första stycket meddelas av regeringen. I sådana ärenden skall förhandling hållas. Yttrande skall inhämtas från statens invandrarverk, om det inte möter hinder på grund av att ärendet är synnerligen brådskande.

4 § Beslut om avvisning eller utvisning skall förenas med förbud för utlänningen att återvända till Sverige. Därvid tillämpas bestämmelserna i 4 kap. 14 § andra stycket utlänningslagen (1989:000) på motsvarande sätt.

5 § I ärenden om avvisning eller utvisning enligt denna lag får det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag, eller den tjänsteman som statsrådet bestämmer, besluta om förhandling och bestämna om andra än utlänningen skall höras. Förhandlingen skall hållas vid Stockholms tingsrätt eller, om särskilda skäl talar mot att förhandlingen hålls där, vid en annan domstol eller vid en förvaltningsmyndighet.

6 § Den domstol eller myndighet som håller förhandlingen skall uppdra åt rikspolisstyrelsen eller en polismyndighet eller åt en särskilt utsedd person att vara allmänt ombud vid förhandlingen.

7 § Utlänningen och andra personer som skall höras, skall kallas till förhandlingen. Om utlänningen hålls i förvar, skall den domstol eller förvaltningsmyndighet som håller förhandlingen besluta om hans inställelse. Har kallelse till förhandlingen delgetts den som skall höras minst fyra dagar före förhandlingen och uteblir den kallade utan att ha anmält laga förfall, får domstolen eller förvaltningsmyndigheten besluta om hämtning genom polismyndighetens försorg. Hämtning av någon annan än utlänningen får dock ske endast om det finns synnerliga skäl.

8 § Vid förhandlingen skall noga utredas de omständigheter som kan inverka på ärendets avgörande. Utlänningen skall få tillfälle att ange sin ståndpunkt och att uttala sig om de omständigheter som åberopas i ärendet.

I fråga om förhandling vid allmän domstol skall, i den mån annat inte följer av 5–7 samt 9 och 10 §§, i tillämpliga delar gälla bestämmelserna om bevisupptagning utom huvudförhandling i brottmål. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten förordna att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att förebringas uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen (1980:100).

Förhandling vid förvaltningsmyndighet eller allmän förvaltningsdomstol skall, om annat inte följer av 5–7 samt 9 och 10 §§, ske med iakttagande i tillämpliga delar av som föreskrivs om muntlig förhandling vid sådan domstol.

9 § För inställelse vid förhandlingen skall utlänningen få ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle, om det bedöms skäligt med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden, den tid han har vistats i landet samt övriga omständigheter. Förskott får beviljas på ersättningen.

Andra personer som på kallelse har inställt sig vid förhandlingen har rätt till ersättning av allmänna medel för kostnad och tidspilan med anledning av inställelsen. Förskott får beviljas på ersättning för resa och uppehälle.

Den som är allmänt ombud eller tolk har rätt att av allmänna medel få arvode samt ersättning för kostnader och tidspilan, om inte uppdraget har fullgjorts i tjänsten.

10 § Frågan om ersättning eller förskott prövas av den domstol eller förvaltningsmyndighet som håller förhandlingen. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

11 § En förvaltningsmyndighets beslut om ersättning enligt 9 § får överklagas till kammarrätten.

12 § En utlänning får tas i förvar om det är sannolikt att han kommer att avvisas eller utvisas enligt denna lag eller beslut härom föreligger och det skäligen kan antas att han annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige eller om hans identitet är oklar. Är utlänningen under sexton år, får han inte utan synnerliga skäl tas i förvar. Detsamma gäller hans vårdnadshavare eller, om de är flera, en av dem.

Under de förutsättningar som anges i första stycket kan en utlänning ställas under uppsikt, om detta är tillräckligt. Beträffande uppsikt gäller 6 kap. 5 § utlänningslagen (1989:000) i tillämpliga delar.

13 § Även om de i 12 § angivna förutsättningarna inte föreligger, får en polismyndighet ta en utlänning i förvar eller ställa honom under uppsikt när fråga om avvisning skall överlämnas till regeringen enligt 2 § eller när det uppkommer fråga om att utvisa utlänningen enligt 3 §.

Beslut med stöd av första stycket skall anmälas till regeringen. Det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden enligt denna lag skall snarast pröva om åtgärden skall bestå.

14 § När regeringen har beslutat om avvisning eller utvisning enligt denna lag men det möter hinder som anges i 8 kap. 1–4 §§ utlänningslagen (1989:000) mot att verkställa beslutet eller beslutet av annan särskild anledning inte bör verkställas, skall regeringen förordna att verkställighet tills vidare inte får ske (inhibition). Avvisnings- eller utvisningsbeslutet samt förordnandet om inhibition skall prövas på nytt när det finns skäl till detta.

15 § När fråga uppkommer om hinder mot verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning enligt denna lag, får det statsråd som har till uppgift att föredra sådana ärenden besluta att verkställighet inte skall ske innan regeringen har avgjort ärendet. Ett sådant beslut får även fattas av statens invandrarverk. Verket skall då genast underrätta regeringen och anmäla ärendet, om det ännu inte har kommit under regeringens prövning.

16 § Ett beslut om avvisning eller utvisning skall verkställas så snart det kan ske. Verkställigheten ankommer på polismyndighet. Regeringen får dock förordna att verkställigheten skall ske genom annan myndighets försorg.

17 § Skall ett av regeringen meddelat beslut om avvisning eller utvisning enligt denna lag på grund av förordnande enligt 14 § inte verkställas, tillämpas 19–22 §§ beträffande utlänning som avses med beslutet. Regeringen får besluta om sådana åtgärder som anges i 4 kap. 11 § första stycket utlänningslagen (1989:000) för utlänningens vistelse i landet.

Har enligt utlänningslagen meddelats beslut i andra fall än sådana som avses i första stycket om avvisning eller utvisning och kan beslutet inte verkställas, får regeringen, om sådana omständigheter föreligger beträffande utlänningen som avses i 1 §, förordna att 19–22 §§ skall tillämpas och besluta om sådana åtgärder som sägs i första stycket.

Innan beslut om åtgärder meddelas skall förhandling hållas. Därvid tillämpas reglerna om förhandling i 5–11 §§.

18 § I ärende enligt denna lag gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i 4 kap. 12, 13 och 15 §§, 5 kap. 5 §, 6 kap. 4 § andra stycket och 6–15 §§, 7 kap. 7 och 9 §§, 8 kap. 1–6, 14 och 16 §§, 9 kap. 1–3 §§ samt 11 kap. 5 och 6 §§ utlänningslagen (1989:000).

19 § Om det är av betydelse för att utröna om en organisation eller grupp som avses i 1 § andra stycket planlägger eller förbereder gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften, får en utlänning som avses i 17 §, underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Av en sådan utlänning får också tas fingeravtryck och fotografi.

Förordnande om åtgärd enligt första stycket meddelas av polismyndighet. I fråga om sådan åtgärd gäller i övrigt bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

20 § För ändamål som avses i 19 § första stycket kan rätten, om det finns synnerliga skäl, meddela polismyndighet tillstånd att ta del av samtal till och från telefonapparat, som innehas eller av annat skäl kan antas komma att begagnas av en utlänning som avses i 17 §.

Rätten kan för ändamål som avses i 19 § första stycket, om det finns synnerliga skäl, även meddela polismyndighet tillstånd att närmare undersöka, öppna eller granska post- eller telegrafförsändelse, brev, annan sluten handling eller paket som har ställts till eller avsänts från utlänning som avses i 17 §, och som påträffas vid husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning eller som finns hos post-, telegraf-, järnvägs- eller annan befordringsanstalt.

I tillstånd som avses i andra stycket kan rätten förordna, att i tillståndet avsedd försändelse, som ankommer till befordringsanstalt, skall kvarhållas till dess den närmare undersökts, öppnats eller granskats. Förordnandet skall innehålla underrättelse att meddelande om åtgärden inte får utan tillstånd av den som har begärt åtgärden lämnas avsändaren, mottagaren eller annan.

21 § Tillstånd som avses i 20 § skall meddelas att gälla för viss tid som inte överstiger en månad. Tiden räknas vid tillstånd till telefonavlyssning från den dag tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare och i övriga fall från den dag tillståndet meddelades.

Frågan om tillstånd prövas av Stockholms tingsrätt på yrkande av rikspolisstyrelsen. Rättens avgörande sker genom slutligt beslut. Sådant beslut går omedelbart i verkställighet. I fråga om förfarandet skall också bestämmelserna i rättegångsbalken om förfarandet vid rättens prövning av fråga som under förundersökning i brottmål uppkommit om åtgärd enligt 27 kap. 16 § nämnda balk tillämpas.

22 § Uppteckning som har gjorts vid telefonavlyssning får inte granskas av annan än rätten, rikspolisstyrelsen, polismyndighet eller åklagare. Innehåller uppteckningen något som inte är av betydelse för det ändamål som har föranlett avlyssningen, skall den i sådan del efter granskningen omedelbart förstöras.

Försändelse eller annan handling som omfattas av tillstånd enligt 20 § får inte närmare undersökas, öppnas eller granskas av annan än rätten, rikspolisstyrelsen, polismyndighet eller åklagare. Sådan handling skall undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, skall försändelse som finns hos befordringsanstalt tillställas den till vilken försändelsen är ställd och annan handling återlämnas till den hos vilken handlingen påträffats, om inte beslag sker enligt därom gällande bestämmelser.

23 § Till fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms

1. den som hjälper en sådan utlänning som avses i 1 § att komma in i Sverige,

2. den som försöker hindra verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning enligt denna lag eller

3. en utlänning som bryter mot en sådan föreskrift som har meddelats enligt 17 §.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första stycket 1 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

24 § Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms en utlänning som uppehåller sig i Sverige, fast han enligt ett verkställt

beslut om avvisning eller utvisning enligt denna lag inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlänningen har flytt hit för att undgå förföljelse som avses i 3 kap. 2 § utlänningslagen (1989:000).

I ringa fall skall åtal för brott enligt denna paragraf inte väckas annat än om det är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989, då lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spanings syfte i vissa fall skall upphöra att gälla.

Bestämmelserna i 17 § första stycket tillämpas även när regeringen enligt 73 § utlänningslagen (1980:376) eller 8 § lagen (1973:162) om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund eller 51 § tredje stycket utlänningslagen (1954:193) har förordnat att avvisnings- eller utvisningsbeslut ej skall verkställas. Bestämmelserna i 17 § andra stycket är tillämpliga också när beslut om avvisning eller utvisning har meddelats enligt utlänningslagen (1980:376) och när beslut om avvisning, förpassning, förvisning eller utvisning har meddelats enligt utlänningslagen (1954:193).

Vid tillämpning av 23 § första stycket 2 och 24 § första stycket likställs med beslut om avvisning eller utvisning som där avses motsvarande beslut enligt äldre lag. Med föreskrift enligt 23 § första stycket 3 likställs motsvarande föreskrifter som meddelats enligt äldre lag.

Om det i en lag eller i en annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Lag om tillstånd för anställning på fartyg

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En utlänning skall ha tillstånd för att ha anställning som avser befattning på svenskt fartyg i utrikes trafik (anställningstillstånd) om inte utlänningen har permanent uppehållstillstånd i Sverige eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Regeringen får föreskriva andra undantag från kravet på anställningstillstånd.

2 § Anställningstillstånd ges för tjänstgöring i en befattning på ett visst fartyg eller vissa fartyg eller på fartyg som tillhör ett visst rederi. Tillståndet får förenas med de villkor som behövs.

3 § Anställningstillstånd ges av arbetsmarknadsstyrelsen. Tillstånd får dessutom ges

1. av den sjömansförmedling, som utses av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer, och

2. av de svenska utlandsmyndigheter som utrikesdepartementet bestämmer.

Arbetsmarknadsstyrelsen får återkalla ett anställningstillstånd om utlänningen medvetet har lämnat oriktiga uppgifter eller svikligen har förtigit vissa omständigheter eller om det i övrigt föreligger särskilda skäl.

4 § Den som har en utlänning i sin tjänst trots att utlänningen inte har föreskrivet anställningstillstånd döms till böter eller, när omständigheterna är försvårande, till fängelse i högst ett år.

5 § Fysisk eller juridisk person som har en utlänning i sin tjänst, trots att denne inte har föreskrivet anställningstillstånd, skall erlägga en särskild avgift.

För varje utlänning som avses i första stycket utgör avgiften hälften av det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde när överträdelsen upphörde. Har överträdelsen pågått under längre tid än tre månader, utgör avgiften för varje utlänning i stället hela basbeloppet. Avgiften får nedsättas eller efterges, om särskilda omständigheter föreligger.

6 § Frågor om påförande av avgift enligt 5 § prövas av allmän domstol efter ansökan, som skall göras av allmän åklagare inom två år efter det att överträdelsen upphörde. I frågor om sådan talan gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter och om kvarstad i brottmål. Sedan fem år har förflutit efter det att överträdelsen upphörde, får avgift inte påföras. Avgiften tillfaller staten.

Avgiften skall betalas till länsstyrelsen inom två månader från det att beslutet vann laga kraft. En upplysning om detta skall tas in i beslutet. Betalas inte avgiften inom denna tid, får den jämte restavgift, som beräknas enligt 58 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272), indrivnas i den ordning som enligt nämnda lag gäller för indrivning av skatt. Indrivningsåtgärder får dock inte vidtas sedan fem år har förflutit från det beslutet vann laga kraft.

Härigenom föreskrivs att 41 och 43 §§ rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*41 §²

Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8, 9 eller 10 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

2. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialistsjukhus enligt 35 § lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,

3. angående beredande av vård enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller omedelbart omhändertagande enligt 6 § samma lag eller angående upphörande av sådan vård enligt 5 § samma lag eller hos förvaltningsdomstol vid överklagande enligt 20 § första stycket 1 samma lag,

4. hos förvaltningsdomstol angående beredande av vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller angående omedelbart omhändertagande enligt 13 § samma lag,

5. angående utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om utvisning enligt angivna lagrum.

6. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk eller utlänningsen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än tre dagar,

7. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk med stöd av 85 eller 86 § samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 87 § samma lag eller om utlänningsen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än tre dagar,

8. angående föreskrifter som meddelats enligt 13 §, 48 § eller 74 § andra stycket utlänningslagen,

5. angående avvisning enligt utlänningslagen (1989:000), dock inte hos polismyndighet, såvida inte utlänningsen enligt 6 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen hållits i förvar längre än tre dagar,

6. angående utvisning enligt 4 kap. 3 eller 11 § utlänningslagen.

7. angående avvisning eller utvisning enligt lagen (1989:000) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen),

8. hos regeringen angående åtgärder som beslutas enligt 4 kap. 11 § utlänningslagen eller 17 § terroristlagen,

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Senaste lydelse 1988:1482.

9. angående hemsändande av utlänning med stöd av 104 § första stycket utlänningslagen,

9. angående hemsändande av utlänning med stöd av 12 kap. 3 § utlänningslagen,

10. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,

11. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottsmålsdom,

12. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,

13. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,

14. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spanings syfte i vissa fall,

14. hos regeringen enligt 17 § andra stycket terroristlagen angående förordnande om tillämpning av 19–22 §§ samma lag.

15. hos allmän förvaltningsdomstol angående intagning på sjukhus enligt 7, 14 eller 15 § smittskyddslagen (1968:231) eller angående utskrivning från sjukhus enligt samma lag.

43 §³

Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas efter ansökan eller då annars anledning föreligger. Ansökan får göras av den som kan beviljas rättshjälp och i mål eller ärende som anges i 41 § 1 även av annan som får föra talan i målet eller ärendet.

Rättshjälp beviljas och biträde förordnas av den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Dock ankommer prövningen i ärende hos socialnämnd eller social distriktsnämnd enligt 41 § 3 på länsrätten, i ärende som avses i 41 § 5–9, 13 eller 14 på rättshjälpsnämnden, i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 12 på länsrätten samt i annat ärende hos regeringen än som avses i 41 § 5–9 eller 14 på departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

Rättshjälp beviljas och biträde förordnas av den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Dock ankommer prövningen i ärende hos socialnämnd eller social distriktsnämnd enligt 41 § 3 på länsrätten, i ärende som avses i 41 § 13 på rättshjälpsnämnden, i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 5 eller 7 på rättshjälpsnämnden, om ansökan om rättshjälp skall avslås, i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 12 på länsrätten samt i ärende hos regeringen på departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

Har myndigheten skilt målet eller ärendet från sig, äger under tiden till dess talan fullföljts eller tiden för fullföljd utgått andra stycket motsvarande tillämpning.

Rättshjälp utgår även när talan fullföljs eller meddelat beslut underställs annan myndighets prövning eller saken överlämnas till annan myndighets avgörande.

³ Senaste lydelse 1988:213.

Har rättshjälp beviljats i ärende vari beslutas om avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (1989:000) eller lagen (1989:000) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen) gäller rättshjälpen till dess verkställighet av beslutet skett eller frågan om verkställighet förfallit.

Ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde ges in till den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Gäller ansökan ärende som avses i 41 § 5–9, 13 eller 14, ges dock ansökan in till rättshjälpsnämnden.

Ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde ges in till den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Gäller ansökan ärende som avses i 41 § 13, ges dock ansökan in till rättshjälpsnämnden.

Myndighet som inte själv får bevilja rättshjälpen skall till behörig myndighet med eget yttrande överlämna ingiven ansökan med därvid fogade handlingar eller anmäla behovet av offentligt biträde.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I ärende enligt utlänningslagen (1980:376) eller lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall tillämpas fortfarande äldre bestämmelser.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 14 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förslagen lydelse

7 kap.

14 §

Secretess gäller för uppgift som rör utlänning, om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utlänningen och utländsk stat eller myndighet eller organisation av utlänningar.

Utöver vad som följer av första stycket gäller sekretess i verksamhet för kontroll över utlänningar och i ärende om svensk medborgarskap för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. I verksamhet för kontroll över utlänningar gäller sekretess också för anmälan eller annan utsaga av enskild, om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. *Secretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.*

Utöver vad som följer av första stycket gäller sekretess i verksamhet för kontroll över utlänningar och i ärende om svenskt medborgarskap för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. I verksamhet för kontroll över utlänningar gäller sekretess också för anmälan eller annan utsaga av enskild, om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. *Beträffande beslut i ärende som avses i detta stycke gäller sekretessen dock endast för uppgifter i skälen.*

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹Lagen omtryckt 1988:9

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall

1988/89: SfU19
Bilaga 1

Häri genom föreskrivs att 18 a § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 a §

Har beträffande någon som är patient enligt denna lag beslut meddelats om avvisning eller utvisning enligt *utlänningslagen* (1980:376) eller utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott eller lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge eller lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, skall han utskrivas, om det begärs av den myndighet som skall verkställa beslutet och hans tillstånd tillåter sådan verkställighet.

Har beträffande någon som är patient enligt denna lag beslut meddelats om avvisning eller utvisning enligt *utlänningslagen* (1989:000), eller utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott eller lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge eller lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, skall han utskrivas, om det begärs av den myndighet som skall verkställa beslutet och hans tillstånd tillåter sådan verkställighet.

Beträffande utskrivning som nu sagts gäller 17 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om beslut om avvisning eller utvisning enligt *utlänningslagen* (1980:376).

¹ Lagen omtryckt 1982:782

Lag om ändring i lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Regeringen får förordna att en utlänning som skäligen kan antas ha hemvist i en blockerad stat och ha begått eller avser att begå sådan handling som står i strid mot förbud enligt 3–8 §§ kan avvisas i den ordning som föreskrivs i *utlänningslagen (1980:376)*.

Regeringen får förordna att en utlänning som skäligen kan antas ha hemvist i en blockerad stat och ha begått eller avser att begå sådan handling som står i strid mot förbud enligt 3–8 §§ kan avvisas i den ordning som föreskrivs i *utlänningslagen (1989:000)*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Senaste lydelse 1985:1053

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1965:94) om polisregister m. m. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §¹

I uppgift från polisregister må, om ej annat följer av 7 a §, ej medtagas anteckning om

1. böter, sedan fem år förflutit från dom, beslut eller godkännande av strafföreläggande;

2. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om *utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376)*, sedan tio år förflutit från dom eller beslut;

2. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om *utvisning enligt 4 kap. 3 eller 11 § utlänningslagen (1989:000) eller 3 § lagen (1989:000) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen)*, sedan tio år förflutit från dom eller beslut;

3. fängelse i annat fall än som avses i 2 samt förvandlingsstraff för böter, sedan tio år förflutit från frigivningen;

4. vandel i övrigt, sedan tio år förflutit från den händelse som föranlett anteckningen.

Anteckning om utvisning som beslutats av allmän domstol tas med under den tid, som är föreskriven för den brottspåföljd som har ådömts jämte utvisningen.

Har före utgången av tid som nu sagts beträffande samma person ånyo meddelats dom eller beslut eller förekommit händelse, som antecknats i registret och icke avser endast förändring av påföljd eller verkställighet av tidigare dom eller beslut, må båda anteckningarna medtagas så länge någondera må medtagas enligt första eller andra stycket. Förekommer flera anteckningar, äger vad nu sagts motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om anteckning angående beslut om utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376).

¹ Senaste lydelse 1988:946.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 2, 14 och 18 §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Regeringsrätten prövar

1. besvär över kammarrätts beslut enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291),

2. besvär över annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller av riksdagen beslutad författning eller enligt instruktion för kammarrätterna anföres hos domstolen.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 11 kap. 11 § regeringsformen. I 67 § tredje stycket utlänningslagen (1980:376) finns vidare bestämmelser om att regeringsrätten i vissa fall prövar om *förvarsbeslut* skall bestå.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 11 kap. 11 § regeringsformen. I 7 kap. 7 § tredje stycket utlänningslagen (1989:000) finns vidare bestämmelser om att regeringsrätten i vissa fall prövar om beslut om *förvar* skall bestå.

14 §³

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., *utlänningslagen* (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande av verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m. m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande av verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m. m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1982:1138.

³ Senaste lydelse 1989:15.

som är föreskrivet i dessa lagar i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 § och 21 kap. föräldrabalken, 21 kap. föräldrabalken,

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbořdsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

18§⁴

Länsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,	
2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt <i>samt vid sådant förhör i ärende enligt utlänningslagen (1980:376) som begärts med stöd av 57 § samma lag,</i>	2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt,

3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende,

4. vid beslut om återkallelse tills vidare av ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort eller om vägran tills vidare att godkänna ett utländskt körkort, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

5. vid beslut enligt luftfartslagen (1957:297) om försättande ur kraft av ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

6. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är länsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömande av vite,
2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956:623),

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 13 § (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,

4. mål enligt uppbořds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt och mål enligt lagen (1984:668) om uppbořd av socialavgifter från arbetsgivare,

5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 20 kap. 15 § fastighets- taxeringslagen (1979:1152),

⁴ Senaste lydelse 1988:1481.

6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 5 000 kr.,
7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,
8. mål om rättshjälp genom offentligt biträde i ett ärende hos en annan myndighet.
9. mål enligt körkortslagen (1977:477), om beslutet innebär att något körkortsingripande inte skall ske eller att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort skall återkallas eller att ett utländskt körkort inte skall godkännas,
10. mål enligt luftfartslagen, om beslutet innebär att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis skall återkallas,
11. mål i vilket saken är uppenbar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

2 § Bistånd lämnas till en utlänning som *med stöd av 3, 5 eller 6 § utlänningslagen (1980:376) söker uppehållstillstånd* (asylsökande), om den asylsökande

2 § Bistånd lämnas till en utlänning som *enligt bestämmelserna om asyl i 3 kap. 1 § utlänningslagen (1989:000), ansöker om uppehållstillstånd* (asylsökande), om den asylsökande

1. vistas på en statlig förläggning för asylsökande,
2. vistas i en kommun som har träffat överenskommelse med statens invandrarverk om att ta emot asylsökande och där den asylsökande har anvisats plats av invandrarverket,
3. tillfälligt vistas i en kommun i avvaktan på att anvisas plats på en förläggning eller i en annan kommun, eller
4. vistas i en kommun som den asylsökande har stark familjeanknytning till eller har andra synnerliga skäl av vistas i.

Rätt till bistånd enligt första stycket har också den asylsökandes medföljande barn under 16 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Härigenom föreskrivs att 4§ datalagen (1973:289)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4§²

Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgift om att någon misstänks eller har dömts för brott eller har avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller har varit föremål för tvångsingripande enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller *utlänningslagen (1980:376)* får endast om synnerliga skäl föreligger meddelas annan än myndighet som enligt lag eller annan författning har att föra förteckning över sådana uppgifter.

Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgift om att någon misstänks eller har dömts för brott eller har avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller har varit föremål för tvångsingripande enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller *utlänningslagen (1989:000)* får endast om synnerliga skäl föreligger meddelas annan än myndighet som enligt lag eller annan författning har att föra förteckning över sådana uppgifter.

Tillstånd att inrätta och föra personregister som i övrigt innehåller uppgift om någons sjukdom, hälsotillstånd eller sexualliv eller uppgift om att någon fått ekonomisk hjälp eller vård inom socialtjänsten eller varit föremål för åtgärd enligt *utlänningslagen* får endast om särskilda skäl föreligger meddelas annan än myndighet som enligt lag eller annan författning har att föra förteckning över sådana uppgifter.

Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgift om någons ras, politiska uppfattning, religiösa tro eller övertygelse i övrigt får meddelas endast om särskilda skäl föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Lagen omtryckt 1982:446.

² Senaste lydelse 1988:1485.

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*20 §¹

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*) som har inlutit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

sådana kostnader för hälsovård, sjukvård samt företagshälsovård som anges i anvisningarna;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar eller kottar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

ränta enligt 8 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349);

avgift enligt lagen (1972:435) om överlastavgift;

avgift enligt 10 kap. plan- och bygglagen (1987:10);

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980:376);

avgift enligt 10 kap. 7 § utlänningslagen (1989:000);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982:673);

skadestånd, som grundas på lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

företagsbot enligt 36 kap. brottsbalken;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbördslagen (1953:272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982:1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978:268);

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

¹ Senaste lydelse 1988:1530.

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol eller lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet; avgift enligt 18 § lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §;

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre bestämmelser skall fortfarande tillämpas i fråga om avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980:376).

Lag om ändring av kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 6 § kreditupplysningslagen (1973:1173)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 §²

Uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning, ras eller hudfärg får icke insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Uppgift om att någon misstänks eller har dömts för brott eller har avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller har varit föremål för åtgärd enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, 11–14 §§ polislagen (1984:387), lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. eller *utlänningslagen* (1980:376) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Uppgift om att någon misstänks eller har dömts för brott eller har avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller har varit föremål för åtgärd enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, 11–14 §§ polislagen (1984:387), lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. eller *utlänningslagen* (1989:529) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Medgivande som avses i andra stycket får lämnas endast om synnerliga skäl föreligger.

Vad som anges i andra stycket utgör ej hinder för att uppgift om näringsförbud insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Lagen omtryckt 1981:737.

² Senaste lydelse 1988:1478.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1989:000) om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrivs att 41 § rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §²

Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8, 9 eller 10 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

2. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialistsjukhus enligt 35 § lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,

3. angående beredande av vård enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller omedelbart omhändertagande enligt 6 § samma lag eller angående upphörande av sådan vård enligt 5 § samma lag eller hos förvaltningsdomstol vid överklagande enligt 20 § första stycket 1 samma lag,

4. hos förvaltningsdomstol angående beredande av vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller angående omedelbart omhändertagande enligt 13 § samma lag,

5. angående utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om utvisning enligt angivna lagrum.

6. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk eller utlänningslagen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än tre dagar,

7. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandraverk med stöd av 85 eller 86 § samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 87 § samma lag eller om utlänningslagen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än tre dagar,

8. angående föreskrifter som meddelats enligt 13 §, 48 § eller 74 §

5. angående avvisning enligt utlänningslagen (1989:000), dock inte hos polismyndighet, såvida inte utlänningslagen enligt 6 kap. 2 eller 3 § utlänningslagen hållits i förvar längre än tre dagar,

6. angående utvisning enligt 4 kap. 3 eller 11 § utlänningslagen,

7. angående avvisning eller utvisning enligt lagen (1989:000) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen),

8. hos regeringen angående åtgärder som beslutas enligt 4 kap. 11 §

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Senaste lydelse 1989:000 (rskr. 227).

andra stycket utlänningslagen.

utlänningslagen eller 17§ terroristlagen.

9. angående hemsändande av utlämning med stöd av 104§ första stycket utlänningslagen.

9. angående hemsändande av utlämning med stöd av 12 kap. 3§ utlänningslagen.

10. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken.

11. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

12. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling.

13. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats.

14. hos regeringen enligt 1§ andra stycket lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.

14. hos regeringen enligt 17§ andra stycket terroristlagen angående förordnande om tillämpning av 19–22 §§ samma lag.

15. hos allmän förvaltningsdomstol angående intagning på sjukhus angående tillfälligt omhändertagande enligt 37 §, tvångsisolering enligt 38, 39 eller 41 § eller upphörande av tvångsisolering enligt 42 § smittskyddslagen (1988:1472).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I ärende enligt utlänningslagen (1980:376) eller lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall tillämpas fortfarande äldre bestämmelser.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1989:000)
om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

1988/89: SfU19
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 43 § rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

43 §²

Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas efter ansökan eller då annars anledning föreligger. Ansökan får göras av den som kan beviljas rättshjälp och i mål eller ärende som anges i 41 § 1 även av annan som får föra talan i målet eller ärendet.

Rättshjälp beviljas och biträde förordnas av den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Dock ankommer prövningen i ärende hos socialnämnd eller social distriktsnämnd enligt 41 § 3 på länsrätten, i ärende som avses i 41 § 5–9, 13 eller 14 på rättshjälpsmyndigheten, i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 12 på länsrätten samt i annat ärende hos regeringen *än som avses i 41 § 5–9 eller 14* på departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

Rättshjälp beviljas och biträde förordnas av den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Dock ankommer prövningen i ärende hos socialnämnd eller social distriktsnämnd enligt 41 § 3 på länsrätten, i ärende som avses i 41 § 13 på rättshjälpsmyndigheten, *i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 5 eller 7 på rättshjälpsmyndigheten, om ansökan om rättshjälp skall avslås*, i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 12 på länsrätten samt i ärende hos regeringen på departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

Har myndigheten skilt målet eller ärendet från sig, äger under tiden till dess talan fullföljts eller tiden för fullföljd utgått andra stycket motsvarande tillämpning.

Rättshjälp utgår även när talan fullföljs eller meddelat beslut underställs annan myndighets prövning eller saken överlämnas till annan myndighets avgörande.

Har rättshjälp beviljats i ärende vari beslutas om avvísning eller utvisning enligt utlänningslagen (1989:000) eller lagen (1989:000) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen) gäller rättshjälpen till dess verkställighet av beslutet skett eller frågan om verkställighet förfallit.

Ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde ges in till den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Gäller ansökan ärende som avses i 41 § 5–9, 13 eller 14,

Ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde ges in till den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Gäller ansökan ärende som avses i 41 § 13, ges dock ansö-

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Senaste lydelse 1989:000 (rskr. 259).

ges dock ansökan in till rättshjälpsmyndigheten.

kan in till rättshjälpsmyndigheten.

Myndighet som inte själv får bevilja rättshjälpen skall till behörig myndighet med eget yttrande överlämna ingiven ansökan med därvid fogade handlingar eller anmäla behovet av offentligt biträde.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 8 och 8 a §§ den 1 juli 1989, och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 8 och 8 a §§ samt 43 § utom såvitt avser utbyte av ordet *rättshjälpsnämnd*, den 1 juli 1989, och i övrigt den dag regeringen bestämmer. I ärende enligt utlänningslagen (1980: 376) eller lagen (1975: 1360) om tvångsåtgärder i spanningsssystem i vissa fall tillämpas fortfarande äldre bestämmelser.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Regeringsrätten prövar

1. besvär över kammarrätts beslut enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291),

2. besvär över annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller av riksdagen beslutad författning eller enligt instruktion för kammarrätterna anföres hos domstolen.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 11 kap. 11 § regeringsformen. I 67 § tredje stycket utlänningslagen (1980:376) finns vidare bestämmelser om att regeringsrätten i vissa fall prövar om *förvarsbeslut* skall bestå.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 11 kap. 11 § regeringsformen. I 7 kap. 7 § tredje stycket utlänningslagen (1989:000) finns vidare bestämmelser om att regeringsrätten i vissa fall prövar om *beslut om förvar* skall bestå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1982:1138.

Lag om ändring i lagen (1989:000) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*18 §²

Länsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,

2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt *samt vid sådant förhör i ärende enligt utlänningslagen (1980:376) som begärts med stöd av 57 § samma lag.*

2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt,

3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende.

4. vid beslut om återkallelse tills vidare av ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort eller om vägran tills vidare att godkänna ett utländskt körkort, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

5. vid beslut enligt luftfartslagen (1957:297) om försättande ur kraft av ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

6. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är länsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömande av vite,

2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956:623),

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 13 § (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall samt mål om tillfälligt omhändertagande enligt 37 § smittskyddslagen (1988:1472),

4. mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt och mål enligt lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare,

5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 20 kap. 15 § fastighets-taxeringslagen (1979:1152),

6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 5 000 kr.,

7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1989:000 (rskr. 227).

8. mål om rättshjälp genom offentligt biträde i ett ärende hos en annan myndighet,

9. mål enligt körkortslagen (1977:477), om beslutet innebär att något körkortsingripande inte skall ske eller att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort skall återkallas eller att ett utländskt körkort inte skall godkännas,

10. mål enligt luftfartslagen, om beslutet innebär att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis skall återkallas,

11. mål i vilket saken är uppenbar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i lagen (1989:000) om ändring i lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 14 § och ikraftträdandebestämmelserna till lagen (1989:176) om ändring i lagen (1989:15) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §²

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., *utlänningslagen (1980:376)*, smittskyddslagen (1988:1472), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande av verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m. m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., smittskyddslagen (1988:1472), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande av verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m. m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1989:000 (rskr. 227).

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft, såvitt gäller ändrad beteckning på smittskyddslagen, den 1 juli 1989 och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft, såvitt gäller ändrad beteckning på smittskyddslagen *och prövning av rätts hjälp i mål enligt utlänningslagen (1980:376)*, den 1 juli 1989 och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

1988/89:SfU19

Bilaga 2

Sammanfattning	1
Propositionen	2
Motionerna	2
Motioner väckta med anledning av propositionen	2
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1988/89	7
Motion väckt under den allmänna motionstiden 1987/88	10
Utskottet	11
Allmänt om propositionen	11
Tillståndsfrågor	13
Allmänt	13
Visering i vissa fall	14
Uppehålls- och arbetstillstånd	16
Arbete m. m. för asylsökande	20
Återkallelse av tillstånd	21
Olika former av avlägsnandebeslut	22
Frågor om asyl	23
Rätt till asyl m. m.	23
Principen om första asylland m. m.	28
Handläggningen av asylärenden	31
Beslutande myndighet m. m.	31
Utredande myndighet	33
Utredningar om barn i asylärenden	35
Muntlig handläggning m. m.	36
Tillgången på tolkar och advokater	37
Delbeslut	38
Beslutsmotiveringar m. m.	38
Kontrollbehov	40
Tvångsmedel	41
Förvar	41
Kroppsvsitation	50
Andra kontrollåtgärder	51
Fingeravtryck och fotografi	51
Omhändertagande av returbiljett m. m.	51
Anteckning i resedokument m. m.	51
Överklagande och omprövning	52
Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning	54
Allmänt om verkställighet	54
Upphävande av bestämmelserna om överlämnande av verkställighetsärenden	61
Inhibition	63
Preskription	64
Ansvarsregler	64
Transportörs kostnadsansvar	64
Straffbestämmelser	67
Skyldighet att lämna uppgifter	68
Rättshjälpsfrågor	70
Terroristbestämmelserna	74
Lagförslagen	77
Hemställen	77
Reservationer	82
1. Viseringsskyldighet som grundregel (fp, mp)	82
2. Flyktingar och visering, visering för chilenska medborgare och	

information om flyktingar och visering (fp, vpk, mp)	83
3. Uppehållstillstånd för make/maka (fp, c, vpk, mp)	84
4. Arbete m. m. för asylsökande (m)	84
5. Arbete m. m. för asylsökande (fp)	85
6. Arbete m. m. för asylsökande (mp)	85
7. Återkallelse av tillstånd (fp, vpk, mp)	86
8. De facto-flyktingar (m)	87
9. Internationellt initiativ för homosexuella flyktingar (fp, vpk, mp)	87
10. S. k. krigsflyktingar (fp, mp)	87
11. Flyktingkvoten m. m. (fp, c, vpk, mp)	88
12. Praxisredovisning av asylfall (fp, c, vpk)	88
13. Principen om första asylland (fp, mp)	89
14. Viss tillämpning av första asylland-principen (vpk, mp)	89
15. Upplysning om rätten att söka asyl (fp, mp)	90
16. Asylnämnder som första beslutsinstans (mp)	90
17. Förhör med asylsökande (fp, vpk)	91
18. Barnutredningar (fp, vpk, mp)	91
19. Barnutredningar (c)	92
20. Muntlig handläggning (vpk)	92
21. Muntlig handläggning (mp)	93
22. Tolkar och jourssystem för jurister (mp)	93
23. Delbeslut (mp)	94
24. Förvar av vuxna m. m. (fp, vpk)	94
25. Förvar av vuxna m. m. (mp)	96
26. Förvar av barn (fp, mp)	98
27. Förvar av barn (c)	98
28. Förvar av barn (vpk)	99
29. Statistik över beslut om förvar av barn (fp, vpk, mp)	100
30. Behandling av förvarstagna (fp, vpk)	100
31. Kroppsvisitation (fp, vpk, mp)	101
32. Omhändertagande av returbiljetter (fp, vpk, mp)	102
33. Anteckning om oklar identitet (fp, vpk, mp)	103
34. Utredning om instansordning m. m. (fp)	103
35. Omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut (fp)	104
36. Omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut (vpk)	104
37. Omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslut (mp)	106
38. Tidsfrister för verkställighet (fp)	106
39. Tidsfrister för verkställighet (vpk)	107
40. Tidsfrister för verkställighet (mp)	108
41. Familjesplittring vid verkställighet (fp, vpk)	108
42. Ny prövning vid verkställighet (vpk)	108
43. Behandling av ny ansökan (mp)	109
44. Inhibition (vpk)	110
45. Inhibition (mp)	110
46. Preskription (mp)	111
47. Transportörens kostnadsansvar (fp, vpk, mp)	112
48. Tillämpningen av viss straffbestämmelse (fp, mp)	114
49. Socialnämnds uppgiftsskyldighet (vpk)	114
50. Uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndighet (fp, vpk, mp)	114
51. Offentligt biträde till asylsökande (fp, vpk, mp)	115
52. Beslut om rättshjälp (vpk, mp)	115
53. Kommunarrest (vpk, mp)	116
54. Bakgrund till terroriststämpling (vpk)	116

55. Åtgärder för den kurdiska folkgruppen (vpk, mp)	116	1988/89: Sfu19
Särskilda yttranden	117	
1. Uppehålls- och arbetstillstånd i vissa fall (m)	117	
2. De facto-flyktingar (m)	117	
3. Flyktingkvoten (m)	118	
4. Riktlinjer för bevisvärdering (c)	118	
5. Muntlig handläggning (fp)	118	
6. Kommunarrest (fp)	119	
Bilaga 1	120	
Bilaga 2	162	

